

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**EBEVEYN KABUL VE REDDİ ALGISI İLE GENEL AİDİYET DUYGUSU
ARASINDAKİ İLİŞKİDE SEVGİ VE AİT OLMA İHTİYACININ ARACI ROLÜ**

Yağmur KOCAOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP - 2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ DOKTORA TEZ KABUL VE ONAY FORMU

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Yağmur KOCAOĞLU** tarafından hazırlanan **Ebeveyn Kabul Ve Reddi Algısı İle Genel Aidiyet Duygusu Arasındaki İlişkide Sevgi Ve Ait Olma İhtiyacının Aracı Rolü** başlıklı tez, **24/07/2025** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

<u>Görevi</u>	<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u>	<u>Kurumu/Üniversitesi</u>	<u>İmzası:</u>
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Cemre ERTEN TATLI	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	
Jüri Başkanı	Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY	Gazi Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Dr. Yasemin KAYGAS	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Ufuk AKBAŞ

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Yağmur KOCAOĞLU

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

EBEVEYN KABUL VE REDDİ ALGISI İLE GENEL AİDİYET DUYGUSU
ARASINDAKİ İLİŞKİDE SEVGİ VE AİT OLMA İHTİYACININ ARACI ROLÜ

Yağmur KOCAOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
DOÇ. DR. CEMRE ERTEN TATLI

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, genç yetişkinlerde algılanan ebeveyn kabul-red düzeylerinin genel aidiyet duygusu üzerindeki etkisinde sevgi ve ait olma ihtiyacının aracı rolünü incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 18-40 yaş aralığında yer alan 286 (199 kadın, 87 erkek) genç yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Kısa Formu (Anne ve Baba), Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği – Sevgi ve Ait Olma Alt Boyutu, Genel Aidiyet Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, gruplar arası karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış; anlamlı fark görülen durumlarda Bonferroni düzeltilmeli post-hoc testleri tercih edilmiştir. Etki büyüklüğü için Cohen'in d ve eta kare (η^2) katsayıları hesaplanmıştır. Değişkenler arası ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile analiz edilmiş; nedensel ilişkileri test etmek amacıyla yapısal eşitlik modellemesi kapsamında yol analizi uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, algılanan ebeveyn kabul-red düzeyleri ile genel aidiyet arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Mplus ile gerçekleştirilen aracılık (mediation) analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre, hem anne hem de baba kabul-red algısının sevmeye–ait olma ihtiyacı üzerinden aidiyet algısının iki boyutuna anlamlı ve dolaylı etkilerde bulunduğu görülmüştür. Model, kabul edilme–içerilme değişkeninin varyansının %47'sini, reddedilme–dışlanma değişkeninin varyansının %41'ini ve sevmeye–ait olma ihtiyacının %36'sını açıklamaktadır. Bu bulgular, özellikle annenin kabul-red tutumunun bireyin temel psikolojik ihtiyaçları ve aidiyet deneyimleri üzerinde daha güçlü ve bütünsel bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca sevgi ve ait olma ihtiyacının, algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi ile genel aidiyet arasındaki ilişkide anlamlı bir aracı rol üstlendiği saptanmıştır. Elde edilen bulgular, bireylerin aidiyet duygusunun gelişiminde erken dönem ebeveyn tutumlarının ve sevgi-ait olma ihtiyacının belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve alana yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: ebeveyn kabul-red algısı, sevgi ve ait olma ihtiyacı, aidiyet duygusu

**HASAN KALYONCU UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE**

DEPARTMENT of GUIDANCE AND PSYCHOLOGICAL COUNSELING

**THE MEDIATING ROLE OF LOVE AND BELONGING NEEDS IN THE
RELATIONSHIP BETWEEN PERCEPTIONS OF PARENTAL ACCEPTANCE
AND REJECTION AND GENERAL SENSE OF BELONGING**

Yağmur KOCAOĞLU

MASTERS THESIS

Advisor

Assoc.Prof. Dr. Cemre ERTEN TATLI

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the mediating role of the need for love and belonging in the effect of perceived parental acceptance-rejection levels on the general sense of belonging in young adults. The study group consisted of 286 young adults (199 female, 87 male) between the ages of 18-40. Adult Parental Acceptance-Rejection Scale Short Form (Mother and Father), Basic Needs Scale Based on Choice Theory - Love and Belonging Subscale, General Belonging Scale and demographic information form prepared by the researcher were used to collect data. In the analysis of the data, independent samples t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were applied for comparisons between groups; Bonferroni corrected post-hoc tests were preferred in cases where there was a significant difference. Cohen's d and eta squared (η^2) coefficients were calculated for effect size. The relationships between variables were analyzed with Pearson's correlation coefficient and path analysis was applied within the scope of structural equation modeling to test causal relationships. According to the research findings, significant relationships were found between perceived parental acceptance-rejection levels and general belongingness. According to the findings obtained as a result of the mediation analysis conducted with Mplus, it was observed that both maternal and paternal acceptance-rejection perception had significant and indirect effects on the two dimensions of the perception of belonging through the need to love and belong. The model explains 47% of the variance of the acceptance-inclusion variable, 41% of the variance of the rejection-exclusion variable and 36% of the need to love and belong. These findings show that especially the mother's acceptance-rejection attitude has a stronger and holistic effect on the basic psychological needs and belonging experiences of the individual. In addition, the need for love and belonging was found to play a significant mediating role in the relationship between perceived level of parental acceptance-rejection and general belongingness. The findings reveal that early parental attitudes and the need for love and belonging have a determining effect on the development of individuals' sense of belonging. The results of the research were discussed within the framework of the literature and recommendations were presented.

Keywords: parental acceptance-rejection perception, need for love and belonging, sense of belonging

ÖNSÖZ

Bu tez, yalnızca akademik bir yolculuğun değil, aynı zamanda içsel bir keşfin, sabrın, umudun ve dayanışmanın izlerini taşımaktadır. Bu süreci anlamlı ve sürdürülebilir kılan herkese en içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Öncelikle, yüksek lisans eğitimimin her aşamasında desteğini esirgemeyen, akademik rehberliğiyle yolumu çizmeme yardımcı olan, motivasyonumu kaybettiğim anlarda beni cesaretlendiren, değerli danışman hocam Doç. Dr. Cemre ERTEN TATLI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Sayesinde, hayatım boyunca sıklıkla üzerine düşündüğüm kavramları bu araştırma çerçevesinde akademik bir zemine taşıma ve alanyazında kendimce bir iz bırakma imkanı buldum. Kendisinin anlayışı ve teşviki, bu sürecin temel dayanağı olmuştur. Ayrıca, aile danışmanlığı dersinde bilgi ve deneyimleriyle ufku genişleten ve tez savunmamdaki jüri üyelikleri ile de bu sürece katkı sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY ve Dr. Öğr. Üyesi Yasemin KAYGAS'a da destekleri ve yapıcı geri bildirimleri için çok teşekkür ederim.

İnandığı değerler için yaşamayı düstur edinen duruşuyla, ilme olan bağlılığıyla her daim rol model olan, kendime olan inancım her zayıfladığında desteğiyle beni yeniden güçlendiren, yanımda olup yolumu aydınlatan, çok değer verdiğim aidiyet duygusunu Yavuzeli'nde, okulumda hissetmemi sağlayan kıymetli müdürüm Osman GÖZÜKARA'ya en derin şükranlarımı sunarım.

Tezimin veri analizi aşamasındaki gösterdiği sabır, ilgi ve emeğiyle bu çalışmanın şekillenmesine katkıda bulunan değerli hocam Samet ATA'ya, lisansüstü öğrenimim süresince ödevlerimde, öğrendiklerimde, tez savunmamda her daim eşlikçim olan sevgili arkadaşım Elif KAÇAR'a, kavramsal çerçevemi yazdığım süreç boyunca beni motive etmek için yanı başımda benimle birlikte kitap okuyan, özveriyle yanımda olan güzel arkadaşım Esra CİCOS'a, yüksek lisansa başlama fikrini içimde yeşerten, uzakta da olsa veri toplama sürecimde yoğun katkılarda bulunan değerli meslektaşım İclal Büşra TAŞKIN'a, akademi süreci boyunca desteklerini her daim hissettiğim yol arkadaşlarım Hümeysra KİRAZ ve Yeliz DEMİRKİRAN'a bir iş yerinden ziyade aile ortamı olarak benimsediğim, içinde nefes aldığım Yavuzeli İmam Hatip Ortaokulu aileme canı gönülden teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde en büyük paya sahip olan, beni dünyaya getiren, türlü fedakarlıklarla büyüten annem Münevver KOCAOĞLU ve babam Eyüp KOCAOĞLU'na; sonsuz gibi algıladığım ilgisi ve sevgisiyle neşemin sembolü olan babaannem Güler KOCAOĞLU'na ve varlığını her daim hissettiğim her yaşımın yakın şahidi olan halam Cennet KOCAOĞLU'na, aynı anne babadan doğmamış olsak da kalbimde gerçek bir kardeşlik bağı kurduğum, güzel arkadaşım Nuran İNAL TORUN'a minnetle teşekkür ederim.

Ve ilkokula başladığım günden itibaren elimden tutup her gün beni okula götüren, hayatımda yılmazlığın simgesi olan, 2024 yılında aramızdan ayrılan kıymetli dedem Aziz KOCAOĞLU... Yokluğunun bıraktığı boşluk derin, ömrüm vefa ettiği müddetçe anısını yaşatacağım... Bu çalışmayı hatırasına ithaf ediyorum. Rabbim rahmetiyle kuşatsın...

Sözcüklerin yetmediği bir yerden, kalpten kalbe uzanan bir teşekkür de varlığıyla evimi yuvaya çeviren kedime, Deniz'ime... İyi ki varsın...

Yağmur KOCAOĞLU
Gaziantep - 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Çalışmanın Amacı	4
1.3 Çalışmanın Önemi	5
1.4 Araştırmanın Hipotezleri	7
1.5 Araştırmanın Varsayımları	7
1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.7 Tanımlar	9
2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1 Genç Yetişkinlik	10
2.2 Seçim Teorisi	11
2.2.1 Seçim Teorisinin Temel Kavramları	12
2.2.1.1 Dış Kontrol ve İç Kontrol Psikolojisi	13
2.2.1.2 Beş Temel Psikolojik İhtiyaç	15
2.2.2 Seçim Teorisinin İlişkiler Üzerindeki Etkisi	16
2.3 Aidiyet	17
2.3.1 Psikolojik İhtiyaçlar Bağlamında Ait Olma	18
2.4 Seçim Teorisi Perspektifinden Algılanan Ebeveyn Kabul ve Reddi	23
2.4.1 Kişilerarası Kabul Red Kuramı	23
2.4.2 Kabul ve Reddin Nöropsikolojik Etkileri	26
2.5 Algılanan Ebeveyn Kabul/Reddin Psikolojik Etkileri	27
2.6 Algılanan Ebeveyn Kabulü ve Reddi ile Genel Aidiyet İlişkisinde Sevgi ve Ait Olma İhtiyacının Aracı Rolü	27
2.7 İlgili Araştırmalar	29
3 MATERYAL VE YÖNTEM	33
3.1 Araştırma Modeli	33
3.2 Evren ve Örneklem	33
3.3 Veri Toplama Araçları	34
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	34
3.3.2 Genel Aidiyet Ölçeği (GAÖ)	35
3.3.3 Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği (STDTİÖ)	35
3.3.4 Ebeveyn Kabul - Red Ölçeği (EKRÖ) – Kısa Form	35

3.4	Verilerin Toplanması.....	36
3.5	Verilerin Analizi.....	37
4	ARAŞTIRMA BULGULARI	40
5	TARTIŞMA.....	53
5.1	Cinsiyete Göre Aidiyet Duygusu, Ait Olma İhtiyacı ve Ebeveyn Kabul Red Algısına Yönelik Tartışma.....	53
5.2	Yaşa Göre Psikososyal Değişkenlerin İncelenmesine Yönelik Tartışma.....	55
5.3	Eğitim Düzeyine Göre Aidiyet Duygusu, Ait Olma İhtiyacı ve Ebeveyn Kabul Red Algısına Yönelik Tartışma	56
5.4	Çocuk Sahipliğine Göre Aidiyet Duygusu, Ait Olma İhtiyacı ve Ebeveyn Kabul Red Algısına Yönelik Tartışma	58
5.5	Genel Aidiyet, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Ebeveyn Kabul–Red Algıları Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma	60
5.6	Yol Analizi Bulguları: Ebeveyn Kabul–Red Algısının Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Aidiyet Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkilerine Yönelik Tartışma.....	62
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	64
6.1	Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	65
6.2	Araştırmacılara Yönelik Öneriler	65
7	KAYNAKÇA.....	66
8	ÖZGEÇMİŞ	83

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Genç Yetişkinlerin Demografik Özellikleri	34
Tablo 2. Ölçeklerin Normallik Dağılımları ve Betimsel İstatistikleri	37
Tablo 3. Cinsiyete Göre Aidiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlara İlişkin Değişkenlerin t-testi Sonuçları	40
Tablo 4. Cinsiyete Göre Anne ve Baba Kabul–Red Algısına İlişkin Değişkenlerin t-Testi Sonuçları	40
Tablo 5. Yaş ile Psikososyal Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları	41
Tablo 6. Eğitim Düzeyine Göre Aidiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlara İlişkin Değişkenlerin ANOVA Sonuçları	43
Tablo 7. Eğitim Düzeyine Göre Anne ve Baba Kabul–Red Algısına İlişkin Değişkenlerin ANOVA Sonuçları	44
Tablo 8. Çocuk Sahipliğine Göre Aidiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlara İlişkin Değişkenlerin t-Testi Sonuçları	45
Tablo 9. Çocuk Sahibi Olma Duruma Göre Anne ve Baba Kabul–Red Algısına İlişkin Değişkenlerin t-Testi Sonuçları	46
Tablo 10. Genel Aidiyet, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Ebeveyn Kabul–Red Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Anne ve Baba Kabul–Red Algısının Aidiyet Boyutları Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkilerini Gösteren Yapısal Eşitlik Modeli	51
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

- **STDTİÖ** → Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği
- **GAÖ** → Genel Aidiyet Ölçeği
- **EKRÖ** → Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği

1 GİRİŞ

Bu bölüm, araştırmanın yapılmasına neden olan problem durumundan, araştırmanın yapılma amacı, önemi, hipotezleri, varsayımları ve sınırlılıklarından oluşmaktadır.

1.1 Problem Durumu

İnsan gelişimi, doğumdan ölüme kadar devam eden, biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla birbirinden ayrılan çok yönlü bir süreçtir. Her bir gelişim dönemi, bireyin çevresiyle kurduğu ilişkiler, benlik algısı ve temel psikososyal ihtiyaçları açısından farklılaşmaktadır (Erikson, 1968). Bu bağlamda, genç yetişkinlik dönemi, bireyin ergenlikten çıkıp kimlik gelişimini büyük ölçüde tamamladığı, bağımsızlık kazandığı ve yaşamına yön verecek temel kararları aldığı kritik bir evre olarak öne çıkmaktadır (Gustafsson, 2021). Eğitim hayatının sonlanması, iş yaşamına atılma, romantik ilişkiler kurma ve aile kurma gibi adımlar, bu dönemin önemli gelişimsel görevleri arasında yer almaktadır.

Baumeister ve Leary (1995) tarafından geliştirilen “Aidiyet İhtiyacı” (Need to Belong) Kuramı, bireyin sosyal bağlar kurma ve sürdürme ihtiyacının evrensel ve içsel bir motivasyon kaynağı olduğunu savunmaktadır. Bu ihtiyaç yeterince karşılanmadığında bireylerde yalnızlık, dışlanmışlık ve düşük yaşam doyumu gibi olumsuz sonuçlar gözlemlenmektedir (Moeller vd., 2020). Bireyin sevgi görme, kabul edilme ve bir gruba ait olma ihtiyacının yoğunlaştığı genç yetişkinlik döneminde, erken dönem ebeveyn ilişkilerinin etkisi daha belirgin hale gelmektedir (Corey, 2015). Algılanan ebeveyn kabul ve reddi, bireyin kendilik algısını, çevresiyle kurduğu ilişkileri ve sosyal bütünleşme becerilerini şekillendiren temel faktörlerdendir (Lan ve Wang, 2023).

Genç yetişkinlik dönemi, bireylerin kimliklerini pekiştirmeye çalıştığı, yaşamlarının birçok alanında önemli kararlar almak zorunda kaldıkları ve çeşitli gelişimsel geçişlerle başa çıktıkları kritik bir dönemdir. Gustafsson’a (2021) göre, “ilk yetişkinlik, bireyin bir yetişkinin bağımsızlığına, sorumluluğuna ve özerkliğine geçiş sürecinde önemli değişimlerin ve geçişlerin yaşandığı bir yaşam evresidir” (s. 549). Bu dönemde yaşanan geçişlerin, bireyin sevgi, kabul ve aidiyet ihtiyacı ile nasıl ilişkilendiği ise yeterince araştırılmamıştır. Bu süreçte birey, kim olduğunu, nerede olmak istediğini ve kimlerle bir yaşam paylaşmak istediğini sorgular (Erikson, 1968). Kurulan yakın ilişkiler, mesleki kimlik ve bireysel sorumluluklar, bu dönemin temel gelişim görevleri

arasında yer alır. Özellikle aidiyet hissinin oluşması ve bireyin kendisini bir topluluğa ya da ilişkiye bağlı hissetmesi, psikolojik iyi oluş üzerinde belirleyici rol oynar (Hagerty vd., 1992).

Aidiyet duygusunun gelişiminde aile ortamı ve bireyin bağlanma geçmişi kritik bir rol oynamaktadır. Güvenli bağ kuran, sevildiğini hisseden, algıladıkları olumlu ebeveyn tutumuyla yetişen gençler, kendilerini daha çok bir yere ait hissetmektedir (Ervüz ve Öztürk, 2024). Bu bağlamda, genç yetişkinlik döneminde sevgi ve ait olma ihtiyacının nasıl karşılandığı, bireyin genel aidiyet duygusunu ve ebeveyn ilişkilerine dair algılarını anlamada önemli bir belirleyici haline gelmektedir.

Sevme, aidiyet kurma, ait olma ihtiyacı insan için temel ihtiyaçlardan biri olarak kabul edilir (Glasser, 1998). Alanyazında aidiyet bireyin yaşantılarına ve algılarına dayanan, insanın var olduğu çevre içerisinde kendisini o çevre ile bir bütün olarak görebilmesi olarak tanımlamıştır (Hagerty vd., 1992). Psikoloji literatüründe temel ihtiyaçlarla ilgili teorilerden biri olan, insanın fizyolojik ihtiyaçlardan başlayarak daha üst düzey motivasyonel hedeflere yöneldiğini ifade eden Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nde de sevgi ve ait olma ihtiyacı temel fiziksel ihtiyaçlar ile güvenlik ihtiyacından hemen sonra gelmektedir. Maslow'a göre sevgi ve ait olma ihtiyacı bireylerin psikolojik doyuma ulaşması ve sağlıklı ilişkiler geliştirmesi açısından önemlidir (Maslow, 1943).

İnsanın temel ihtiyaçları ile ilgili teorilerden bir diğeri William Glasser'in seçim kuramına dayanan gerçeklik terapisi'dir. Glasser insanın dünyaya hayatını yönlendiren beş temel ihtiyaçla geldiğini söyler. Bu ihtiyaçlar: hayatta kalma, güç/başarı sahibi olma, sevgi ve ait olma, bağımsız/özgür olma ve eğlence olarak sıralanır (Corey, 2015).

İnsan için hayatta kalmayı mümkün kılan en temel güdü, temel ihtiyaçlarını karşılama arzusudur (Maslow, 1943). Temel ihtiyaçlardan biri olarak kabul edilen sevgi ve ait olma ihtiyacının seviyesi ise herkeste aynı değildir (Glasser, 1998). Bu ihtiyacın seviyesini ve ne kadar doyurulmuş olduğunu belirleyen kişinin diğerleriyle kurduğu ilişkilerin biçimidir. Bireyin dünyaya gelir gelmez ilişki kurduğu, bağlandığı ilk kişiler şüphesiz ona bakım verenleri, ebeveynleridir. Bu ilk ilişki ve bağlanma biçimi çocuğun duygusal gelişimi ve yaşam boyu sürdüreceği ilişkilerin temel bir yapı taşıdır. Birey, aidiyet ihtiyacını karşıladığında, kendine yönelik duygusal yapısını ve aidiyet algısını şekillendirir; bu durum, başarıya ulaşma olasılığını artırırken pozitif duygularını da güçlendirir (Hagerty vd., 1992).

Bireyin aidiyet ihtiyacının karşılanmasında ilişkisel deneyimlerin niteliği belirleyici bir rol oynamaktadır. Özellikle çocukluk döneminde ebeveynlerle kurulan duygusal bağın kabul ya da reddedilme biçiminde deneyimlenmesi, bireyin benlik algısını ve kişilerarası ilişkilerini doğrudan etkiler. Rohner'in geliştirdiği Kişilerarası Kabul ve Red Kuramı (IPARTheory), çocukların kendilerini kabul edilmiş ya da reddedilmiş hissetmelerinin, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde zihinsel sağlıklarını, sosyal uyumlarını ve genel psikolojik iyi oluşlarını anlamada temel bir açıklayıcı olduğunu ileri sürer (Rohner, 2004). Bu kurama göre, bireyler için başkaları tarafından kabul görmek; sevgi, şefkat, destek ve ilgiyi içeren olumlu bir ilişki deneyimiyle mümkündür. Aksine, reddedilme; ihmal, küçümseme, duygusal soğukluk ya da fiziksel uzaklık gibi olumsuz deneyimlerle ortaya çıkar. Bu nedenle erken dönemde yaşanan ebeveyn kabulü ya da reddi, bireyin sevgi ve aidiyet ihtiyacının doyum düzeyini belirleyerek, genç yetişkinlik dönemindeki aidiyet duygusunun temelini oluşturur. (Rohner ve Khaleque, 2003)

Aidiyet duygusu, bireyin kendisini bir gruba, ilişkiye ya da topluluğa ait ve değerli hissetmesi anlamına gelir. Bu duygu, bireyin temel psikososyal ihtiyaçlarından biri olup, duygusal güvenlik ve benlik algısının gelişiminde önemli bir rol oynar (Baumeister ve Leary, 1995). Aidiyet duygusunun oluşumu, bireyin başkalarıyla kurduğu ilişkilerin niteliğiyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, Kişilerarası Kabul ve Red Kuramı (IPARTheory), bireylerin yaşamlarında önemli diğer kişiler – özellikle bakım verenler – tarafından nasıl kabul edildikleri ya da reddedildiklerine odaklanarak aidiyet duygusunun gelişimini açıklamaktadır (Rohner, 2004). Kurama göre, bireyler için kabul edilmek, sevgi, şefkat ve destekle ilişkilendirilirken; reddedilmek, ilgisizlik, ihmal ve duygusal soğuklukla tanımlanır. Kabul ya da reddedilme deneyimleri, bireyin hem kendisine hem de başkalarına yönelik duygusal ve davranışsal eğilimlerini şekillendirir. Genç yetişkinlik döneminde ise bireyler, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde geliştirdikleri kabul ya da reddedilme algılarını taşıyarak yakın ilişkiler kurar, mesleki ve sosyal yaşamlarında aidiyet ihtiyacını karşılamaya çalışırlar. Bu nedenle, erken dönemde yaşanan ebeveyn kabulü veya reddi, genç yetişkinlerin aidiyet duygusu düzeyini ve kişilerarası ilişki biçimlerini anlamada temel bir belirleyici olarak görülmektedir.

Kişilerarası Kabul-Red Kuramına göre çocukluk dönemindeki kabul ve reddedilmenin etkileri uzun sürelidir ve çocukluk döneminde kurulan modeller sıklıkla yetişkinlikteki yakın ilişkilere de uzanır (Rising ve Rohner, 2020). Ebeveyn reddi ebeveynlerin belli davranışlarından ziyade çocuğun algıları yoluyla hissettiği bir duygudur (Kagan, 1978). Dolayısıyla ebeveyn tutumlarına bakmak yerine çocukların

ebeveynlerinin tutum ve davranışlarını nasıl algıladıklarına bakmak daha net bir tablo çizebilir. Ebeveynleri, öğretmenleri, kendisi için önemli olan arkadaşları kısa bir ifadeyle hayatındaki kendisi için önemli olan kişiler tarafından reddedildiğini hisseden bireyler kaygılı ve güvensiz olmaya daha eğilimlidir (Khaleque ve Rohner, 2011).

Yapılan çalışmalar, bireylerin ebeveynlerinden gördüğü duygusal red algısının, aidiyet duygusu üzerinde doğrudan etkili olduğunu, ancak bu etkinin yalnızca doğrudan değil, bazı temel psikolojik ihtiyaçlar üzerinden dolaylı yollarla da ortaya çıkabildiğini göstermektedir. Örneğin Dienst ve arkadaşlarının (2023) çalışmasında, engellenmiş aidiyet duygusunun (thwarted belongingness) psikolojik yıkımlarla (örneğin umutsuzluk, intihar düşünceleri) ilişkisi vurgulanırken; bu ilişkinin şiddetinin bireyin “ait olma ihtiyacı” düzeyine göre değiştiği ve bu ihtiyacın bir tür psikolojik hassasiyet işlevi gördüğü ortaya konmuştur. Benzer biçimde Mtshweni (2024), üniversite öğrencilerinde aidiyet duygusunun akademik kalıcılık üzerindeki etkisini duygusal ve akademik uyum aracılığıyla açıklamış, bu temel ihtiyacın bireyin gelişimi üzerindeki yönlendirici rolüne dikkat çekmiştir.

Bu bağlamda, sevgi ve ait olma ihtiyacı yalnızca bireyin ilişkilerindeki doyumunu değil, aynı zamanda kabul-red algısıyla başa çıkabilmesini ve kendini sosyal çevreye ait hissedebilmesini de etkileyen kritik bir aracı değişken olarak değerlendirilebilir. Nitekim Li ve arkadaşları (2025), öz-yönetim kuramı (Self-Determination Theory) çerçevesinde, bireyin çevresinden aldığı duygusal desteğin temel psikolojik ihtiyaçların doyumunu sağladığını ve bunun bireyin motivasyonel süreçlerinde belirleyici olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda, araştırmanın temel modeli olan “ebeveyn kabul-red algısı → sevgi ve ait olma ihtiyacı → genel aidiyet duygusu” ilişkisi, yalnızca teorik olarak değil, aynı zamanda ampirik olarak da geçerliliği kanıtlanmış güncel çalışmalara dayanmaktadır. Yol analizi yöntemi, bu çok değişkenli ve dolaylı etkileri anlamaya uygun bir istatistiksel çerçeve sunmakta; bu nedenle modelin hem kuramsal hem de yöntemsel olarak sağlam bir temele oturduğu söylenebilir.

1.2 Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeylerinin, sevgi ve ait olma ihtiyacı aracılığıyla genel aidiyet duygusu üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın evrenini genç yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Genç yetişkinlik, genellikle 18 ile 40 yaş arası dönemi

kapsayan ve bireylerin yükseköğretime yönelme, iş gücüne katılma, yakın ilişkiler kurma ve bağımsız yaşam düzeni oluşturma gibi temel yaşam geçişlerini gerçekleştirdikleri bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Gustafsson, 2021). Bu nedenle çalışma, 18-40 yaş grubundaki bireylerle sınırlandırılacak; sosyoekonomik değişkenler kapsam dışında tutulacak, ancak yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, ebeveynlerin hayatta olup olmaması ve ebeveyn birlikteliği değişkenleri üzerinden inceleme yapılacaktır.

18-40 yaş aralığındaki genç yetişkin bireylerin, algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri, sevgi ve ait olma ihtiyacı düzeyleri ile yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, ebeveynlerin hayatta olup olmaması, ebeveyn birlikteliği ve çocuk sahibi olma durumu gibi demografik değişkenlerin, genel aidiyet duygusunu hangi düzeyde yordadığı incelenecektir. Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

- Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, ve çocuk sahibi olma durumu, genel aidiyet duygusunu anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
- Genç yetişkinlerin sevgi ve ait olma ihtiyacı düzeyi, genel aidiyet duygusunu anlamlı biçimde yordamakta mıdır?
- Genç yetişkinlerin ebeveyn kabul – red algıları, sevgi ve ait olma ihtiyacı düzeyleri ve genel aidiyet duyguları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Genç yetişkinlerde sevgi ve ait olma ihtiyacı, ebeveyn kabul-red algısı ile genel aidiyet duygusu arasındaki ilişkide aracı rol oynamakta mıdır?

1.3 Çalışmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde, aidiyet duygusunun bağlanma biçimleri, ebeveyn tutumları, olumlu çocukluk yaşantıları, algılanan sosyal destek düzeyi, aile içi mahremiyet düzeyi ve benlik saygısı gibi çeşitli bireysel ve ilişkisel faktörlerden etkilendiği görülmektedir (Armsden ve Greenberg, 1987; Baumeister ve Leary, 1995; Bowlby, 1988). Salahur (2010), üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, bireylerin çocukluk dönemlerinde algıladıkları ebeveyn kabul-red oranlarının, yetişkinlik dönemindeki bağlanma stilleri ve depresif belirtileri üzerindeki etkilerini incelemiş ve ebeveyn kabul/red algısının depresyonu anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur.

Alanyazında genel olarak ebeveyn kabul-red algısı, sevgi ve ait olma ihtiyacı ile aidiyet duygusu arasında potansiyel bir ilişki ağı olduğu görülmektedir. Ancak bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının doğrudan genel aidiyet duygusu üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum, özellikle Seçim

Teorisi'nin temel ihtiyaçlarından biri olan sevgi ve ait olma ihtiyaının (Glasser, 1998), bireyin yakın ilişkilerinde – özellikle de ebeveynlerle kurduğu ilişkilerde – karşılanmasının psikolojik bütünlük ve sosyal aidiyet açısından ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Glasser'a göre, bu ihtiyaç yeterince doyurulmadığında birey kendini dışlanmış hissedebilir ve aidiyet duygusu zayıflayabilir. Bu nedenle, algılanan ebeveyn tutumları ve aidiyet duygusu arasındaki ilişkide sevgi ve ait olma ihtiyaının ele alınması kuramsal olarak anlamlı ve gereklidir.

Aidiyet duygusu ve ait olma ihtiyaı kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılmakla birlikte gerçekte farklı olguları ifade eder. Bireyin bir gruba, ilişkiye ya da topluluğa dahil olma arzusu ve sosyal bağlar kurma isteği "ait olma ihtiyaı"nı tanımlarken; bireyin bu gruba ya da ilişkiye kabul edilmiş, değer verilmiş ve bağ kurmuş olarak hissetmesi ise "aidiyet duygusu"nun temelini oluşturur (Anant, 1966; Malone, vd., 2012). Bu ayrım, özellikle genç yetişkinlik döneminde belirgin hale gelmektedir. Genç yetişkinlik dönemi, sadece kronolojik yaşla tanımlanamayacak kadar karmaşık, kişisel ve bağlamsal bir gelişim sürecidir. Gustafsson'a (2021) göre, "ilk yetişkinlik dönemi, kişiye özgü ve bağlama duyarlı bir yolculuktur; bir kişinin ne zaman yetişkin olduğunu yalnızca yaş temelinde belirlemek mümkün değildir" (s. 537). Bu bağlamda, genç yetişkinlerin aidiyet, kabul ve sevgi ihtiyaçlarının incelenmesi, bu dönemin çok boyutlu yapısını anlamak açısından önem arz etmektedir. Levinson, (1996) genç yetişkinliği, bireyin kimlik gelişimini pekiştirdiği, sosyal ilişkilerini derinleştirdiği ve yaşam yapısını inşa ettiği bir dönem olarak tanımlar (Aktu, 2016). Bu süreçte, bireylerin sevgi ve ait olma ihtiyaçlarını nasıl karşıladıkları ve ebeveyn kabul-red algılarının aidiyet duygularını nasıl etkilediği, yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Bu bağlamda, Kişilerarası Kabul ve Red Kuramı (IPARTheory), bireyin aidiyet duygusunun gelişiminde ebeveyn kabul-red algısının merkezi bir rol oynadığını öne sürmektedir. Rohner, (2004), bireyin erken dönem ilişkilerinde, özellikle ebeveynlerinden algıladığı sevgi, şefkat ve destek düzeyinin, bireyin kendilik algısını, başkalarına yönelik güvenini ve ilişkisel bağ kurma becerisini belirlediğini ifade etmektedir. Kurama göre, kabul deneyimi yaşayan bireyler, çevreleriyle daha sağlıklı ilişkiler kurarken; reddedilme algısı yaşayan bireyler, duygusal istikrarsızlık, olumsuz benlik algısı ve ilişki sorunları yaşama eğilimindedirler. Bu durum, bireyin hem ait olma ihtiyaını hem de aidiyet duygusunu doğrudan etkileyebilmektedir.

Genç yetişkinlik döneminde, bireyler aile ortamından daha bağımsız hale gelmeye çalışsalar da, çocukluk ve ergenlik yıllarında şekillenen kabul veya red deneyimlerinin

etkisi sürmektedir (Rohner, vd., 2005). Bu dönemde kurulan romantik ilişkiler, arkadaşlıklar ve mesleki ilişkiler, bireyin geçmişten taşıdığı kabul-red algısıyla şekillenebilir. Dolayısıyla, genç yetişkinlerin genel aidiyet duygularını anlamak, onların erken yaşantılarında ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red düzeyini incelemekle mümkündür. Bu çalışma da, genç yetişkin bireylerin ebeveyn kabul-red algıları ile aidiyet duyguları arasındaki ilişkiyi Seçim Teorisi perspektifiyle ele alarak, literatürdeki bu önemli boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma, hem uygulayıcılar hem de araştırmacılar açısından önemli katkılar sunmaktadır. Uygulayıcılar için, genç yetişkinlerin aidiyet duygusunu anlamada yalnızca mevcut sosyal çevre değil, erken dönem ebeveyn tutumlarının ve bireyin sevgi–ait olma ihtiyacının da belirleyici olduğu gösterilmiştir. Bu bulgu, özellikle psikolojik danışmanların, bireyin aidiyet sorunlarını ele alırken geçmiş deneyimlerini ve temel psikolojik ihtiyaçlarını dikkate alması gerektiğine işaret etmektedir. Araştırmacılar için ise bu çalışma, aidiyet duygusunun oluşumunu açıklayan daha kapsamlı modellerin geliştirilmesine katkı sağlamakta; ebeveynlik algısı, psikolojik ihtiyaçlar ve sosyal uyum gibi alanlarda çok değişkenli araştırmalara zemin hazırlamaktadır.

1.4 Araştırmanın Hipotezleri

H1. Ebeveyn (anne ve baba) kabul-red algısı, bireylerin sevgi ve ait olma ihtiyacını anlamlı düzeyde yordar.

H2. Sevgi ve ait olma ihtiyacı, bireylerin aidiyet düzeyini (kabul edilme–içerilme ve reddedilme–dışlanma algısı) anlamlı düzeyde yordar.

H3. Anne kabul-red algısı, bireylerin aidiyet düzeyini doğrudan anlamlı düzeyde yordar.

H4. Sevgi ve ait olma ihtiyacı, ebeveyn kabul-red algısı ile aidiyet düzeyi arasındaki ilişkide aracı rol üstlenir.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

-Araştırma grubunu oluşturan genç yetişkinlerin bu dönemdeki psikososyal gelişim özelliklerinin, ebeveyn tutumlarına dair geçmiş deneyimleri hatırlamalarını etkilediği ancak bu hatırlamanın sistematik bir yanlılık oluşturmadığı varsayılmaktadır.

-Aidiyet duygusunu etkileyebilecek diğer değişkenler (örneğin sosyal destek, arkadaş ilişkileri, kültürel faktörler) bu araştırma modeline dâhil edilmemiştir; ancak bu değişkenlerin etkilerinin sabit kaldığı varsayılmaktadır.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

-Bu araştırma, yalnızca 18–40 yaş aralığındaki genç yetişkin bireylerle sınırlandırılmıştır. Bu nedenle bulgular, bu yaş grubunun dışındaki bireylere genellenemez.

-Araştırma kapsamında sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, gibi değişkenler incelenmemiştir. Bu nedenle bu tür değişkenlerin aidiyet duygusu ile ilişkisi değerlendirme dışında tutulmuştur.

-Araştırmada kullanılan ölçekler, katılımcıların anlık duygu durumlarını ve geçmiş yaşantılarına ilişkin algılarını yansıtmakta; bu bağlamda, duyguların zamansal değişkenliği göz önünde bulundurulmamıştır.

-Araştırma verileri, çevrimiçi anket formu yoluyla toplanmıştır. Bu durum, internet erişimi ve dijital okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerle sınırlı bir katılımcı profiline neden olmuş olabilir.

1.7 Tanımlar

Sevgi ve Ait Olma İhtiyacı: Glasser’ın (1998) Seçim Teorisi’ne göre, sevgi ve ait olma ihtiyacı bireyin sevilme, kabul görme, sosyal bağ kurma ve bir gruba ait hissetme gereksinimlerini içerir. Bu ihtiyaç, bireyin psikolojik denge ve içsel motivasyonu için temel unsurlardan biridir. Bu araştırmada, bu kavram Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği’nin "sevgi ve ait olma" alt boyutuna dayanılarak ele alınmıştır. Ölçek, bireylerin bu ihtiyaca yönelik içsel doyum düzeylerini yansıtmaktadır.

Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi: Rohner’in (2004) Ebeveyn Kabul-Red Kuramı’na göre, bireyin ebeveynlerinden algıladığı kabul veya reddedilme duygusu, benlik saygısı, sosyal ilişkiler ve ruh sağlığı üzerinde kalıcı etkiler bırakabilir. Bu araştırmada, bu kavram Yetişkinler için Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği - Kısa Formu (EKRÖ-KF) kullanılarak değerlendirilmiş, anne ve baba figürlerine yönelik algılar ayrı ayrı ölçülmüştür.

Aidiyet Duygusu: Aidiyet, bireyin bir topluluğa, ilişkiye ya da sosyal yapıya kendini bağlı ve kabul görmüş hissetmesi durumudur. Hagerty ve Patusky (1995), aidiyet duygusunu bireyin sosyal çevresiyle duygusal bir bağ kurduğu ve bu çevre tarafından kabul edildiği hissi olarak tanımlar. Bu araştırmada aidiyet, Genel Aidiyet Ölçeği (Duru, 2017) ile ölçülmüş; bireylerin kendilerini ne ölçüde kabul edilmiş ve dahil hissettiklerini değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Genç Yetişkinlik: Genç yetişkinlik, bireyin kimlik oluşumunu tamamlamaya çalıştığı, bağımsızlık ve toplumsal rollerle ilgili kararlar aldığı 18–40 yaş aralığını kapsayan bir dönemdir. Gustafsson’a (2021) göre bu dönem, bireylerin “kim oldukları ve dünyadaki yerlerinin ne olduğu konusunda net bir anlayış geliştirmeye çalıştıkları” gelişimsel bir evredir (s. 538). Bu araştırmada örneklem grubunu 18–40 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır.

2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Genç Yetişkinlik

Gelişim psikolojisinde genç yetişkinlik dönemi, bireyin ergenlik sonrası dönemde kimliğini pekiştirdiği, bağımsız yaşam becerilerini geliştirdiği ve yaşam yapısını oluşturmaya yönelik önemli adımlar attığı bir evre olarak tanımlanmaktadır (Arnett, 2000). Bu dönem, hem bireysel hem de toplumsal rollerin belirginleştiği, önemli kararların alındığı ve uzun vadeli sorumlulukların üstlenildiği bir yaşam dilimidir. 18 ila 40 yaşları arasını kapsayan genç yetişkinlik dönemi, bireylerin kimliklerini pekiştirdiği ve bağımsız bir yaşam kurmaya başladığı kritik bir evre olarak tanımlanır. (Gustafsson, 2021, s. 538). Bu evre, bireyin meslek seçimi, evlilik ve aile kurma gibi yaşam yapısının temel taşlarını oluşturduğu kritik bir geçiş dönemidir.

Erikson (1968), ise genç yetişkinlik dönemini "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" psikososyal evresi olarak tanımlamış ve bu dönemin temel gelişimsel görevinin, başkalarıyla yakın ilişkiler kurabilme yetisi olduğunu vurgulamıştır. Başarılı bir kimlik gelişimi, bireyin sağlıklı bir şekilde yakınlık kurabilmesini desteklerken; kimlik gelişiminde yaşanan aksaklıklar bireyin izolasyon yaşamasına ve ilişkisel doyuma zorluklar yaşamasına yol açabilmektedir.

Genç yetişkinlik, bireyin sevgi, ait olma, başarı ve bağımsızlık gibi temel psikolojik ihtiyaçlarının yoğun bir biçimde deneyimlendiği bir dönemdir. Bu dönemde bireyler, sosyal çevreleriyle daha derin bağlar kurma, mesleki kimliklerini geliştirme ve bireysel hedeflerini gerçekleştirme çabası içine girerler. Özellikle sevgi ve ait olma ihtiyacı, bu dönemde bireyin psikolojik iyi oluşunun ve yaşam doyumunun belirleyici unsurları arasında yer alır (Baumeister ve Leary, 1995). Bu ihtiyaçların karşılanması ya da karşılanamaması, bireyin genel aidiyet duygusunu, özsaygısını ve ilişkisel işlevselliğini doğrudan etkileyebilmektedir (Deci ve Ryan, 2000).

Levinson (1996), genç yetişkinlik sürecinde bireyin "yaşam yapısı" adını verdiği bir düzen kurduğunu belirtir. Bu yapı, bireyin kariyer, aile, arkadaşlık ve yaşam tarzı gibi alanlarda yaptığı seçimlerin bütüncül bir ifadesidir. Genç yetişkinlikte yaşam yapısının başarılı bir şekilde oluşturulması, bireyin ilerleyen yaşam evrelerinde psikososyal uyum ve yaşam doyumunu açısından önemli bir temel oluşturur.

Gelişimsel süreç içerisinde bireylerin sağlıklı ilişkiler kurabilmesi ve kendi kimliklerini güvenle ifade edebilmesi, büyük ölçüde aidiyet duygusunun gelişmiş

olmasına bağlıdır. Genç yetişkinlik döneminde sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanması, bireyin kendini bir gruba, ilişkiye veya topluluğa ait hissetmesini kolaylaştırmakta; bu da psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Baumeister ve Leary, 1995). Ebeveynlerle erken dönemde kurulan ilişkilerin niteliği, bireyin bu dönemde kurduğu bağların güvenli ya da güvensiz olmasında belirleyici rol oynayabilir. Dolayısıyla, genç yetişkinlikte aidiyet duygusunun anlaşılması, bireyin geçmişten getirdiği bağlanma deneyimleri ve algıladığı ebeveyn kabul-red düzeyiyle birlikte ele alınmalıdır. Bu nedenle genç yetişkinlik dönemi, aidiyet duygusunun hem inşa edildiği hem de çeşitli yaşam deneyimleri yoluyla sınındığı kritik bir evre olarak değerlendirilmektedir (Rohner ve Khaleque, 2003).

2.2 Seçim Teorisi

İnsan gelişimi sürecinde bireyler, davranış kalıplarını öğrenmeye ve duyguların deneyim üzerindeki belirleyici rolünü kavramaya yönelik süreçler yaşarlar (Glasser, 2002). İnsanın çevresini, kendisini ve içinde yaşadığı dünyayı anlama, yorumlama ve yönlendirme yönündeki bilişsel eğilimi, tarihsel süreçte farklı bilimsel disiplinlerin ortaya çıkışında belirleyici olmuş; bu eğilim özellikle sosyal bilimler bağlamında, insan davranışlarını sistematik biçimde çözümlemeye yönelik kuramsal yaklaşımların temel motivasyonunu oluşturmuştur (Karataş ve Yavuzer, 2024). Psikoloji literatüründe birçok farklı kuram bulunmaktadır. Bu kuramların çeşitliliği ve sahip olduğu anlayışın oluşturduğu yaklaşım farklılığı zaman zaman kuramların varlığının gerekli olup olmadığını sorgulamaya neden olabilmektedir (Murdock, 2022). Kuramlar, bireyin kişilik gelişimini, psikolojik sorunlarını anlamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunarak, danışma sürecinin yapılandırılmasına teorik bir temel oluşturur; bu doğrultuda danışmanın, bireyin ihtiyaçlarını daha sağlıklı değerlendirmesi ve etkili psikolojik yardım hizmeti sunması kolaylaşır (Karataş ve Yavuzer, 2024).

William Glasser'in literatüre kazandırmış olduğu psikoterapi kuramı olan "Gerçeklik Terapisi", seçim teorisinin varsayımları üzerinden temellendirilerek oluşturulmuş olup insanın psikolojik problemlerinin çoğunun onun gerçeklerden kaçması ve sorumluluk almaktan uzaklaşmasıyla ortaya çıktığını savunmaktadır (Glasser, 1965). Teoriye göre kişinin kendisini psikolojik olarak nasıl hissettiği dışsal uyaranların sebep olduğu bir durum değildir. Kişi, psikolojik olarak nasıl hissedeceğini kendisi seçer (Kargı, 2023). Seçim teorisinin derinlemesine anlaşılabilmesi, bireylerin mutsuzluk verici yaşantılarının ardındaki bilinçli ya da bilinçdışı tercih mekanizmalarını sorgulaması ve

bu seçimlerin altında yatan psikolojik ihtiyaçları analiz etmesiyle mümkün hale gelmektedir (Glasser, 1998).

Seçim teorisi, hissedilen mutsuzluklar da dahil olmak üzere yapılan her şeyin bireyin kendi seçimi olduğu ilkesine dayanmaktadır ve bu teorinin aksiyomları şu şekilde sıralanabilir (Glasser, 1998):

1. Birey yalnızca kendi davranışları üzerinde doğrudan kontrol sahibidir, başkalarının davranışlarını kontrol edemez..
2. Diğer insanlardan yalnızca bilgi alınabilir ya da onlara bilgi sunulabilir; bu bilgilere nasıl tepki vereceği bireyin kendi seçimidir.
3. Psikolojik rahatsızlıkların kökeninde bozulmuş ilişkiler vardır.
4. İlişkisel sorunlar geçmiş zamana değil, şimdiki zamana aittir.
5. Geçmiş deneyimler iz bırakır ancak çözüme katkısı sınırlıdır.
6. Hayatta kalma, sevgi ve ait olma, güç, özgürlük ve eğlence temel ihtiyaçları bireyin tüm davranışlarının dayanağıdır.
7. Temel ihtiyaçlar, bireyin kendi oluşturduğu nitelik dünyası aracılığıyla doyurulur.
8. Tüm davranışlar toplam davranıştır ve hepsi birbirini etkileyen dört bileşenden oluşur: hareket, düşünce, duygu ve fizyolojik tepkiler.
9. Seçimlerimizin farkında olmak özgürlüğü getirir.
10. Doğrudan kontrol edilebilen alanlar hareket ve düşüncedir. Duygular ve fizyoloji, doğrudan değil, düşünce ve hareket yoluyla dolaylı olarak kontrol edilebilir.

2.2.1 Seçim Teorisinin Temel Kavramları

Seçim Teorisi'nin temel kavramları; dış kontrol psikolojisi, iç kontrol psikolojisi, temel ihtiyaçlar, toplam davranış ve nitelik dünyası başlıkları altında incelenebilir. *Dış kontrol psikolojisi*, bireyin davranışlarının dışsal güçler tarafından şekillendirilebileceği inancına dayanır; Glasser'a (1998) göre bu yaklaşım, bireylerin başkalarını kontrol etme çabasının ilişkisel sorunlara yol açtığını savunur. Buna karşılık, *iç kontrol psikolojisi* bireyin kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlendiği ve yaşamındaki seçimleri bilinçli olarak yönettiği bir anlayışı temsil eder. Kuramın temelini oluşturan *beş psikolojik ihtiyaç* ise hayatta kalma, ait olma ve sevgi, güç, özgürlük ve eğlence olarak tanımlanmakta; bireylerin tüm davranışlarının bu ihtiyaçları karşılama amacı taşıdığı belirtilmektedir (Glasser, 1998). *Toplam davranış* ise düşünme, davranma, hissetme ve fizyoloji olmak üzere dört bileşenden oluşur ve birey bu unsurları bir araç gibi yönlendirerek ihtiyaçlarına

ulaşmaya çalışır. Bu davranışların yönünü belirleyen esas unsur ise bireyin zihninde oluşturduğu *nitelik dünyasıdır*. Glasser (1998), nitelik dünyasını, bireyin en çok değer verdiği kişiler, yerler, inançlar ve deneyimlerden oluşan içsel bir rehber sistem olarak tanımlar. Tüm bu kavramlar, bireyin yaşamını nasıl anlamlandırdığını, ilişkilerini nasıl kurduğunu ve seçimlerini neye göre yönettiğini açıklayan kapsamlı bir kuramsal ereve sunar.

2.2.1.1 Dış Kontrol ve İç Kontrol Psikolojisi

Glasser'a (1998) göre psikolojik problemlerin temelinde çoğunlukla dış kontrol psikolojisi yer alır; bu yaklaşım bireylerin başkalarını kontrol etme ya da başkaları tarafından kontrol edilme ihtiyaına dayanır. Oysa iç kontrol psikolojisi, bireyin kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlenmesini ve seçimlerinin farkında olarak hareket etmesini esas alır.

Dış Kontrol Psikolojisi

Dışsal kontrol genel olarak, bireyin diğer kişilerin davranışlarını kendi beklenti ve arzuları doğrultusunda yönlendirme çabasıyla ortaya çıkan bir psikolojik tutum biçimidir (Glasser, 2002). Bu tutumun temelleri, bireyin yaşamının ilk evreleri olan bebeklik döneminde atılmaktadır. Hayatta kalma gereksinimi doğrultusunda bebeğin ağlayarak annesinin / bakım verenin dikkatini çekmeye çalışması, çevresindeki bireyleri davranışa yönlendirebileceği algısının gelişimine zemin hazırlar. Glasser'a (1998) göre bu durum, bireyde başkalarının davranışlarını kontrol etme yönünde bir eğilimin şekillenmesine neden olur. Zamanla bu eğilim; yalnızca fizyolojik değil, aynı zamanda sevgi ve ait olma, g, özgürlük ve eğlence gibi temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasında da kullanılmaya başlanır. Böylece birey, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla dışsal kontrol stratejilerine başvurma eğilimi geliştirir ve bu durum, yaşam boyu sürebilecek bir davranış örüntüsüne dönüşebilir (Glasser, 1999). Bahsedilen eğilim, dış kontrol psikolojisi, ebeveynlerden eşlere, öğretmenlerden yöneticilere kadar tüm bireyler için geçerli olabilecek yaygın bir eğilimdir. Otoriteyi elinde bulunduran hkmet temsilcileri, ebeveynler, öğretmenler, yöneticiler ve dini liderler, dış kontrol anlayışını çoğunlukla benimseyerek bu yaklaşımın sürdürülmesine katkı sağlamaktadır (Glasser, 1998). Yalnızca g eşitsizliğinin bu denli belirgin olduğu ilişkilerde değil, g dengesi eşit ya da birbirine yakın olan evlilik ilişkilerinde de bu durum gözlemlenebilir. Güç sahibi birey

dışsal kontrolü benimsediğinde, karşısındaki kişi direnç göstermeye başlayabilir ve taraflar karşılıklı olarak üstünlük kurma çabasına girdiğinde bu dinamik, ilişkinin zamanla zayıflamasına ve yıpranmasına neden olur (Glasser, 2002). Glasser (1998)’e göre dışsal kontrol psikolojisi, üç temel inanç üzerine inşa edilmiştir. Birincisi, bireyin davranışlarının dışsal faktörler tarafından kontrol edildiği inancıdır. İkincisi, insanların başkalarına istedikleri davranışları yaptırabilecekleri ve aynı şekilde, başkalarının da bireye kendi isteklerini kabul ettirebileceği yönündeki varsayımdır. Üçüncüsü ise, bireyin, diğerlerinin davranışları kendi beklenti ve standartlarına uymadığında onları cezalandırabileceği; bu beklentilere uyum sağlandığında ise ödüllendirebileceği düşüncesidir. Bu üç inanç sistemi, dışsal kontrol psikolojisinin temel dayanaklarını oluşturmaktadır. Dünyanın hemen hemen her yerinde kabul edilen, ilişkilerde bağların zayıflamasına ve bireysel özgürlüklerin ihlaline neden olan bu, alan yazında “dış kontrol psikolojisi” olarak adlandırılan bu yaklaşım yerini “iç kontrol psikolojisi”ne bıraktığında insanlar kararlarının farkına varabilir ve daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler. (Glasser, 1998).

İç Kontrol Psikolojisi

Glasser’ın Seçim Teorisi’ne göre bireyin davranışları, temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bilinçli tercihlere dayanır. Bu bağlamda, teoriyi ve içsel kontrol odaklı psikolojik yapıyı anlamanın en etkili yollarından biri, bireyin yaşadığı mutsuzlukların ardında yatan seçimleri analiz etmektir. Zira Seçim Teorisi, mutsuzluk da dahil olmak üzere tüm psikolojik deneyimlerin bireyin kendi ihtiyaçlarını karşılama çabasının bir sonucu olduğunu ve bu deneyimlerin bireysel seçimlerle şekillendiğini savunur (Glasser, 1998).

İç kontrol psikolojisi, bireyin kendi yaşamının sorumluluğunu üstlenmesini ve karşılaştığı sorunlarla başa çıkmada dışsal faktörleri suçlamak yerine, kendi seçimlerini ve davranış örüntülerini değerlendirmesini esas alır. Bu yaklaşım, bireyin geçmiş yaşantılara odaklanmak yerine, mevcut davranışlarını ve bu davranışlara yön veren kararlarını gözden geçirerek daha işlevsel, tatmin edici ve denetim duygusu yüksek bir yaşam biçimi geliştirmesini hedeflemektedir (Wubbolding, 2015).

2.2.1.2 Beş Temel Psikolojik İhtiyaç

Alanyazında insan ihtiyaçlarına ilişkin fizyolojik gereksinimlerin ötesinde çeşitli psikolojik ve sosyal ihtiyaçların da bulunduğunu sistematik biçimde ilk ortaya koyan kuramlardan biri, Abraham Maslow'un 1954 yılında geliştirdiği *İhtiyaçlar Hiyerarşisi* kuramıdır (Maslow, 1943). Maslow temel ihtiyaçları bir piramit şeklinde sıralamış ve tüm canlılara özgü temel ihtiyaçları altlara, daha insani ve üstün ihtiyaçları yukarıya göre sıralamıştır. Maslow (1943) ihtiyaçların içsel ve doğuştan gelen bir yapıya sahip olduğunu savunurken Glasser (1998) temel ihtiyaçların genetik olarak oluştuğunu ifade etmiştir. Bireyin tüm davranışları, bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak yaptığı bilinçli seçimlerin sonucunda ortaya çıkar (Alp, 2024; Litwack, 2007).

Glasser (2002)'ye göre seçim teorisinin temel varsayımı, bireylerin doğuştan gelen ve mutluluğun sağlanabilmesi için karşılanması gereken bazı temel ihtiyaçlarla genetik olarak programlandığıdır. Bu temel ihtiyaçlar, *hayatta kalma, sevgi ve ait olma, güç, özgürlük ve eğlence* olarak beşe ayrılarak tanımlanır. Birey, bu ihtiyaçları başkalarının ihtiyaçlarını engellemeden karşıladıkça mutluluğu artar (Glasser, 1998). Tüm insanlar, bu beş temel ihtiyacı karşılamak üzere çevreleriyle sürekli bir etkileşim içerisinde.

Hayatta Kalma İhtiyacı: Hayatta kalma ihtiyacı bedensel bütünlüğü korumayı da içerdiğinden güvende olma gereksinimi olarak da tanımlanabilen bu ihtiyaç sağlıklı kalabilmemiz için gereken fizyolojik ihtiyaçların tümünü kapsar (Maslow, 1943; Glasser, 1998).

Sevgi ve Ait Olma İhtiyacı: Sevgi ve ait olma, bireyin yakınlık kurma, bağlanma ve sosyal ilişkiler geliştirme gereksinimlerini kapsayan temel bir psikolojik ihtiyaçtır (Glasser, 1998). Bu ihtiyaç, insan doğasında yer alan en birincil gereksinimlerden biridir ve diğer tüm psikolojik ihtiyaçların sağlıklı bir şekilde karşılanabilmesinin ön koşuludur (Corey, 2015).

Güç İhtiyacı: Güç, bireyin kendini değerli, yeterli ve başarılı hissetme ihtiyacı olarak tanımlanır. Bu ihtiyaç bireyin sadece başkalarına üstünlük kurma isteğini değil, aynı zamanda özsaygı geliştirme, bir konu üzerindeki yetkinliğini kanıtlama ve sosyal çevresi üzerinde olumlu, anlamlı bir etki yaratma arzusunu içerir (Glasser, 1998). Glasser (1998), gücü “başarı yoluyla saygınlık kazanmak ve kendine yönelik olumlu bir içsel değerlendirme oluşturmak” olarak açıklar. Başka bir eserinde ise, bu ihtiyacın sağlıklı yollarla karşılanmadığında bireyin denetimi dış dünyaya yöneltme eğilimi göstereceğini

ve ilişkisel problemlerin ortaya çıkabileceğini belirtir: “Eğer insanlar değerli olduklarını hissetmiyorsa, bu boşluğu başkalarını kontrol ederek doldurmaya çalışırlar (Glasser, 2005).

Eğlence İhtiyacı: Eğlence ihtiyacı, bireyin hayattan keyif alma, gülme, öğrenme ve yaratıcı etkinliklerle meşgul olma gereksinimini ifade eder. Glasser, (2000); eğlence ihtiyacını karşılamamanın, bireyin genel yaşam doyumunu artırdığını ve stresle başa çıkma becerilerini geliştirdiğini belirtir. Eğlence ihtiyacı, sadece boş vakitlerde yapılan etkinliklerle doyurulmaktan ibaret değildir, aynı zamanda bireyin öğrenme süreçlerinde de giderilebilir. Glasser (1985), öğrenmenin eğlenceli hale getirilmesinin, bireyin motivasyonunu artırdığını ve öğrenmeyi de kalıcı hale getirdiğini ifade eder. Eğlence ihtiyacının karşılanmaması durumunda, bireyde motivasyon eksikliği ve genel bir tatminsizlik hissi ortaya çıkabilir.

Özgürlük İhtiyacı: Özgürlük ihtiyacı, bireyin kendine özgü kararlar alabilme, düşüncelerini açıkça ifade edebilme ve başkalarının kontrolünden uzak durabilme arzusuyla yakından ilişkilidir (Glasser, 1998). Glasser (2000), özgürlük ihtiyacını “bireyin kim olduğu ve nasıl yaşamak istediği konusunda söz sahibi olması” biçiminde tanımlar. Ona göre birey, özgür hissetmediği ortamlarda ya pasifleşir ya da isyan ederek tepkisel davranışlar sergiler. Bu nedenle özgürlük, hem içsel huzur hem de kişilerarası ilişkiler açısından kritik bir öneme sahiptir.

Glasser (1999)’a göre, bireyin genlerinde yer alan ve doğduğu andan itibaren kendisine eşlik eden, temel ihtiyaçlar arasında en önemlisi olarak nitelendirilen sevgi ve aidiyet ihtiyacının doğası, yaşam boyu süren bir ilişki ve bağlılık arayışını beraberinde getirir; ancak bu ihtiyacın sürekliliğini sağlamak, dış kontrol dünyasının koşulları içinde tatmin edilmesi güç bir süreç haline gelir. Üstelik sevgi ve ait olma ihtiyacının doyurulabileceği en yakın konumda bulunan aile üyeleri, çoğu zaman birbirlerinden karşı tarafın sunabileceğinden daha fazlasını talep ettiğinde bu talep dışsal zorlama içerdiğinden dış kontrol psikolojisini tetikleyerek ilişkilere zarar verir ve kopuşu hızlandırır (Glasser, 1999). Bu döngü seçim teorisi temelinde iç kontrol psikolojisiyle, bireylerin kendi sorumluluğunu üstlenmesiyle kırılabilir ve sağlıklı ilişkiler kurulabilir (Glasser, 1998).

2.2.2 Seçim Teorisinin İlişkiler Üzerindeki Etkisi

Glasser (1998)’e göre uzun süren psikolojik problemlerin hepsinin temelinde, insan ilişkileriyle ilgili bir problem vardır. Ona göre insanlar, başkalarıyla anlamlı ve dengeli

ilişkiler kurabildiklerinde psikolojik ihtiyaçlarını sağlıklı yollarla karşılayabilirler. Özellikle sevgi ve ait olma ihtiyacı, bireyin diğerleriyle kurduğu bağlar yoluyla doyurulur ve bu ihtiyaç karşılanmadığında yalnızlık, umutsuzluk ve kontrol edilemeyen davranışlar gibi belirtiler ortaya çıkabilir (Glasser, 2001). Seçim Teorisi, bireyin ilişki dinamiklerini iyileştirme sürecinde kendi seçiminin ve sorumluluğunun farkına varmasını esas alır. Bu yaklaşım, bireylerin dış koşulları suçlamak yerine, ilişki doyumunu artırmak amacıyla kendi davranışlarını gözden geçirmelerini teşvik eder (Glasser, 2005). Bu bağlamda, psikolojik iyi oluşun sürdürülebilirliği, bireyin yakın çevresiyle kurduğu ilişkilerin niteliğiyle doğrudan bağlantılıdır. Özellikle gelişimsel geçişlerin ve kimlik arayışlarının yoğunlaştığı genç yetişkinlik döneminde, kişilerarası ilişkilerin destekleyici olmasının, bireyin aidiyet duygusunu güçlendirerek ruh sağlığını olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

2.3 Aidiyet

Türk Dil Kurumu (2011) ait olmayı "bir yerin içinde bulunma, bir yere bağlı ve ilgili olma" şeklinde tanımlamaktadır. Aidiyet kavramı ise günlük yaşamda sıkça kullanılan, farklı bağlam ve içeriklerde çeşitli anlamlar kazanan çok boyutlu ve karmaşık bir olgudur. (Bulut, 2024)

Kimi zaman bireyin bir kişiye, topluma, kuruma, aileye, kökene veya dine yönelik aidiyet ihtiyacından söz edilirken; kimi zaman da daha genel anlamda bir kimliğe, halka ya da belirli bir alana ait hissetme gereksiniminden bahsedilmektedir (Alptekin, 2011).

Aidiyet kavramı, “ilişkinlik”, “mensubiyet” ve “ait olma hali” olarak tanımlanmaktadır. Bireyin doğduğu sosyal çevre, benlik gelişimi üzerinde doğrudan bir aidiyet duygusu oluşturmakta; bu duygu, bireyin sosyal ilişkilerinde doğrudan ya da dolaylı biçimde kendisini göstermekle birlikte bireyin benliğini şekillendiren temel dinamiklerden biri olarak öne çıkmaktadır (Kıvılcım, 2019).

Ait olma duygusu, öncelikle bireylerin bir sistem ya da çevreye kişisel olarak katılım gösterme deneyimi şeklinde tanımlanmakta; bu katılım aracılığıyla bireyler kendilerini söz konusu sistemin ya da çevrenin ayrılmaz bir parçası olarak hissetmektedirler (Çakır, 2019).

Aidiyet kavramı tarihsel olarak uzun bir geçmişe sahip olsa da, bireyin gelişimsel süreçleriyle olan ilişkisi özellikle son yıllarda bilimsel araştırmaların odağı hâline gelmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar, aidiyetin yalnızca bir sosyal bağlılık hissi

olmadığını; aynı zamanda psikolojik sağlığın, benlik gelişiminin ve sosyal uyumun temel belirleyicilerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır.

2.3.1 Psikolojik İhtiyaçlar Bağlamında Ait Olma

İnsanların psikolojik ihtiyaçları içerisinde en önemlisi sevgi yoluyla bağlar kurarak bir gruba ait olma duygusunu yaşamaktır (Glasser, 2005; Murdock, 2022). Bu ihtiyaç, bireyin kendini önemli, değerli ve kabul edilmiş hissettiği ilişkiler aracılığıyla doyurulabilir. Hagerty ve arkadaşlarına (1992) göre, sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanması, aidiyet duygusunun doyurulabilmesi için bireyin bir gruba ya da kişiye yönelik yakınlık, önemsenme ve karşılıklı kabul gibi duygusal deneyimler yaşaması gerekmektedir. Aidiyet ve sevgi ihtiyacı, çevreyle kurulan ilişkilerde de önemli rol oynar. Bireyler çevrelerine bağlanmak, orada kabul edilmek ve sevilmek isterler (Breunig vd., 2022).

Baumeister ve Leary (1995), aidiyet ihtiyacını insanın temel psikolojik motivasyon kaynaklarından biri olarak tanımlamakta ve bu ihtiyacın karşılanmasının bireyin ruhsal ve sosyal uyumu açısından yaşamsal önem taşıdığını vurgulamaktadır. İnsan, evrimsel süreçte hayatta kalabilmek için gruplar halinde yaşamaya mecbur kalmış; bu durum, sosyal bağların yalnızca estetik ya da içgüdüsel değil, aynı zamanda hayati bir işlev taşımasına yol açmıştır. Baumeister ve Leary'ye (1995) göre, aidiyet ihtiyacının tatmini için iki temel ölçüt bulunmaktadır: bireyin az sayıda kişiyle sık ve olumlu duygusal etkileşimler yaşaması ve bu ilişkilerin kalıcı, karşılıklı ilgi ve duygusal bağlılık içeren bir yapıda sürdürülmesi. Bu bağlamda, aidiyet duygusunu besleyen ilişkiler, sürekli değişen kişilerle yüzeysel temaslar aracılığıyla değil, aynı bireylerle sürdürülen istikrarlı ve anlamlı etkileşimler yoluyla gelişmektedir. Bu ihtiyacın yeterince karşılanmaması durumunda bireyde yalnızlık, dışlanmışlık hissi, depresif belirtiler ve genel iyi oluştaki düşüş gibi olumsuz sonuçlar gözlenebilmektedir (Baumeister ve Leary, 1995).

Aidiyetin yaşamsal öneme sahip olması, yalnızca sosyal psikoloji alanında değil, motivasyon kuramları çerçevesinde de sıkça ele alınmasına neden olmuştur. Sevgi ve ait olma duygusuna duyulan ihtiyaç, hem Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi kuramında hem de Glasser'ın Seçim Teorisi'nde merkezde yer alır. Maslow (1943), fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının ardından gelen "ait olma ve sevgi" gereksiniminin, bireyin sağlıklı gelişimi ve psikolojik iyilik hali için vazgeçilmez olduğunu savunurken Glasser (2002) ise bireyin davranışlarının temelinde yer alan beş temel ihtiyaçtan biri olarak sevgi ve ait

olma ihtiyacını vurgular. Tüm bunlarla birlikte psikolojik ihtiyaçlardan söz eden diğer kuramlarda da sevgi ve ait olma ihtiyacına yer verilmiştir. Bu ihtiyaç Deci ve Ryan'ın Öz Belirleme Kuramı'nda "ilişkilenme" olarak isimlendirilmiştir (Deci ve Ryan, 2000). Deci ve Ryan (2000)'e göre ilişkilenme ihtiyacı, bireyin diğerleriyle destekleyici ve güvenli ilişkiler kurma, bir gruba ait hissetme arzusudur. Murray'ın Psikolojik İhtiyaçlar Teorisi'nde de bu ihtiyaç yine "ait olma" şeklinde belirtilmiştir (Murray, 1938).

Murray (1938)'e göre ait olma, bireyin içsel tatmini ve sosyal açıdan işlevselliği açısından önemli bir role sahiptir ve bu ihtiyaç karşılanmadığında bireyler yalnız ve dışlanmış hissedebilir; psikolojik gerilim yaşayabilirler. Jones ve Carver (1991)'e göre bireyin yalnız hissetme deneyimi doğrudan aidiyet ihtiyacının karşılanamaması ile ilgilidir. Bireyler, kendilerini bir grup ya da kişiler arası bağlamda kabul edilmiş, değerli ve ilişkili hissetmek isterler ve bu ilişkili olma hissi tam anlamıyla doyurulmadığında bireyin psikolojik uyum süreci de olumsuz etkilenir. Bireyler böyle bir durumda çoğu zaman kaçınma davranışları geliştirirler veya sosyal onay arayışına yönelirler (Jones ve Carver, 1991).

Aidiyet duygusunun yalnızca sosyal bir ihtiyaç değil, aynı zamanda psikolojik bütünlük ve gelişim açısından temel bir yapı taşı olduğu söylenebilir. Anant (1966), aidiyeti bireyin psikolojik olarak "bir yere ait hissetme" gereksinimi şeklinde tanımlamakta ve bu duygunun bireysel bütünlük açısından taşıdığı öneme dikkat çekmektedir. Dolayısıyla aidiyet duygusu, yalnızca güvende hissetmeyi sağlayan geçici bir his olmaktan ziyade, bireyin yaşam boyu inşa ettiği çok boyutlu bir gelişimsel yapıyı temsil etmektedir. Aidiyet duygusunun temelleri, yaşamın erken dönemlerinde atılmakta olup, özellikle bebeklikte bakım verenle kurulan güvenli bağlanma ilişkisi bu sürecin başlangıcını oluşturmaktadır (Hagerty vd., 2002).

Alanyazındaki pek çok çalışma, bireyin sahip olduğu bağlanma biçimi ile aidiyet duygusu arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Duru, 2007). Ainsworth ve arkadaşları (1978) tarafından yapılan çalışmalarda, anneleri tarafından duygusal olarak erişilebilir ve tepkisel şekilde desteklenen bebeklerin, stresli durumlarda bakım verene yönelme ve onun varlığıyla rahatlama davranışları gösterdikleri; bu durumun bebeklerin kendilerini güvende hissetmesini sağladığını ve güvenli bağlanmanın inşa ediliyor olduğunun bir göstergesi olduğu vurgulanmıştır. Buna karşılık, bakım verenin bebeğin ihtiyaçlarını ihmal etmesi, tutarsız ya da aşırı müdahaleci davranması, çocuğun çevreyi güvenli bir keşif alanı olarak algılamasını engeller. Bu tür bağlanma deneyimleri güvensiz bağlanma örüntülerinin gelişmesine yol açabilmektedir (Bowlby, 1988). Dolayısıyla,

güvenli bağlanmanın oluşumu, çocuğun erken dönemde bakım verenden gördüğü ilişkinin niteliğine doğrudan bağlıdır. Tan'a (2019) göre, bireyin erken dönemde bakım veren tarafından sevildiğini, değer gördüğünü ve ihtiyaçlarının karşılandığını deneyimlemesi, genel aidiyet duygusunu destekleyen temel etkenlerden biridir. Bu bağlamda, güvenli bağlanma örüntüsüne sahip bireylerin sosyal ilişkilerinde daha derin ve sürdürülebilir bağlar kurabildiği, bunun da aidiyet hissini doğrudan etkilediği görülmektedir (Hagerty vd., 2002).

Aidiyet duygusunun tatminine yönelik erken dönemde atılan temeller, ilerleyen gelişim dönemlerinde sosyal çevre ile kurulan bağların niteliğini şekillendirmektedir. Okul çağına gelen çocuk, akran ilişkileri ve öğretmenlerle kurduğu bağlar aracılığıyla sosyal aidiyetini pekiştirir; bu dönemde dışlanma ya da kabul görme deneyimleri aidiyet algısında belirleyici rol oynar (Wentzel, 1999). Ergenlik döneminde, bireyin kimlik arayışı ve sosyal gruplara yönelimi aidiyet ihtiyacının daha karmaşık bir hâl almasına neden olur. Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramında da belirtildiği gibi, bu dönemde bireyin ait olduğu sosyal çevrelerde kabul görmesi, kimlik gelişimiyle doğrudan ilişkilidir. Aidiyet duygusu, tüm yaşam evrelerinde önemli olmakla birlikte, özellikle genç yetişkinlik döneminde daha kritik bir hâl alır. Bu dönem, bireyin aileden bağımsızlaşarak yeni sosyal kimlikler geliştirdiği, arkadaşlık ve romantik ilişkilerin derinleştiği, eğitim ve kariyer bağlamında yeni sosyal çevrelerle tanıştığı bir geçiş sürecidir (Arnett, 2000). Genç yetişkin, benliğini tanımlarken aynı zamanda kendini bir yere, bir gruba ya da bir ilişkiye ait hissetme ihtiyacı duyar. Erikson (1968), bu dönemi "yakınlık vs. yalıtılmışlık" evresi olarak tanımlar ve bireyin sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için aidiyet hissini temel bir ihtiyaç olduğunu savunur. Baumeister ve Leary (1995) aidiyetin, kalıcı, anlamlı sosyal ilişkiler kurmanın psikolojik iyilik hâli üzerinde doğrudan etkili olduğunu belirtir. Bu nedenle, genç yetişkinlikte aidiyet duygusunun doyurulması; bireyin yalnızlık hissinden uzaklaşmasını, benlik saygısını korumasını ve duygusal olarak güvende hissetmesini sağlar. Dolayısıyla, bu gelişim döneminde aidiyet, hem bireyin kimlik oluşumu hem de ruh sağlığı açısından vazgeçilmez bir yapı taşıdır. Genel aidiyet duygusu gelişmekte olan yetişkinler için kritik bir koruyucu faktör olarak işlev görmek; stresle başa çıkma becerilerini güçlendirmekte, yetişkinliğe geçiş sürecinde karşılaşılan risklerin azaltılmasına katkı sağlamakta ve psikososyal uyumun desteklenmesi yoluyla genel yaşam sonuçlarının daha olumlu düzeyde gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır (Baumeister ve Leary, 1995).

Anant (1966), aidiyeti “psikolojik bir köklenme” biçiminde de tanımlar ve bu hissin yokluğunda bireyin hem kendisiyle hem de çevresiyle olan bağlarının zayıflayacağını vurgular. Aidiyet duygusunu yitiren birey, psikolojik olarak yönünü kaybetmiş, köksüz ve güvenden yoksun bir deneyimin içine sürüklenebilir (Duru, 2007). İnsanın doğasında var olan sevgi ve ait olma ihtiyacı, bu ihtiyacın doyurulmadığı durumlarda içsel bir uyarı sistemi oluşturarak bireyi harekete geçirmeye zorlar. Birey bağlarının zayıfladığını ya da aidiyet hissini kaybettiğini düşündüğü durumlarda çoğu zaman bilinçli olmadan, içsel bir huzursuzluk ya da tetikte olma hali deneyimler. Bu durum, Glasser’ın (2002) seçim teorisinde ifade ettiği gibi, bireyin psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak üzere doğuştan geliştirdiği davranışların, tepkilerin temelinde yer alır. Benzer şekilde Bowlby (1982)’nin bağlanma kuramı da insanın güvenli bağlanmayı seçmeye biyolojik olarak eğilimli olduğundan, güvenli bağlanmalarının risk altında olduğunu hissettiği durumlarda içsel alarm sistemlerini devreye soktuğunu ileri sürer. Bu içsel sinyallerin görmezden gelinmesi ya da bastırılması, bireyin hem psikolojik bütünlüğünü hem de ilişkisel işlevselliğini olumsuz yönde etkileyebilir.

Aidiyet ihtiyacının temel bir güdü olması, bu duygunun tarihsel ve toplumsal bağlamlarda da nasıl şekillendiğini anlamayı önemli kılar. Nitekim insan, varoluşundan bu yana ait olma ve çevresiyle uyum sağlama çabası içerisinde. Sosyal bir varlık olması nedeniyle bu uyum arayışını öncelikle bir gruba dahil olarak göstermiş, zamanla bu grup aidiyetini özelleştirerek “aile” kavramını oluşturmuştur. Aile, bireylerin ait olma ihtiyacını karşılayan en temel ve en küçük toplumsal yapı olarak değerlendirilebilir (Çakır, 2019). Bununla birlikte bireyin aidiyet hissi yalnızca bir ailenin üyesi olmakla veya sosyal bir gruba katılmakla değil, bu gruptaki kabul görme deneyimleriyle de şekillenir. Bazı bireyler, bir kişiye, gruba ya da topluma yönelik duygusal bağlılıkları aracılığıyla aidiyet hissi geliştirirken; bazı bireyler ise yalnızca dışlanmadıklarını ya da kabul gördüklerini algıladıkları için kendilerini ait hissetme eğiliminde olabilirler (Duru, 2007). Bu algı biçiminin şekillendiği ilk ve en temel bağlam ise bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içinde bulunduğu aile ortamıdır. Bireylerin kabul edildiklerini veya reddedildiklerini algıladıkları ilk ortam doğdukları andan itibaren bulundukları aile ortamıdır. Rohner (2004), algılanan ebeveyn kabul-red düzeyinin bireyin duygusal ve sosyal işlevselliği üzerinde uzun vadeli etkiler yarattığını belirtmektedir. Ebeveynlerinden kabul gördüğünü hisseden çocukların, sosyal çevrelerine daha kolay uyum sağladıkları ve kendilerini daha çok ait hissettikleri ifade edilmektedir (Khaleque ve Rohner, 2011). Dolayısıyla, aidiyetin sadece mevcut sosyal bağların sonucu değil, aynı

zamanda bireyin erken dönemde edindiği kabul görme deneyimlerinin bir yansıması olduğu söylenebilir.

Aidiyet ihtiyacının özellikle aile içi ilişkilerde yeterince karşılanmaması, bireyin hem psikolojik gelişimini hem de kişilerarası bağlarını zedeleyebilmektedir. Anne-babalar ve çocuklar, çoğu zaman sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanmaması nedeniyle sorunlar yaşarlar. Glasser (2002), temel ihtiyaçların dışsal kontrol yoluyla engellendiğini ve bunun ilişkilerdeki kopuşun başlıca nedeni olduğunu belirtmektedir. Seçim Teorisi'ne göre her birey, beş temel psikolojik ihtiyacını (hayatta kalma, sevgi ve ait olma, güç, özgürlük ve eğlence) doyurmak amacıyla davranır. Aile içinde çatışmaların ortaya çıkmasının temelinde, bireylerin özellikle sevgi ve ait olma ihtiyaçlarının doyurulmaması yatmaktadır. Ancak bu ihtiyaçların doyurulup doyurulmadığı yalnızca çevresel koşullara değil, bireyin bu koşulları nasıl algıladığına ve bu algı doğrultusunda yaptığı seçimlere de bağlıdır. Seçim Teorisi, bireylerin davranışlarını kendi içsel kontrol sistemlerine dayanarak seçtiklerini ve dışsal kontrol yaklaşımının —yani başkalarını değiştirmeye çalışma, suçlama, tehdit etme ya da cezalandırma gibi yöntemlerin— ilişkilerde yıkıcı etkiler yarattığını savunur (Glasser, 1998). Bu bağlamda, bireyin anne-babasının tutumlarını nasıl algıladığı da onun dünya görüşü, içsel kontrol odağı ve nitelik dünyasında kimleri ve neyi önemli gördüğüyle doğrudan ilişkilidir. Nitelik dünyası, bireyin ihtiyaçlarını karşılayacağını düşündüğü insanlar, şeyler ve değerlerden oluşan, zihninde oluşturduğu içsel bir temsildir (Glasser, 1998). Bir çocuk, sevgi ve ait olma ihtiyacını karşılayan ebeveynlerini kalite dünyasına dahil ederken; kontrol edici, cezalandırıcı ya da sevgisiz olarak algıladığı ebeveynleri bu dünyanın dışında bırakabilir. Bu durum, aile içi bağların zayıflamasına ve psikolojik uzaklığın artmasına neden olur.

Glasser'a (1998) göre bireylerin her davranışı, nitelik dünyasında yer alan öğelere ulaşma çabasının bir ürünüdür. Dolayısıyla çocuk ya da ebeveyn fark etmeksizin, herkesin ortaya koyduğu davranışlar bir “toplam davranış”ın —hareket, düşünce, duygu ve fizyoloji boyutlarını içeren— bütünsel sonucudur. Aile içinde yaşanan çatışmalarda bireyler sıklıkla kontrol edemedikleri dış koşullara odaklanmaktayken Seçim Teorisi, bireyin yalnızca kendi davranışlarından ve seçimlerinden sorumlu olduğunu vurgular. Bu sorumluluk anlayışı, bireye hem psikolojik özgürlük hem de ilişki kurma gücü kazandırır. Dolayısıyla, aile ilişkilerinin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi için hem anne-babaların çocuklarına yönelik özgürlük alanı tanıyan, empatik ve destekleyici tutumlar benimsemeleri; hem de çocukların kendi seçimlerinin sorumluluğunu alabilecek içsel farkındalık ve iç kontrol odağı geliştirmeleri gerekmektedir. Ancak bu şekilde bireyler,

aidiyet duygusunu içsel olarak besleyen ve karşılıklı olarak sürdürülebilir ilişkiler inşa edebilirler.

2.4 Seçim Teorisi Perspektifinden Algılanan Ebeveyn Kabul ve Reddi

Sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanmasında özellikle aile ortamında algılanan ebeveyn kabulü ya da reddi belirleyici bir rol oynamaktadır (Rohner, 2016). Ronald P. Rohner tarafından geliştirilen Kişilerarası Kabul - Red Kuramı (Interpersonal Acceptance-Rejection Theory, IPARTheory), ebeveyn-çocuk ilişkilerinde deneyimlenen kabul veya reddin çocukların (ve ileride yetişkinlerin) psikolojik uyumunu tutarlı biçimde etkilediğini öne sürmektedir (Rohner, vd., 2005). Bu kuram, anne-babadan yeterli düzeyde sevgi ve sıcaklık görme ihtiyacının evrensel ve biyolojik temelli bir gereksinim olduğunu vurgulamaktadır. Çocuk bu ihtiyacının karşılanmadığını hissettiğinde ortaya çıkan güvensizlik, değersizlik veya öfke gibi olumsuz duygusal tepkilerin, farklı kültür ve toplumlarda benzer şekilde gözlemlendiği belirtilmektedir (Rohner, 2016). Benzer şekilde, Seçim Teorisi'ne göre sevgi ve ait olma gereksinimi insan davranışını yönlendiren beş temel psikolojik ihtiyaçtan biridir (Glasser, 1998). Glasser (1998), bireylerin diğer insanlarla bağ kurup kabul görerek bu ihtiyacı karşılamaya çalıştıklarını vurgulamaktadır. Dolayısıyla, aile içinde koşulsuz sevgi ve kabul görmek sağlıklı psikososyal gelişim için kritik bir önkoşuldur. Nitekim gelişim psikolojisi yazınında, çocukluk ve ergenlik döneminde aile tarafından sevgi ve aidiyet ihtiyacının karşılanmasının bireylerin ileriki yaşamlarında güçlü bir aidiyet duygusu geliştirmeleriyle ilişkili olduğu vurgulanmıştır (Baumeister ve Leary, 1995). Bu çerçevede, erken dönemde yaşanan ebeveyn kabulü veya reddi deneyimleri ile sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanma düzeyi, genç yetişkinlerin kendilerini sosyal çevrelerine ait hissetmelerinde önemli belirleyiciler olarak görülebilir. Bu teorik yaklaşımlar, algılanan ebeveyn kabulü ve reddinin sevgi ve ait olma ihtiyacı ile ilişkili olarak aidiyet duygusunu doğrudan veya dolaylı olarak nasıl etkileyebileceğine dair kavramsal bir temel sunmakta ve bu tez kapsamında geliştirilen modelin kuramsal zeminini oluşturmaktadır.

2.4.1 Kişilerarası Kabul Red Kuramı

Rising ve Rohner'e (2020) göre Kişilerarası Kabul-Red Kuramı (IPARTheory), kişilik, baş etme ve sosyokültürel olmak üzere üç alt kuram aracılığıyla bireylerin kabul-red deneyimlerini açıklamayı amaçlamaktadır. Kişilik alt kuramı, farklı sosyokültürel geçmişe sahip bireylerin kabul edildiğinde benzer tepkiler verip vermediğini ve

çocuklukta yaşanan kabul-red deneyimlerinin etkilerinin yetişkinlikte sürüp sürmediğini sorgular. Bu kurama göre, çocuklukta gelişen kabul-red temelli ilişki örüntüleri, yetişkinlikteki yakın ilişkilere de yansımaktadır. Baş etme alt kuramı, bazı bireylerin çocuklukta yaşadığı reddedilme deneyimleriyle daha etkili baş edebilmesini sağlayan faktörleri inceler. Öz-belirleme, benlikten ayrışma ve kişiselleştirmeme gibi sosyal-bilişsel becerilerin, kişilerarası red algısıyla başa çıkmada önemli koruyucu etkenler olduğu vurgulanmaktadır. Sosyokültürel alt kuram ise, ebeveynlikte kabul veya red davranışlarının neden farklılaştığını ve toplumsal yapıların bu süreçteki rolünü sorgular. Kuram, dini inançlar, sanat anlayışı ve kültürel normlar gibi toplumsal unsurların, ebeveyn kabul-red davranışlarını şekillendirebileceğini öne sürmektedir (Rohner vd., 2005).

Alanyazında, Kişilerarası Kabul Red Kuramı çerçevesinde yürütülen araştırmalarda, çok yöntemli (multimethod) araştırma stratejileri benimsenmiş ve farklı kültürel ve tarihsel bağlamlardan elde edilen bulgulara sıklıkla başvurulmuştur. Bu sayede kuram, bu ampirik bulguları birleştiren bütüncül bir kavramsal çerçeve sunmakta; böylece kişilerarası kabul ve red olgusunu yaşam boyu gelişim perspektifiyle anlamayı amaçlamaktadır (Rising ve Rohner, 2020). Çocuklukta yaşanan kabul veya red deneyimleri, bireyin benlik algısı ve sosyal ilişkilerle kurduğu bağların niteliğini belirlerken, bu deneyimlerin sürekliliği ya da onarılma biçimi, ilerleyen yaşlarda aidiyet duygusunun gelişiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Kişilerarası Kabul-Red Kuramı, sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanma düzeyinin bireyin yaşam boyu aidiyet duygusunu nasıl şekillendirdiğini anlamada güçlü bir kuramsal zemin sunmaktadır (Rohner vd., 2005)

Kişilerarası kabul ve red, hem çocukluk dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkilerinde hem de yetişkinlikteki yakın sosyal ilişkilerde, bireylerarası sıcaklık boyutunu belirleyen temel unsurlardan biridir (Rising ve Rohner, 2020). Sıcaklık ve kabul, bireyin sevildiğini, önemsendiğini ve değer verildiğini hissetmesini sağlayan davranış örüntülerini içerir. Bu davranışlar, fiziksel temas (sarılmak, okşamak), sözel ifadeler (sevgi sözcükleri, destekleyici sözler) ya da sembolik yollarla (hediyeler, ilgi gösterme) ortaya çıkabilir. Öte yandan red, bireyin dışlandığını, değersizleştirildiğini ya da görmezden geldiğini hissettiren davranışları kapsar. Bu durum, fiziksel cezalandırma, hakaret, aşağılayıcı sözler ya da duygusal ihmal gibi acı verici yollarla ifade edilebilir (Rohner vd., 2005).

Rohner'in (1986) Kişilerarası Kabul-Red Teorisi'ne göre, bireyler sabit şekilde "kabul edilmiş" ya da "reddedilmiş" kategorilerine yerleştirilmez; aksine, kişilerarası

ilişkilerde farklı düzeylerde kabul ve red yaşantıları deneyimleyerek bu boyutta bir süreklilik içinde yer alırlar. Örneğin bir birey, annesi tarafından oldukça destekleyici ve şefkatli davranışlarla kabul görürken, babası tarafından daha mesafeli ve eleştirel bir tutumla kısmen reddediliyor olabilir. Bu durum, kabul ve red deneyimlerinin dinamik, bağlamsal ve çok boyutlu doğasını göstermektedir.

Kültürlerarası araştırmalar, kişilerarası kabul ve red davranışlarının dört temel boyutta ifade edildiğini ortaya koymaktadır (Rohner, 1986). Birinci boyut, sözel (örneğin övgüde bulunma, iltifat etme, olumlu ifadeler kullanma) ve fiziksel (örneğin sarılma, öpme, kucaklama) yollarla gösterilen sıcaklık ve şefkattir. İkinci boyut, düşmanlık ve saldırganlıktır; bu da sözel (örneğin bağırma, hakaret etmek), fiziksel (örneğin vurma, itmek) ya da sembolik (örneğin tehditkâr beden dili) biçimlerde ortaya çıkabilir. Üçüncü boyut, ilgisizlik ve ihmal davranışlarıdır. Bu durum, fiziksel veya psikolojik anlamda çocuğa erişilememesi ya da çocuğun temel ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi şeklinde tanımlanır. Dördüncü boyut olan ayrışmamış red, bireyin kendisine yöneltilen davranışın açıkça düşmanca ya da ihmalkâr olup olmadığını ayırt etmeksizin, genel bir değersizlik veya önemsenmeme algısı yaşamasıdır. Bu doğrultuda kişilerarası kabul ve red, iki farklı perspektiften ele alınabilir: bireyin bu davranışları nasıl algıladığı (öznel deneyim) ve bir dış gözlemcinin davranışları nasıl tanımladığı (nesnel gözlem) (Rising ve Rohner, 2020). Çocuk istismarı ve ihmali vakalarında, bireyin yaşadığı deneyime ilişkin öznel algısıyla, bu durumu belgeleyen nesnel raporlar arasında zaman zaman tutarsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Araştırmalar, bireyin kendisine kötü muamele edildiğine dair algısının, söz konusu istismarın varlığını belirlemede resmi raporlar gibi nesnel ölçütlerden daha güvenilir bir gösterge olabileceğini ortaya koymuştur (Carlin vd., 1994). Kagan'a (1978) göre ebeveyn-çocuk ilişkileri bağlamında *ebeveyn reddi*, ebeveynin kasıtlı bir davranışından ziyade, çocuğun kendisini değersiz, dışlanmış ya da önemsenmemiş hissetmesiyle ilgili öznel bir algıdır.

Ebeveyn - çocuk ilişkileri bağlamında, kişilerarası kabul-red kuramı da ebeveyn reddini yalnızca ebeveynin niyetine ya da açık davranışlarına değil, çocuğun kendisini ne şekilde hissettiğine, yani öznel algısına dayandırır (Rohner, 2004). Önemli olan, bireyin kabul ya da red davranışlarını nasıl yorumladığıdır. Bu noktada Glasser'ın Seçim Teorisi devreye girer. Teoriye göre insanlar, duygusal deneyimlerini ve bunlara verdikleri anlamları bilinçli ya da bilinçdışı tercihlerle şekillendirirler (Glasser, 1989). Yani birey, çevresindeki olayları nasıl algılayacağını seçer ve bu seçimler doğrultusunda temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılama yolları geliştirir. Sevgi ve ait olma ihtiyacı da bu süreçte

bireyin kendi algısal tercihleriyle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, bireyin kendini reddedilmiş ya da ait hissediyor oluşu, yalnızca dışsal koşullardan değil, aynı zamanda kendi içsel seçme biçiminden de beslenmektedir. Seçim teorisi perspektifinden bakıldığında birey, çevresinden gelen kabul ya da red davranışlarını nasıl yorumlayacağını seçerek, ait hissetmeyi de büyük ölçüde kendi algısı ve içsel değerlendirmeleri üzerinden inşa eder. Bu bağlamda aidiyet duygusu da sadece dışsal kabulün sonucu değil, aynı zamanda bireyin psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik içsel seçimlerinin de bir yansımasıdır şeklinde ifade edilebilir (Glasser, 1998).

2.4.2 Kabul ve Reddin Nöropsikolojik Etkileri

Bireyin başkaları tarafından kabul görmesi ya da reddedilmesi, yalnızca sosyal ya da duygusal düzeyde değil; aynı zamanda nöropsikolojik düzeyde de güçlü etkiler yaratmaktadır. Nörobilimsel araştırmalar, özellikle sosyal bağların beyin üzerindeki etkilerini ortaya koymuş ve kabul ile reddin farklı beyin bölgelerinde aktivasyonlara yol açtığını göstermiştir (Eisenberger ve Lieberman, 2004).

Sosyal kabul, beynin ödül sistemiyle yakından ilişkilidir. Özellikle ventral striatum, ventromedial prefrontal korteks ve oksitosin hormonunun salınımını tetikleyen hipotalamus gibi bölgeler sosyal kabul deneyimi sırasında aktif hale gelir (Eisenberger ve Lieberman, 2004). Bu bölgeler, bireyin sosyal aidiyet ve güven duygusu geliştirmesinde kilit rol oynar.

Buna karşın, sosyal red algısı beynin tehdit algılayan sistemlerini uyarır. Anterior singulat korteks (ACC) ve insula bölgeleri, fiziksel acıya benzer şekilde sosyal dışlanma ya da red durumlarında aktif hale gelir (Eisenberger, 2012). Bu bulgular, sosyal red deneyimlerinin beyinde gerçek bir tehdit veya acı gibi işlendiğini göstermektedir. Ayrıca, kronik red algısına maruz kalan bireylerde kortizol salınımının arttığı ve bu durumun stresle ilişkili beyin bölgelerinde (örn. amigdala) aşırı duyarlılığa neden olduğu da saptanmıştır (Slavich ve Irwin, 2014).

Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynler tarafından kabul edilme ya da reddedilme deneyimleri, prefrontal korteksin ve bağlanmayla ilişkili nörolojik yapıların gelişimini doğrudan etkileyebilmektedir. Bu durum, bireyin ileri yaşamda kuracağı ilişkilerin niteliğini ve aidiyet hissini nörobiyolojik düzeyde şekillendirebilmektedir (Schore, 2001).

Dolayısıyla, ebeveynlerden algılanan kabul ya da red yalnızca psikolojik değil, aynı zamanda biyolojik bir etkiler bütünüdür. Özellikle aidiyet, sevgi ve bağlılık gibi

ihtiyaçların nöropsikolojik bir karşılığı bulunduğundan, bu ihtiyaçların yeterince karşılanamaması bireyin hem zihinsel hem de bedensel sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir (Eisenberger ve Lieberman, 2004).

2.5 Algılanan Ebeveyn Kabul/Reddinin Psikolojik Etkileri

Bireyin çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynlerinden algıladığı kabul veya red tutumu, benlik algısından kişilerarası ilişkilerine kadar uzanan geniş bir psikolojik yelpazede etkili olmaktadır. Ebeveyn kabulü, çocuğun sevildiğini, değerli olduğunu ve güvende hissetmesini sağlar. Bu deneyimler, bireyin yüksek benlik saygısı, güvenli bağlanma stilleri ve olumlu sosyal ilişkiler geliştirmesine katkı sunar (Rohner, 2004). Buna karşın, ebeveyn reddi ise bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarının tehdit altında olduğu hissini doğurur. Özellikle süreğen ve açık bir reddedilme algısı; düşük benlik saygısı, değersizlik hissi, öfke, kaygı, depresyon ve sosyal geri çekilme gibi sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Rohner, vd., 2005). Bu tür psikolojik belirtiler, bireyin hem duygusal hem de davranışsal işleyişini olumsuz yönde etkileyebilir.

Algılanan ebeveyn red algısı aynı zamanda bireyin içsel çalışma modellerini bozarak başkalarıyla kurduğu ilişkilerde güvensizlik, bağlanma kaygısı ya da kaçınmacı bağlanma gibi sorunlara yol açabilir (Bowlby, 1988). Ayrıca bu bireylerde duygusal düzenleme kapasitesinin zayıfladığı ve olumsuz duygularla baş etme becerilerinin sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir (Khaleque ve Rohner, 2011).

Algılanan ebeveyn red algısı sadece çocukluk döneminde değil, genç yetişkinlikte de bireyin psikolojik işleyişinde önemli bir belirleyici olabilir. Özellikle bu dönemde kimlik gelişimi, ilişkisel bağlılık ve aidiyet duygusunun ön plana çıkması, geçmiş ebeveyn tutumlarının etkisini daha da görünür kılmaktadır. Aidiyet duygusunun zayıflaması, bireyin sosyal ortamlarda yabancılaşma, dışlanma ve yalnızlık yaşama olasılığını artırabilir. Bu nedenle ebeveyn kabul-red algısı, bireyin sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanmasında ve genel ruh sağlığında temel bir rol oynamaktadır.

2.6 Algılanan Ebeveyn Kabulü ve Reddi ile Genel Aidiyet İlişkisinde Sevgi ve Ait Olma İhtiyacının Aracı Rolü

İnsanın doğası gereği bir gruba ait olma, sevilme ve kabul görme arzusu temel psikolojik ihtiyaçlardan biridir. Bu ihtiyaçların karşılanma biçimi, özellikle erken dönemde kurulan ebeveyn-çocuk ilişkileri aracılığıyla şekillenmektedir. Glasser'ın Seçim Teorisi (1998), bireyin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için karşılanması gereken

beş temel ihtiyaçtan birinin “sevgi ve ait olma” olduğunu vurgular. Bu ihtiyaç, bireyin duygusal olarak kabul gördüğü ilişkiler kurmasıyla doyuma ulaşır. Aynı zamanda, bu ihtiyaç doyurulmadığında bireyde yetersizlik, yalnızlık, değersizlik ve yabancılaşma gibi psikolojik sorunların gelişmesine zemin hazırlar (Deci ve Ryan, 2000).

Algılanan ebeveyn kabulü, bireyin güvenli bağlar kurmasını, olumlu benlik algısı geliştirmesini ve aidiyet hissini içselleştirmesini desteklerken; reddedilme algısı, duygusal yoksunluk, sosyal geri çekilme, bağlanma problemleri ve düşük aidiyet hissi gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Khaleque ve Rohner, 2012; Rohner, 2004). Kişilerarası Kabul – Red Kuramı ebeveyn reddinin evrensel olumsuz psikolojik sonuçlar doğurduğunu ve bu etkinin bireyin yaşamı boyunca sürdüğünü ileri sürer (Rohner vd., 2012). Özellikle duygusal red algısı, bireyin sevgi ve ait olma ihtiyacının doyurulmasına doğrudan ket vurmakta ve dolayısıyla bireyin diğer sosyal bağlamlarda (okul, arkadaş grubu, iş ortamı vb.) aidiyet hissi geliştirmesini güçleştirmektedir (Ali ve Fatima, 2018).

Bu çerçevede, sevgi ve ait olma ihtiyacı, algılanan ebeveyn kabul-red algısı ile genel aidiyet duygusu arasında aracı bir değişken olarak işlev görmektedir. Deci ve Ryan’ın Öz Belirleme Kuramı (Self-Determination Theory) da bu ilişkiyi açıklamada önemli bir kuramsal dayanak sunmaktadır. Kurama göre, bireylerin üç temel psikolojik ihtiyacı olan ilişkililik, özerklik ve yeterlik duyguları doyurulduğunda psikolojik iyi oluş düzeyi artmakta; bu ihtiyaçlar ihmal edildiğinde ise psikolojik problemler gelişmektedir (Deci ve Ryan, 2000). İlişkililik ihtiyacı, doğrudan sevgi ve ait olma ihtiyacını kapsamaktadır ve bu ihtiyaç erken dönemde ebeveynler aracılığıyla şekillenir.

Bağlanma Kuramı (Ainsworth vd., 1978; Bowlby, 1969) da benzer şekilde, çocuğun bakım verenle kurduğu ilişkinin, onun ileri yaşlardaki aidiyet deneyimlerinin belirleyicisi olduğunu savunur. Güvenli bağlanan bireyler sosyal ilişkilerde daha işlevsel ve içsel olarak daha bağlı hissederken; güvensiz bağlanan bireylerde, aidiyetin duygusal zemini zayıf kalabilir.

Genç yetişkinlik dönemi, bireyin sosyal çevreye entegre olma, kimlik oluşturma ve anlamlı sosyal bağlar kurma çabalarının yoğunlaştığı bir geçiş sürecidir (Arnett, 2000). Bu süreçte geçmişte yaşanan ebeveyn reddi, bireyin sevgi ve kabul ihtiyacını sekteye uğratarak genel aidiyet hissini dolaylı yoldan zayıflatılabilmektedir. Örneğin, ebeveynlerinden yeterli sevgi ve kabul görmeyen bireyler, sosyal çevrelerde kendilerini dışlanmış ya da değersiz hissedebilirler. Bu duygular, bireyin toplumsal aidiyetini azaltırken, yalnızlık ve yabancılaşma gibi duygusal deneyimlerin artmasına neden olabilir (Leary vd., 2013).

Bu bağlamda, bu araştırmanın temel varsayımı, algılanan ebeveyn kabul-red algısının genel aidiyet üzerindeki etkisinde sevgi ve ait olma ihtiyacının aracı rol oynadığıdır. Ebeveynlerinden yüksek kabul algısı geliştiren bireylerin sevgi ve ait olma ihtiyaçları daha fazla karşılandığından, bu bireylerin aidiyet duygularının da daha güçlü olması beklenmektedir. Tersine, ebeveyn reddi algısı yüksek olan bireylerde bu temel ihtiyacın doyurulamayışı, aidiyet düzeyinin düşmesine yol açabilmektedir.

2.7 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, araştırmanın konusu ile ilişkili olan yurt içi ve yurt dışı çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar, algılanan ebeveyn kabul-red algısı, sevgi ve ait olma ihtiyacı ile aidiyet duygusu arasındaki ilişkileri çeşitli örneklemeler ve yöntemlerle ele alan ampirik araştırmalardan oluşmaktadır.

Chen, Rubin ve Li (1997), Çinli genç yetişkinlerle yürüttükleri boylamsal çalışmada, çocuklukta yaşanan ebeveyn reddi ve düşük sıcaklık algısının, bireylerin üniversite yıllarındaki sosyal bağlılık, duygusal güven ve aidiyet duygularını olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, hem ebeveyn red algısının hem de bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarının erken dönem yaşantılarla şekillendiğini ve bu ihtiyaçların yetişkinlikteki aidiyet hislerini belirlediğini göstermesi bakımından bu araştırmanın temel varsayımlarıyla örtüşmektedir.

Rohner ve Veneziano (2001) tarafından gerçekleştirilen kapsamlı bir meta-analiz çalışması, hem anne hem de baba figürlerinden algılanan red davranışlarının bireylerin benlik saygısı, güven duygusu ve aidiyet gibi psikososyal alanlarda ciddi etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Bu analizde, özellikle annenin duygusal sıcaklık göstermemesi ya da reddedici davranışlarının bireylerde daha yoğun duygusal etkiler yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Knafo ve Schwartz (2001) tarafından İsrail’de yürütülen bir çalışmada ise aile yapısı, kültürel değerler ve bireyin sosyal kimliği arasında güçlü bağlar bulunmuştur. Çalışma, özellikle otoriter ve reddedici ebeveynlik tutumlarının bireylerde aidiyet ihtiyacını bastırdığını ve bu bireylerin sosyal gruplarda daha çekingen ve dışlanmış hissettiklerini göstermiştir. Bu da, Glasser’ın Seçim Teorisi’nde tanımlanan sevmeye ve ait olma ihtiyacının ihmal edilmesi durumunda bireyin psikolojik uyumunu sürdüremeyeceği görüşüyle örtüşmektedir.

Rohner ve Britner’in (2002) farklı kültürleri karşılaştırmalı biçimde ele aldıkları çalışmalarında, algılanan ebeveyn reddinin evrensel sonuçlar doğurduğu ve bu reddin

bireylerin benlik saygısı, güven ilişkileri ve sosyal aidiyet hislerinde azalma yarattığı saptanmıştır. Bu bağlamda, ebeveyn reddi yalnızca çocukluk dönemini değil, yetişkinlikteki ilişkisel deneyimleri de etkilemekte; bu da araştırmada saptanan dolaylı etkilerin uzun vadeli olabileceğini göstermektedir.

Rohner ve Khaleque (2003), Parental Acceptance-Rejection Theory (PART) çerçevesinde yürüttükleri kapsamlı meta-analiz çalışmasında, bireylerin çocuklukta algıladıkları ebeveyn red algılarının, yetişkinlikte benlik algısı, psikolojik uyum ve sosyal ilişkiler üzerinde güçlü ve kalıcı etkiler yarattığını belirtmiştir. Bu bulgular, algılanan ebeveyn tutumlarının yalnızca çocukluk dönemini değil, yetişkinlikteki aidiyet duygusu ve sevmeye-ait olma ihtiyaçlarının karşılanmasını da etkilediğini göstermektedir.

Garcia ve diğerleri (2015), genç yetişkin bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal destek ile sosyal aidiyet duyguları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle baba figüründen gelen desteğin, dolaylı yollarla (özsaygı ve kişilerarası güven aracılığıyla) sosyal aidiyet üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, bu araştırmada yer alan aracı değişken olan sevmeye ve ait olma ihtiyacının hem anne hem de baba etkisiyle şekillendiği varsayılan model yapısını desteklemektedir.

Son olarak, yurt dışından Zimmer-Gembeck et al. (2015), erken yetişkinlik döneminde romantik ilişkiler ve ebeveyn ilişkileri arasındaki etkileşimi inceledikleri çalışmalarında, ebeveynlerden algılanan red algısının bireylerin ilişki kurma biçimlerini etkilediğini ve bu durumun aidiyet hissi ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu da Glasser'ın (1998) Seçim Teorisi'ndeki "ilişki kurma ihtiyacının doyurulamaması" vurgusuyla doğrudan ilişkilidir.

Türk kültürel bağlamında yürütülen araştırmalardan birinde Yıldız ve Duy, (2014) aile içi sıcaklık ve kabulün, bireylerin sosyal kimlik oluşturma süreçlerinde etkili olduğu, özellikle sevmeye-ait olma ihtiyacının karşılanmasının sosyal rollerle özdeşleşmeyi kolaylaştırdığı ortaya konmuştur. Bu durum, aidiyetin yalnızca bir duygu değil, aynı zamanda işlevsel bir kimlik ögesi olduğuna işaret etmektedir.

Şahin ve Deniz (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, aile içi iletişim kalitesi ve aidiyet duyguları arasındaki ilişkiler incelenmiş; bireylerin aile içi sıcaklık, empati ve anlayış algıları arttıkça hem sosyal aidiyet hem de sevmeye-ait olma ihtiyacının daha sağlıklı karşılandığı belirlenmiştir.

Arslan (2018), üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleminde algılanan ebeveyn kabul-red düzeyleri ile psikolojik iyi oluş ve aidiyet duygusu arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında, özellikle anneden algılanan kabul düzeyinin yüksek olmasının,

bireylerin sosyal kabul algısını ve grup üyeliğine dair aidiyet hislerini artırdığını bulmuştur.

Karaarslan ve Çağlayan (2019), üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme gerçekleştirdikleri araştırmada, aidiyet duygusunun bireylerin geçmiş ebeveyn ilişkileri ve mevcut sosyal destek algısıyla ilişkili olduğunu saptamıştır. Araştırma, bireylerin cinsiyetlerinden ya da eğitim düzeylerinden ziyade, çocukluk döneminde ebeveynlerinden algıladıkları duygusal destek ve kabulün, aidiyet ve sevgi ihtiyacını karşılamadaki belirleyici etkisine dikkat çekmektedir.

Alkan ve Doğanay (2020) tarafından yapılan çalışmada, aile içindeki duygusal destek düzeylerinin bireylerin sosyal çevrelerine yönelme davranışlarını olumlu etkilediği, özellikle aidiyet ihtiyacının karşılanma düzeyinin, erken yetişkinlikte sosyal beceriler ve psikolojik esneklik üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur.

Yurt içinden Aydoğdu ve arkadaşları (2021), üniversite öğrencileriyle yürüttükleri çalışmalarında, bireylerin hem anne hem baba figürlerinden algıladıkları kabulün, psikolojik iyi oluş ve aidiyet duygusu üzerinde doğrudan etkili olduğunu saptamışlardır. Aynı zamanda, baba kabulünün etkisinin çoğu zaman dolaylı yollarla ortaya çıktığı, annenin ise bireyin duygusal ihtiyaçlarını karşılama noktasında daha merkezi bir rol üstlendiği belirtilmiştir.

Akgün ve Özdemir (2022) ise genç yetişkin örnekleminde yaptıkları çalışmalarında, algılanan ebeveyn reddi ile yalnızlık ve sosyal dışlanma hissi arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuşlardır. Elde ettikleri veriler, özellikle baba reddi algısının sevgi ve yakınlık ihtiyacının karşılanmamasıyla ilişkili olduğunu ve bu durumun bireylerin sosyal gruplara aidiyet hissetmelerini zorlaştırdığını göstermiştir.

Gözütok ve Arslan (2022), genç yetişkinlerle yürüttükleri araştırmalarında, bireylerin geçmiş ebeveyn deneyimlerinin hem psikolojik ihtiyaçlarını karşılama biçimini hem de sosyal bağ kurma kapasitelerini doğrudan etkilediğini belirtmişlerdir. Özellikle anne figüründen algılanan yüksek düzeyde kabul, bireylerin kabul edilme, değerli hissetme ve güvenli ilişki kurma eğilimlerini artırmakta, böylece aidiyet duygusunu da güçlendirmektedir.

Viteri ve Chen (2025) tarafından yapılan bir çalışmada, algılanan ebeveyn reddinin ergenlerde duygusal reaktiviteyi artırdığı; bu etkinin özsaygı aracılığıyla gerçekleştiği ve özsaygının anlamlı bir ara değişken olduğu yol analiziyle gösterilmiştir. Bu model, araştırmanın yöntemsel yaklaşımına yani yol analizine de uygun bir örnek teşkil etmektedir.

Bu alışmalar topluluğu, erken dönem ebeveyn tutumlarının bireylerin psikolojik ihtiyaçları ve sosyal aidiyet hissi üzerindeki etkisini hem doğrudan hem de dolaylı yollarla ortaya koymaktadır. Özsaygı, güven, romantik ilişkiler gibi farklı aracılık modelleri aracılığıyla bu etkiler analiz edilmiş; güncel ampirik bulgular yoluyla da modelimizin bilimsel temellendirmesi güçlendirilmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın kuramsal erevesi ve yol analizine dayalı modeli, literatürde güçlü bir zemine oturmaktadır ve bulgularla tutarlı biçimde desteklenmektedir.

3 MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve elde edilen verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma desende yürütülmüştür. Korelasyonel araştırmalar, iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve bu değişimin yönünü belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Büyüköztürk, 2022). Bu bağlamda araştırmada, değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak incelenmiştir. Araştırmada, değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri inceleyebilmek amacıyla yol analizi kullanılmıştır. Yol analizi, değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı nedensel ilişkileri test etmek amacıyla kullanılan çok değişkenli bir istatistiksel tekniktir. Deneysel bir müdahale içermemesi nedeniyle, korelasyonel araştırma desenleri içinde değerlendirilebilir (Büyüköztürk, 2021). Bu doğrultuda, genç yetişkin bireylerin algılanan ebeveyn kabul-red düzeyleri, sevgi ve ait olma ihtiyaçları, çeşitli demografik özellikleri ile genel aidiyet duyguları arasındaki ilişkiler; doğrudan ve aracı etkiler üzerinden incelenmiştir.

3.2 Evren ve Örneklem

Çalışmanın örneklemini, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan 18–40 yaş aralığındaki genç yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Arnett'e (2000) göre bu dönem, bireylerin kimliklerini güçlendirdikleri ve sosyal aidiyet duygularını pekiştirdikleri gelişim evresidir.

Araştırmada örneklem, uygun (kolayda) örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu yöntem, araştırmaya ulaşılması kolay, gönüllü olarak katılım sağlayan bireylerin örnekleme dâhil edilmesi esasına dayanmaktadır. Büyüköztürk vd. (2018) uygun örneklemeyi, “erişimi kolay, ulaşılabilir ve araştırmaya katılmaya istekli bireylerin örnekleme dâhil edilmesi” olarak tanımlamaktadır (s. 94). Özellikle çevrimiçi veri toplama uygulamaları için bu yöntem pratik ve yaygın bir örnekleme yaklaşımıdır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğü, kullanılan ölçeklerin toplam madde sayısı ve çok değişkenli analizlerin gerektirdiği istatistiksel güç dikkate alınarak planlanmıştır. Tabachnick ve Fidell (2013) örneklem büyüklüğünü belirlemede $n \geq 50 + 8m$ formülünü

önermektedir (m = bağımsız değişken sayısı). Bu çalışmanın örneklem büyüklüğü, G*Power yazılımı kullanılarak belirlenmiştir. Dört grubun karşılaştırıldığı tek yönlü ANOVA analizleri için, orta-büyük etki büyüklüğü ($f = 0.25$), %5 hata payı ve %95 güven düzeyi dikkate alınarak en az 280 katılımcıya ihtiyaç duyulduğu hesaplanmıştır. Olası uç değerler ve veri kaybı göz önünde bulundurularak örneklem büyüklüğü 325 genç yetişkine çıkarılmıştır. Veri temizleme süreci sonunda eksik veya hatalı veri içeren formlar analiz dışı bırakılmış ve nihai örneklem büyüklüğü 286 olarak belirlenmiştir. Bu katılımcıların demografik özellikleri aşağıda Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Genç Yetişkinlerin Demografik Özellikleri

Değişken	Katılımcı	F	%
Cinsiyet	Kadın	199	69.6
	Erkek	87	30.4
Eğitim Düzeyi	Lise	37	12.9
	Lisans	196	68.6
	Lisansüstü	53	18.5
Çocuk Sahipliği	Evet	107	37.4
	Hayır	179	62.6
	Toplam	286	100.0

Katılımcıların yaş ortalaması $\bar{X} = 29.32$, $SS = 5.34$ olarak hesaplanmıştır. Örneklem %69.6’sı kadın, %30.4’ü erkektir. Katılımcıların %68.6’sı lisans, %18.5’i lisansüstü, %12.9’u ise lise mezunudur. Çocuk sahibi olanların oranı %37.4, olmayanların oranı ise %62.6’dır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla dört bölümden oluşan çevrimiçi bir anket formu hazırlanmıştır. Formun ilk bölümünde, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, ve bireyin çocuk sahibi olma durumunu içeren sorular yer almaktadır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ve çocuk sahibi olma durumu ile ilgili bilgileri içeren, demografik özellikleri belirlemeye yönelik toplam 4 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2 Genel Aidiyet Ölçeği (GAÖ)

General Belongingness Scale, Malone ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye Erdinç Duru (2017) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek, bireylerin genel aidiyet duygularını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Toplam 12 maddeden oluşmakta olup, 7’li Likert tipi bir derecelendirme sistemiyle çalışmaktadır (1 = Kesinlikle katılmıyorum, 7 = Tamamen katılıyorum). Ölçek; kabul edilme / içirilme ve reddedilme / dışlanma olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Negatif ifadeler ters puanlanarak toplam puan hesaplanmaktadır. Türkçe formun geçerlik ve güvenirlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .94 olarak rapor edilmiştir (Duru, 2017; Malone vd., 2012). Bu çalışmada ise Genel Aidiyet Ölçeği’nin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach's Alpha) incelendiğinde; kabul edilme alt boyutu için $\alpha = .85$, reddedilme/dışlanma alt boyutu için $\alpha = .88$, ve toplam genel aidiyet puanı için elde edilen Cronbach Alfa değeri $\alpha = .91$ ’dir.

3.3.3 Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği (STDTİÖ)

Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği (STDTİÖ), Ekrem Sedat Şahin (2019) tarafından geliştirilmiş olup William Glasser’ın Seçim Teorisi’ne dayalıdır. Ölçek, bireylerin beş temel psikolojik ihtiyacını (hayatta kalma, sevgi ve ait olma, güç, özgürlük, eğlence) değerlendirmeye yöneliktir.

Toplam 25 madde ve 7’li Likert tipi derecelendirme sistemine sahiptir (1 = Kesinlikle katılmıyorum, 7 = Kesinlikle katılıyorum). Bu çalışmada yalnızca “Sevgi ve Ait Olma” alt boyutuna ait puanlar kullanılmıştır. Ölçeğin özgün çalışmasında “Sevgi ve Ait Olma” alt boyutunun Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı .83 olarak rapor edilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, ilgili ihtiyacın yüksek düzeyde hissedildiğini göstermektedir. Yapılan bu çalışmada ise sevmeye ve ait olma ihtiyacı puanı için elde edilen Cronbach Alfa değeri $\alpha = .72$ ’dir.

3.3.4 Ebeveyn Kabul - Red Ölçeği (EKRÖ) – Kısa Form

Araştırmada, bireylerin çocukluk dönemlerinde anneleri ve babaları tarafından ne ölçüde kabul edildiklerini ya da reddedildiklerini algılama düzeylerini ölçmek amacıyla Ebeveyn Kabul – Red Anketi (Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ)) kullanılmıştır. Ölçek, Ronald Rohner tarafından geliştirilmiş olup, hem anneye hem de babaya yönelik olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. Bu çalışma kapsamında her iki form da uygulanmıştır.

Her formda 24 madde yer almakta ve bu maddeler dört temel alt boyutta toplanmaktadır. Alt boyutlar; sıcaklık / şefkat, düşmanlık / saldırganlık, kayıtsızlık / ihmal, ayrımsız reddetme olarak sıralanmaktadır.

Katılımcılar, çocukluk dönemlerine ilişkin algılarını 4'lü Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirmiştir (1 = Hiç doğru değil, 4 = Tamamen doğru). Ölçekten alınan yüksek puanlar, ebeveynin reddedici tutumuna dair daha yüksek bir algıyı göstermektedir.

Araştırmada, her birey için anne ve baba formlarından ayrı puanlar elde edilmiş; hem toplam reddedilme algısı hem de alt boyut düzeyleri analiz edilmiştir. Türkçeye uyarlanmış formun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları farklı araştırmalarda yapılmıştır ve anne-baba formlarının Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları genellikle .80'in üzerinde rapor edilmiştir.

Yapılan bu araştırmada ise Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin anne formu için iç tutarlılık katsayıları (Cronbach's Alpha) incelendiğinde; Sıcaklık/Şefkat alt boyutu için $\alpha = .89$, Düşmanlık/Saldırganlık alt boyutu için $\alpha = .80$, Kayıtsızlık/İhmal alt boyutu için $\alpha = .72$, Ayrımsız Reddetme alt boyutu için $\alpha = .77$, ve toplam kabul-red puanı için elde edilen Cronbach Alfa değeri $\alpha = .93$ 'tür. Baba formu için iç tutarlılık katsayıları (Cronbach's Alpha) incelendiğinde; Sıcaklık/Şefkat alt boyutu için $\alpha = .91$, Düşmanlık/Saldırganlık alt boyutu için $\alpha = .82$, Kayıtsızlık/İhmal alt boyutu için $\alpha = .81$, Ayrımsız Reddetme alt boyutu için $\alpha = .79$, ve toplam kabul-red puanı için elde edilen Cronbach Alfa değeri $\alpha = .94$ 'tür.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, gönüllülük esasına dayalı olarak çevrim içi ölçek seti aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama süreci başlamadan önce, çalışmanın amacı, kapsamı, gizlilik esasları ve katılımcı haklarını içeren bir bilgilendirme metni hazırlanmış ve çevrimiçi formun başlangıcına eklenmiştir. Katılımcıların verileri ancak bu bilgilendirmeyi okuduktan sonra açık onam verdikleri durumda kayda alınmıştır. Çevrimiçi form, Google Formlar üzerinden oluşturulmuş ve formun bağlantısı sosyal medya platformları, e-posta grupları ve çevrim içi topluluklar aracılığıyla yaygınlaştırılmıştır.

Ölçeklerin telif haklarına ilişkin gerekli izinler araştırmacı tarafından mail yoluyla alınmış; özellikle EKRÖ ölçeği için Rohner Research Publications'tan resmi onay temin edilmiştir. Katılımcılara ait tüm veriler anonim olarak toplanmış ve yalnızca bilimsel amaçla kullanılmıştır. Araştırma, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Etik Kurulu (E-97105791-050.04-74874) tarafından alınan onayla yürütülmüş olup etik ilkelere uygun biçimde yürütülmüştür.

3.5 Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin tanımlayıcı istatistiksel veriler Tablo 2'de sunulmuştur. Bu bağlamda, her bir alt boyut ve toplam puan için aritmetik ortalama ($\bar{X}$) standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerler ile dağılımın simetrisini ve tepe noktasının düzeyini yansıtan çarpıklık (ÇK) ve basıklık (BK) katsayıları hesaplanmıştır. Söz konusu istatistiksel göstergeler, değişkenlerin normal dağılıma uygunluk düzeylerini belirlemek ve veri setinin parametrik analizlere elverişliliğini değerlendirmek amacıyla incelenmiştir.

Tablo 2. Ölçeklerin Normallik Dağılımları ve Betimsel İstatistikleri

Ölçek	Değişken (N=286)	$\bar{X}$	S.S.	Min	Max	ÇK	BK
Genel Aidiyet Ölçeği	Kabul Edilme-İçerilme	35.30	5.67	18	42	-.80	-.08
	Reddedilme-Dışlanma	11.49	7.02	5	37	1.41	1.02
	Genel Aidiyet	71.67	11.39	42	84	-	.29
						1.12	
Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği	Sevme Ait Olma İhtiyacı	29.29	5.15	12	35	-.87	.31
Anne- Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği	Sıcaklık Şefkat	14.39	5.61	9	34	1.05	.50
	Düşmanlık Saldırganlık	8.05	2.96	5	18	1.54	1.58
	Kayıtsızlık İhmal	6.67	2.36	5	16	1.61	1.96
	Ayrımsız Reddetme	4.96	1.86	3	11	2.08	3.32
	Kabul Ret	34.08	11.22	23	71	1.27	.75
Baba- Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği	Sıcaklık Şefkat	15.75	6.17	8	36	.68	-.15
	Düşmanlık Saldırganlık	8.11	3.26	5	21	1.82	2.83
	Kayıtsızlık İhmal	7.64	3.09	4	19	1.21	.83
	Ayrımsız Reddetme	5.00	1.99	3	13	2.09	3.58
	Kabul Ret	36.50	12.36	23	82	1.01	.32

Araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin tanımlayıcı istatistiksel bulgular Tablo 3'te sunulmuştur. Her bir alt boyut ve toplam puan için aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerler ile çarpıklık (ÇK) ve basıklık (BK) katsayıları hesaplanarak, değişkenlerin dağılım özellikleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, çoğu değişkenin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında yer aldığı görülmektedir. Bu durum, söz konusu değişkenlerin normal dağılıma yakın bir biçimde dağıldığına işaret etmektedir (George ve Mallery, 2010). Bununla birlikte, bazı değişkenlerin dağılım özelliklerinde ± 2 sınırının aşıldığı görülmektedir. Özellikle Anne–Ayrımsız Reddetme (ÇK = 2.08, BK = 3.32) ve Baba–Ayrımsız Reddetme (ÇK = 2.09, BK = 3.58) alt boyutlarında bu sınırın üzerinde değerler gözlenmiştir. Ayrıca Baba–Düşmanlık Saldırganlık değişkeni de çarpıklık (1.82) ve basıklık (2.83) açısından normallikten sapma göstermektedir. Bu durum, söz konusu değişkenlerin dağılımının normalden farklılaştığını ortaya koymaktadır. Ancak örneklem büyüklüğünün yeterli düzeyde olması ($n = 286$), parametrik testlerin bu sapmalara karşı esnekliğini artırmakta ve analizlerin sağlıklı biçimde yürütülmesine olanak tanımaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Dolayısıyla veri analiz sürecinde, gruplar arası karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı fark saptanan durumlarda, grup içi farklılıkları belirlemek amacıyla Bonferroni düzeltmeli post-hoc testleri tercih edilmiştir. Bonferroni testinin seçilmesinin nedeni, örneklem gruplarının eşit dağılmaması durumlarında daha güvenilir sonuçlar vermesidir (Field, 2013). Etki büyüklüğünün belirlenmesine yönelik olarak, ikili karşılaştırmalar için Cohen'in d katsayısı; çok gruplu karşılaştırmalar için ise eta kare (η^2) değeri hesaplanmıştır. Cohen'in (1988) sınıflamasına göre $d = .20$ küçük, $d = .50$ orta, $d = .80$ büyük etkiyi; $\eta^2 = .01$ küçük, $\eta^2 = .06$ orta, $\eta^2 = .14$ ise büyük etkiyi göstermektedir. Ayrıca, değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı (r) üzerinden analiz edilmiş ve elde edilen değerler Cohen'in (1988) önerdiği ölçütlere göre yorumlanmıştır. Buna göre, $r = .10$ – $.29$ arası düşük, $r = .30$ – $.49$ arası orta, $r \geq .50$ ise yüksek düzeyde ilişki olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca, değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri test etmek amacıyla yapısal eşitlik modellemesi kapsamında yol analizi (path analysis) uygulanmıştır. Yol analizi değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı etkileri eş zamanlı olarak değerlendirme olanağı sunmaktadır ve karmaşık nedensel modellerin test edilmesinde yaygın olarak

tercih edilmektedir (Kline, 2016). Yol analizleri, Mplus 8.3 yazılımı aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve analizlerde maximum likelihood robust (MLR) kestirim yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen modelde, standartlaştırılmış regresyon katsayıları (β), açıklanan varyans değerleri (R^2) ve dolaylı etkilerin istatistiksel anlamlılığı incelenmiştir. Böylelikle, kuramsal olarak oluşturulan aracılık modelinin ampirik düzeyde ne ölçüde desteklendiği değerlendirilmiştir.

4 ARAŞTIRMA BULGULARI

Katılımcıların Kabul Edilme–İçerilme, Reddedilme–Dışlanma, Genel Aidiyet ve Sevmeye–Ait Olma İhtiyacı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklemeler için t-testi uygulanmıştır.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Aidiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlara İlişkin Değişkenlerin t-testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.S	T	P
Kabul Edilme–İçerilme	Kadın	199	35.18	5.64	-.56	.57
	Erkek	87	35.59	5.74		
Reddedilme–Dışlanma	Kadın	199	11.03	6.59	-1.68	.09
	Erkek	87	12.54	7.86		
Genel Aidiyet	Kadın	199	71.94	10.75	.61	.54
	Erkek	87	71.05	12.78		
Sevmeye Ait Olma İhtiyacı	Kadın	199	29.38	5.28	.46	.65
	Erkek	87	29.08	4.85		

$p < 0.05$

Yapılan bağımsız örneklemeler için t-testi sonuçlarına göre, katılımcıların Kabul Edilme–İçerilme, Reddedilme–Dışlanma, Genel Aidiyet ve Sevmeye–Ait Olma İhtiyacı puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Bu bulgular, kadın ve erkek katılımcıların aidiyet duygusu ve sevmeye–ait olma yönelimlerinin benzer düzeylerde olduğunu göstermektedir. Özellikle Reddedilme–Dışlanma değişkeninde kadınların ortalama puanı ($\bar{X} = 11.03$) erkeklerden ($\bar{X} = 12.54$) düşük olmasına karşın, bu fark istatistiksel olarak anlamlı düzeye ulaşmamıştır ($t_{(284)} = -1.68$, $p = .09$). Benzer şekilde, diğer tüm değişkenlerde de anlamlı cinsiyet farkı saptanmamıştır.

Katılımcıların annelerine ve babalarına yönelik algıladıkları kabul ve red düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız örneklemeler için t-testi uygulanmıştır.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Anne ve Baba Kabul–Red Algısına İlişkin Değişkenlerin t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.S	T	P
Anne-Sıcaklık/Şefkat	Kadın	199	14.79	5.74	1.84	.07
	Erkek	87	13.47	5.22		
Anne-Düşmanlık/Saldırganlık	Kadın	199	8.04	2.90	-.11	.92
	Erkek	87	8.08	3.13		

Anne-Kayıtsızlık/İhmal	Kadın	199	6.66	2.30	-.12	.90
	Erkek	87	6.70	2.52		
Anne-Ayrımsız/Reddetme	Kadın	199	4.86	1.71	-1.29	.20
	Erkek	87	5.17	2.15		
Anne-Kabul/Red	Kadın	199	34.36	11.17	.65	.52
	Erkek	87	33.43	11.36		
Baba-Sıcaklık/Şefkat	Kadın	199	16.01	6.15	1.07	.29
	Erkek	87	15.16	6.22		
Baba-Düşmanlık/Saldırganlık	Kadın	199	7.82	2.86	-2.28	.02* $d = -.29$
	Erkek	87	8.77	3.98		
Baba-Kayıtsızlık/İhmal	Kadın	199	7.62	2.99	-.11	.91
	Erkek	87	7.67	3.34		
Baba-Ayrımsız/Reddetme	Kadın	199	4.93	1.93	-.84	.40
	Erkek	87	5.15	2.13		
Baba-Kabul/Red	Kadın	199	36.39	11.70	-.23	.82
	Erkek	87	36.75	13.81		

* $p < 0.05$

Cinsiyete göre anne ve baba kabul-ret algılarına ilişkin yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca Baba-Düşmanlık/Saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($t = -2.28, p = .02$). Bu değişken özelinde erkek katılımcıların algıladıkları baba düşmanlık/saldırganlık düzeyi ($\bar{X} = 8.77$) kadın katılımcılara ($\bar{X} = 7.82$) kıyasla daha yüksektir. Söz konusu farkın etki büyüklüğü küçük düzeyde olup, Cohen's d katsayısı $-.29$ olarak hesaplanmıştır. Diğer tüm alt boyutlarda cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > .05$). Bu sonuçlar, genel olarak katılımcıların anne ve baba figürlerine yönelik kabul-ret algılarının cinsiyetten bağımsız olarak benzer düzeyde deneyimlendiğini göstermektedir.

Katılımcıların yaşları ile çalışmada yer alan tüm psikososyal değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 5. Yaş ile Psikososyal Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişken	Pearson Korelasyon (r)	Yaş
Kabul Edilme-İçerilme	Pearson Korelasyon (r)	.06
	P	.33
	N	286
Reddedilme-Dışlanma	Pearson Korelasyon (r)	-.11
	P	.07
	N	286
Genel Aidiyet	Pearson Korelasyon (r)	.09
	P	.13
	N	286

Sevme-Ait Olma İhtiyacı	Pearson Korelasyon (r)	.10
	P	.10
	N	286
Anne-Sıcaklık/Şefkat	Pearson Korelasyon (r)	.07
	P	.24
	N	286
Anne- Düşmanlık/Saldırganlık	Pearson Korelasyon (r)	.00
	P	.94
	N	286
Anne-Kayıtsızlık/İhmal	Pearson Korelasyon (r)	.04
	P	.55
	N	286
Anne- Ayrımsız/Reddetme	Pearson Korelasyon (r)	-.07
	P	.25
	N	286
Anne-Kabul/Red	Pearson Korelasyon (r)	.03
	P	.59
	N	286
Baba-Sıcaklık/Şefkat	Pearson Korelasyon (r)	-.09
	P	.12
	N	286
Baba- Düşmanlık/Saldırganlık	Pearson Korelasyon (r)	-.04
	P	.54
	N	286
Baba-Kayıtsızlık/İhmal	Pearson Korelasyon (r)	-.10
	P	.08
	N	286
Baba- Ayrımsız/Reddetme	Pearson Korelasyon (r)	-.12
	P	.05
	N	286
Baba-Kabul/Red	Pearson Korelasyon (r)	-.10
	P	.09
	N	286

$p < .05$, (2-yönlü)

Katılımcıların yaşları ile psikososyal değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz bulgularına göre, yaş değişkeni ile çalışmada yer alan hiçbir psikososyal değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > .05$). Elde edilen korelasyon katsayıları .00 ile $\pm .12$ arasında değişmekte olup, bu değerler ilişkinin yön ve gücünün oldukça zayıf düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, katılımcıların aidiyet düzeyleri, temel psikolojik ihtiyaçları ve ebeveynlerine yönelik kabul–red algılarının yaş değişkeninden bağımsız olarak benzer şekilde deneyimlendiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre Kabul Edilme-İçerilme, Reddedilme-Dışlanma, Genel Aidiyet ve Sevme-Ait Olma İhtiyacı düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 6. Eğitim Düzeyine Göre Aidiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlara İlişkin Değişkenlerin ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	Fark
Kabul Edilme-İçerilme	Lise ^a	37	32.11	6.67	7.76	.00*	b>a
	Lisans ^b	196	35.99	5.44			c>a
	Lisansüstü ^c	53	34.98	4.99			$\eta^2 = .052$
Reddedilme-Dışlanma	Lise ^a	37	15.41	8.96	7.57	.00*	a>b
	Lisans ^b	196	10.65	6.39			$\eta^2 = .051$
	Lisansüstü ^c	53	11.87	6.92			
Genel Aidiyet	Lise ^a	37	64.70	14.42	9.25	.00*	b>a
	Lisans ^b	196	73.18	10.36			c>a
	Lisansüstü ^c	53	70.96	11.02			$\eta^2 = .061$
Sevme-Ait Olma İhtiyacı	Lise ^a	37	26.19	6.13	8.31	.00*	b>a
	Lisans ^b	196	29.86	4.79			c>a
	Lisansüstü ^c	53	29.36	5.00			$\eta^2 = .055$

* $p < .05$

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre Kabul Edilme-İçerilme, Reddedilme-Dışlanma, Genel Aidiyet ve Sevme-Ait Olma İhtiyacı düzeylerinde anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, tüm değişkenlerde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($p < .001$). Bonferroni düzeltilmeli post-hoc test sonuçlarına göre bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu belirlenmiştir. Kabul Edilme-İçerilme puanlarında, lise mezunlarının ($\bar{X} = 32.11$) lisans ($\bar{X} = 35.99$) ve lisansüstü mezunlara ($\bar{X} = 34.98$) göre anlamlı düzeyde daha düşük puan aldığı görülmüştür ($F = 7.756, p < .001, \eta^2 = .052$). Benzer şekilde, Genel Aidiyet puanlarında da lise mezunları ($\bar{X} = 64.70$), hem lisans ($\bar{X} = 73.18$) hem de lisansüstü ($\bar{X} = 70.96$) mezunlara göre daha düşük puan almıştır ($F = 9.246, p < .001, \eta^2 = .061$). Reddedilme-Dışlanma değişkeninde ise lise mezunlarının ($\bar{X} = 15.41$) lisans mezunlarına ($\bar{X} = 10.65$) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmektedir ($F = 7.571, p < .001, \eta^2 = .051$), bu durum lise mezunlarının daha yüksek düzeyde dışlanma hissi yaşadığını düşündürmektedir. Sevme-Ait Olma İhtiyacı açısından da lise mezunları ($\bar{X} = 26.19$), lisans ($\bar{X} = 29.86$) ve lisansüstü ($\bar{X} = 29.36$) gruplarına kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük puan almıştır ($F = 8.314, p < .001, \eta^2 =$

.055). Genel olarak, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin aidiyet duygusu ve sevmeye–ait olma ihtiyaçlarını daha yüksek düzeyde deneyimlediği, dışlanma algısının ise azaldığı söylenebilir.

Katılımcıların annelerine ve babalarına yönelik algıladıkları kabul ve red düzeylerinin eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 7. Eğitim Düzeyine Göre Anne ve Baba Kabul–Red Algısına İlişkin Değişkenlerin ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	S.S	F	p	Fark
Anne-Sıcaklık/ Şefkat	Lise ^a	37	17.11	6.55	5.51	.01*	a>b
	Lisans ^b	196	13.83	5.31			η ² = .037
	Lisansüstü ^c	53	14.57	5.55			
Anne-Düşmanlık/ Saldırganlık	Lise ^a	37	9.11	3.91	3.03	.05*	a>b
	Lisans ^b	196	7.82	2.80			η ² =
	Lisansüstü ^c	53	8.17	2.69			.021
Anne-Kayıtsızlık/ İhmal	Lise ^a	37	7.81	2.86	5.05	.01*	a>b
	Lisans ^b	196	6.51	2.26			a>c
	Lisansüstü ^c	53	6.51	2.18			η ² = .034
Anne-Ayrımsız/ Reddetme	Lise ^a	37	6.05	2.76	7.73	.00*	a>b
	Lisans ^b	196	4.80	1.69			a>c
	Lisansüstü ^c	53	4.79	1.43			η ² = .052
Anne-Kabul/ Red	Lise ^a	37	40.08	14.17	6.53	.00*	a>b
	Lisans ^b	196	32.95	10.47			a>c
	Lisansüstü ^c	53	34.04	10.43			η ² = .044
Baba-Sıcaklık/ Şefkat	Lise ^a	37	17.38	6.62	1.65	.19	
	Lisans ^b	196	15.63	6.22			
	Lisansüstü ^c	53	15.08	5.56			
Baba-Düşmanlık/ Saldırganlık	Lise ^a	37	9.38	4.15	3.39	.04*	a>b
	Lisans ^b	196	7.87	3.13			η ² =
	Lisansüstü ^c	53	8.11	2.89			.023
Baba-Kayıtsızlık/ İhmal	Lise ^a	37	8.41	3.79	1.97	.14	
	Lisans ^b	196	7.64	3.06			
	Lisansüstü ^c	53	7.09	2.59			
Baba-Ayrımsız/ Reddetme	Lise ^a	37	6.03	2.67	6.18	.00*	a>b
	Lisans ^b	196	4.90	1.88			a>c
	Lisansüstü ^c	53	4.66	1.63			η ² = .042
Baba-Kabul/ Red	Lise ^a	37	41.19	15.09	3.28	.04*	-
	Lisans ^b	196	36.03	12.08			η ² =
	Lisansüstü ^c	53	34.94	10.61			.023

*p<0.05

Katılımcıların annelerine ve babalarına yönelik algıladıkları kabul ve red düzeylerinin eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, bazı alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğunu göstermektedir.

Anneye yönelik algılar açısından, lise mezunlarının Sıcaklık/Şefkat puanları ($\bar{X} = 17.11$), lisans mezunlarına göre ($\bar{X} = 13.83$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($F = 5.51, p = .01, \eta^2 = .037$). Düşmanlık/Saldırganlık alt boyutunda da lise grubunun ($\bar{X} = 9.11$), lisans mezunlarına ($\bar{X} = 7.82$) kıyasla daha yüksek puan aldığı ve bu farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($F = 3.03, p = .05, \eta^2 = .021$). Benzer şekilde, Kayıtsızlık/İhmal, Ayrımsız Reddetme ve Genel Anne Kabul/Red alt boyutlarında da lise grubunun puanları hem lisans hem de lisansüstü gruplardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (η^2 değerleri sırasıyla .034, .052 ve .044). Bu bulgular, eğitim düzeyi düştükçe bireylerin annelerine yönelik daha fazla red ve daha az kabul algısı geliştirdiklerini göstermektedir.

Babaya yönelik algılar açısından ise, Düşmanlık/Saldırganlık değişkeninde lise grubunun ($\bar{X} = 9.38$), lisans mezunlarından ($\bar{X} = 7.87$) anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir ($F = 3.39, p = .04, \eta^2 = .023$). Ayrıca, Baba–Ayrımsız Reddetme alt boyutunda da lise grubunun ($\bar{X} = 6.03$), hem lisans ($\bar{X} = 4.90$) hem de lisansüstü ($\bar{X} = 4.66$) gruplardan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmektedir ($F = 6.18, p = .00, \eta^2 = .042$). Bu da, eğitim düzeyi yükseldikçe babalardan algılanan reddetmenin azaldığını göstermektedir. Baba–Kabul/Red değişkeninde ANOVA sonucu anlamlı bulunmuş olsa da ($p = .04$), yapılan Bonferroni post-hoc testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde hem anne hem de baba figürlerine yönelik kabul–red algılarında eğitim düzeyi azaldıkça daha fazla reddedilme ve daha az kabul algısı olduğu gözlenmektedir.

Katılımcıların Kabul Edilme–İçerilme, Reddedilme–Dışlanma, Genel Aidiyet ve Sevme–Ait Olma İhtiyacı düzeylerinin çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi uygulanmıştır.

Tablo 8. Çocuk Sahipliğine Göre Aidiyet ve Temel Psikolojik İhtiyaçlara İlişkin Değişkenlerin t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Çocuk Sahipliği	N	$\bar{X}$	S.S	t	P
Kabul Edilme-İçerilme	Evet	107	35.51	5.69	.49	.62
	Hayır	179	35.17	5.66		
	Evet	107	10.60	6.19	-1.66	.10

Reddedilme-Dışlanma	Hayır	179	12.02	7.44		
Genel Aidiyet	Evet	107	72.77	10.53	1.26	.21
	Hayır	179	71.02	11.86		
Sevme Ait Olma İhtiyacı	Evet	107	29.62	5.05	.83	.41
	Hayır	179	29.09	5.21		

$p < 0.05$

Yapılan bağımsız örneklemeler için t-testi sonuçlarına göre, katılımcıların Kabul Edilme-İçerilme, Reddedilme-Dışlanma, Genel Aidiyet ve Sevme-Ait Olma İhtiyacı puanları çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Bu bulgular, çocuk sahibi olan ve olmayan katılımcıların aidiyet duygusu ve sevme-ait olma yönelimlerinin benzer düzeylerde olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların annelerine ve babalarına yönelik algıladıkları kabul ve red düzeylerinin çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız örneklemeler için t-testi uygulanmıştır.

Tablo 9. Çocuk Sahibi Olma Duruma Göre Anne ve Baba Kabul-Red Algısına İlişkin Değişkenlerin t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Çocuk Sahipliği	N	$\bar{X}$	S.S	t	P
Anne-Sıcaklık/Şefkat	Evet	107	14.77	5.73	.87	.38
	Hayır	179	14.17	5.54		
Anne-Düşmanlık/Saldırganlık	Evet	107	7.94	2.93	-.48	.63
	Hayır	179	8.12	2.99		
Anne-Kayıtsızlık/İhmal	Evet	107	6.81	2.40	.76	.45
	Hayır	179	6.59	2.34		
Anne-Ayrımsız/Reddetme	Evet	107	4.80	1.70	-1.09	.28
	Hayır	179	5.05	1.95		
Anne-Kabul/Red	Evet	107	34.33	11.10	.29	.77
	Hayır	179	33.93	11.31		
Baba-Sıcaklık/Şefkat	Evet	107	14.71	5.79	-2.22	.03*
	Hayır	179	16.37	6.33		$d = -.27$
Baba-Düşmanlık/Saldırganlık	Evet	107	7.76	3.00	-1.41	.16
	Hayır	179	8.32	3.40		
Baba-Kayıtsızlık/İhmal	Evet	107	7.16	2.70	-2.03	.04*
	Hayır	179	7.92	3.28		$d = -.251$
Baba-Ayrımsız/Reddetme	Evet	107	4.67	1.70	-2.16	.03*
	Hayır	179	5.20	2.12		$d = -.27$
Baba-Kabul/Red	Evet	107	34.30	11.13	-2.34	.02*
	Hayır	179	37.81	12.88		$d = -.29$

* $p < 0.05$

Katılımcıların annelerine ve babalarına yönelik algıladıkları kabul ve red düzeylerinin çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, anneye yönelik tüm alt boyutlarda çocuk sahibi olan ve olmayan bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Baba figürüne ilişkin değişkenler incelendiğinde ise, dört alt boyutta anlamlı farklar saptanmıştır. Baba–Sıcaklık/Şefkat alt boyutunda çocuk sahibi olmayan katılımcılar ($\bar{X} = 16.37$) çocuk sahibi olanlara ($\bar{X} = 14.71$) kıyasla daha yüksek puan almış, bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = -2.22$, $p = .03$). Bu farkın etki büyüklüğü küçük düzeyde olup, Cohen’s $d = -0.271$ olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde, Baba–Kayıtsızlık/İhmal ($p = .04$, $d = -0.247$), Baba–Ayrımsız Reddetme ($p = .03$, $d = -0.269$) ve Baba–Kabul/Red ($p = .02$, $d = -0.286$) alt boyutlarında da çocuk sahibi olmayan bireylerin daha yüksek düzeyde red algıladıkları görülmektedir.

Katılımcıların Genel Aidiyet, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Ebeveyn Kabul–Red algılarına ilişkin ölçek puanları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 10. Genel Aidiyet, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Ebeveyn Kabul–Red Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişken	Pearson Korelasyon (r)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1-Kabul Edilme İçerilme	(r) P N	- 286													
2-Reddedilme Dışlanma	(r) P N	-.627** .000 286	- 286												
3-Genel Aidiyet	(r) P N	.877** .000 286	-.918** .000 286	- .000 286											
4-Sevme Ait Olma İhtiyacı	(r) P N	.666** .000 286	-.619** .000 286	.704** .000 286	- .000 286										
5-Anne-Sıcaklık Şefkat	(r) P N	-.492** .000 286	.404** .000 286	-.501** .000 286	-.544** .000 286	- 286									
6-Anne-Düşmanlık Saldırganlık	(r) P N	-.448** .000 286	.461** .000 286	-.511** .000 286	-.440** .000 286	.639** .000 286	- 286								
7-Anne-Kayıtsızlık İhmal	(r) P N	-.431** .000 286	.416** .000 286	-.481** .000 286	-.475** .000 286	.685** .000 286	.682** .000 286	- 286							
8-Anne-Ayrımsız Reddetme	(r) P N	-.406** .000 286	.445** .000 286	-.480** .000 286	-.499** .000 286	.619** .000 286	.760** .000 286	.704** .000 286	- 286						
9-Anne-Kabul Ret	(r) P N	-.523** .000 286	.485** .000 286	-.566** .000 286	-.571** .000 286	.916** .000 286	.854** .000 286	.851** .000 286	.825** .000 286	- 286					
10-Baba-Sıcaklık Şefkat	(r) P N	-.375** .000 286	.340** .000 286	-.397** .000 286	-.445** .000 286	.532** .000 286	.389** .000 286	.438** .000 286	.391** .000 286	.526** .000 286	- 286				
11-Baba-Düşmanlık Saldırganlık	(r) P N	-.334** .000 286	.383** .000 286	-.405** .000 286	-.392** .000 286	.457** .000 286	.578** .000 286	.444** .000 286	.502** .000 286	.558** .000 286	.530** .000 286	- 286			
12-Baba-Kayıtsızlık İhmal	(r) P N	-.310** .000 286	.377** .000 286	-.380** .000 286	-.409** .000 286	.453** .000 286	.456** .000 286	.443** .000 286	.478** .000 286	.520** .000 286	.666** .000 286	.586** .000 286	- 286		

13-Baba-Ayrımsız Reddetme	(r)	-.366**	.427**	-.441**	-.421**	.457**	.521**	.419**	.551**	.546**	.564**	.731**	.683**	-	
	P	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000		
	N	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	
14-Baba-Kabul Ret	(r)	-.412**	.434**	-.472**	-.496**	.573**	.545**	.515**	.537**	.628**	.897**	.794**	.848**	.807**	-
	P	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
	N	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286

** $p < .01$, (2-yönlü)

Katılımcıların genel aidiyet, temel psikolojik ihtiyaçlar ve ebeveyn kabul-red algılarına ilişkin puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bulgular Tablo 16'da sunulmaktadır. Analiz sonuçları, tüm korelasyonların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir ($p < .001$). İlişkilerin yönü ve düzeyi incelendiğinde, kabul edilme-içerilme ile reddedilme-dışlanma arasında yüksek düzeyde ve negatif yönlü bir korelasyon olduğu görülmektedir ($r = -.63$). Bu bulgu, aidiyet duygusunun önemli bir bileşeni olan kabul edilme algısının, reddedilme algısıyla güçlü bir şekilde ters orantılı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, genel aidiyet ile sevmeye-ait olma ihtiyacı arasında pozitif yönde, orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .70$). Bu durum, bireylerin aidiyet hislerinin, temel psikolojik ihtiyaçlardan biri olan sevmeye ve ait olma gereksinimleriyle paralel olarak arttığını ortaya koymaktadır.

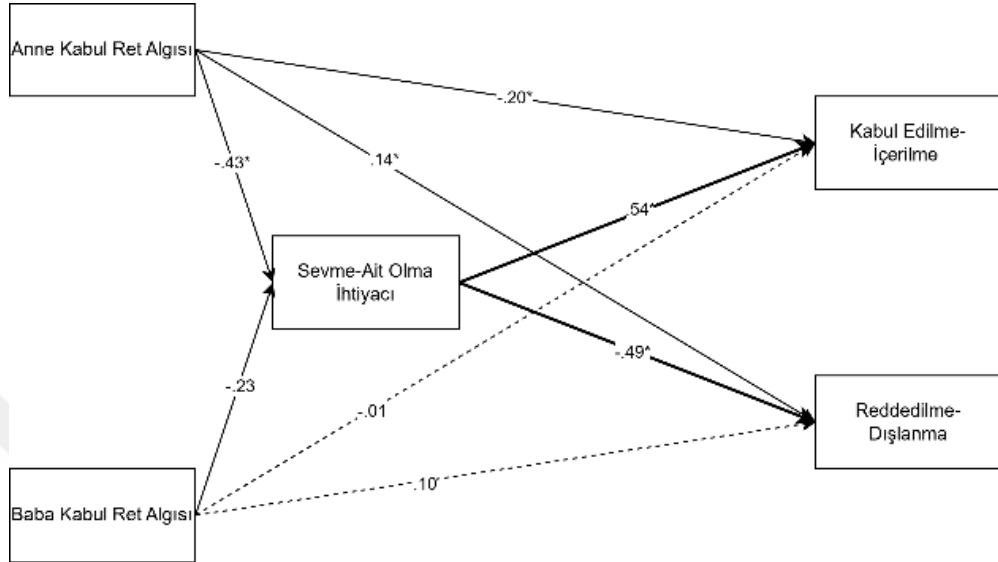
Ebeveyn algıları açısından incelendiğinde, anne sıcaklık/şefkat puanları ile genel aidiyet ($r = -.50$), kabul edilme-içerilme ($r = -.49$) ve sevmeye-ait olma ihtiyacı ($r = -.54$) arasında orta düzeyde ve negatif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Buradaki negatif yön, ölçekteki yüksek puanların daha düşük reddedilme algısını temsil etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bulgular, anneden algılanan sıcaklık düzeyinin artmasının, bireylerin reddedilme algısını azalttığını ve psikososyal ihtiyaçlarının daha yüksek düzeyde karşılandığını göstermektedir. Öte yandan, anneye yönelik reddedici tutumlar (düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal, ayrımsız reddetme) ile aidiyet ve ihtiyaç puanları arasında düşük ile orta düzey arasında değişen negatif ilişkiler bulunmuştur (ör. anne kabul/red ile genel aidiyet: $r = -.57$; sevmeye-ait olma ihtiyacı: $r = -.57$).

Baba figürüne yönelik algılar incelendiğinde, baba sıcaklık/şefkat puanlarının genel aidiyet ($r = -.40$) ve sevmeye-ait olma ihtiyacı ($r = -.45$) ile orta düzeyde ve negatif yönlü ilişkiler sergilediği görülmektedir. Benzer şekilde, baba reddedici tutumları ile aidiyet ve ihtiyaç puanları arasında anlamlı, düşük-orta düzeyde ilişkiler tespit edilmiştir (ör. baba kabul/red ile genel aidiyet: $r = -.47$; sevmeye-ait olma ihtiyacı: $r = -.50$).

Genel olarak, her iki ebeveyn figürüne yönelik olumlu ebeveynlik algıları, bireylerin aidiyet duygusu ve temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleriyle anlamlı ve pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Buna karşılık, reddedici ebeveyn tutumları, aidiyet ve psikolojik ihtiyaç puanlarıyla negatif yönlü ilişkiler sergileyerek, olumsuz ebeveynlik algılarının bireylerin psikososyal uyumunu olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir.

Şekil 1’de yer alan yapısal eşitlik modelinde, anne ve baba kabul–ret algılarının bireylerin sevme–ait olma ihtiyacını ve bu ihtiyacın da aidiyetin iki boyutu olan kabul edilme–içerilme ve reddedilme–dışlanma üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Şekil 1. Anne ve Baba Kabul–Red Algısının Aidiyet Boyutları Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkilerini Gösteren Yapısal Eşitlik Modeli

Not: Şekildeki düz çizgiler istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$) yolları, kesikli çizgiler istatistiksel olarak anlamlı olmayan yolları ($p > .05$) ve koyu düz çizgiler istatistiksel olarak anlamlı ($p < .05$) dolaylı yolları göstermektedir.

Mplus ile gerçekleştirilen aracılık (mediation) analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre, hem anne hem de baba kabul–ret algısının sevme–ait olma ihtiyacı üzerinden aidiyet algısının iki boyutuna anlamlı ve dolaylı etkilerde bulunduğu görülmüştür. Anne kabul–ret algısının sevme–ait olma ihtiyacını anlamlı düzeyde negatif yönde yordadığı gözlenmiştir ($\beta = -.43, p < .001$). Bu ihtiyaç, kabul edilme–içerilme algısını pozitif ($\beta = .54, p < .001$), reddedilme–dışlanma algısını ise negatif yönde ($\beta = -.49, p < .001$) anlamlı biçimde yordamaktadır. Anne kabul–ret algısı ayrıca, sevme–ait olma ihtiyacından bağımsız olarak da doğrudan kabul edilme–içerilme üzerinde negatif ($\beta = -.20, p < .01$) ve reddedilme–dışlanma üzerinde pozitif ($\beta = .14, p < .05$) etkiler göstermektedir. Baba kabul–ret algısının sevme–ait olma ihtiyacı üzerindeki negatif etkisi anlamlı olmakla birlikte ($\beta = -.23, p < .001$), kabul edilme ($\beta = -.01, p > .05$) ve reddedilme ($\beta = .10, p > .05$) üzerindeki doğrudan etkileri anlamlı bulunmamıştır. Model, kabul edilme–içerilme değişkeninin varyansının %47’sini, reddedilme–dışlanma değişkeninin varyansının %41’ini ve sevme–ait olma ihtiyacının %36’sını açıklamaktadır. Bu bulgular, özellikle annenin kabul–ret tutumunun bireyin temel

psikolojik ihtiyaçları ve aidiyet deneyimleri üzerinde daha güçlü ve bütünsel bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Dolaylı Etkiler: Anne kabul–red algısından sevmeye–ait olma ihtiyaına, oradan da kabul edilme–içerilme boyutuna uzanan dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\beta = -0.232, p < .001$). Aynı şekilde, anne kabul–red algısının reddedilme–dışlanma üzerindeki dolaylı etkisi de anlamlı ve pozitif yöndedir ($\beta = 0.208, p < .001$). Bu durum, anneden algılanan red düzeyinin, bireyin sevmeye ve ait olma ihtiyaını olumsuz etkileyerek daha düşük kabul ve daha yüksek dışlanma algısına yol açtığını göstermektedir. Baba kabul–red algısının etkisi daha düşük düzeyde olmakla birlikte, yine anlamlıdır. Baba red algısının sevmeye–ait olma ihtiyaı üzerinden kabul edilme–içerilme boyutuna olan dolaylı etkisi negatif ve anlamlıdır ($\beta = -0.123, p = .002$). Ayrıca baba red algısı, reddedilme–dışlanma boyutunu da dolaylı olarak artırmaktadır ($\beta = 0.110, p = .001$). Etkilerin yönü ve anlamlılık düzeyleri, annenin etkisinin baba figürüne kıyasla daha güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Bir diğer deyişle hem anne hem de baba kaynaklı red algısının, bireylerin temel psikolojik ihtiyaçları üzerinde olumsuz etkiler yarattığı ve bu etkilerin aidiyetin hem olumlu (kabul) hem de olumsuz (reddedilme) yönleri üzerinde dolaylı fakat anlamlı bir aracı rol oynadığı söylenebilir. Bu bulgular, ebeveyn ilişkilerinin bireyin bağlanma ve ait olma süreçleri üzerindeki belirleyici rolünü desteklemektedir.

5 TARTIŞMA

5.1 Cinsiyete Göre Aidiyet Duygusu, Ait Olma İhtiyacı ve Ebeveyn Kabul Red Algısına Yönelik Tartışma

Bu araştırmada, katılımcıların cinsiyetlerine göre aidiyet, sevgi ve ait olma ihtiyacı ve ebeveyn kabul/red algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular, tüm değişkenler açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. Bu sonuç, bireylerin aidiyet duygusu ile sevmeye ve ait olma ihtiyacının, cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak benzer düzeylerde deneyimlendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle “reddedilme/dışlanma” boyutunda erkek katılımcıların ortalama puanı kadınlara göre daha yüksek olmasına karşın, bu fark anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Bu bulgu, Glasser’ın Seçim Teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, sevgi ve ait olma ihtiyacının evrensel ve temel bir psikolojik ihtiyaç olduğu ve bu ihtiyacın deneyimlenmesinde cinsiyetin belirleyici bir faktör olmayabileceğini desteklemektedir (Glasser, 1998). Ayrıca bu durum, Baumeister ve Leary’nin (1995) “aidiyet ihtiyacının insanlar için temel bir güdü olduğu ve bu güdünün hem kadınlar hem de erkekler tarafından benzer şekilde hissedildiği” yönündeki görüşüyle de örtüşmektedir.

Benzer sonuçlar literatürde de yer almaktadır. Örneğin Anant (1966) tarafından geliştirilen aidiyet kavramı üzerine yapılan çalışmalarda, bireyler arası farklılıklara karşın aidiyetin kültürel ve cinsiyet temelli farklardan ziyade ilişkisel deneyimlere ve geçmiş bağlanma yaşantılarına daha fazla bağlı olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular, Karaarslan ve Çağlayan (2019) tarafından yapılan benzer bir çalışmayla da örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada da cinsiyetin aidiyet duygusu üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığı, ancak bireyin geçmiş bağlanma yaşantıları, ebeveyn tutumları ve mevcut sosyal ilişkilerinin daha belirleyici faktörler olduğu saptanmıştır. Akgün ve Özdemir (2022) tarafından yürütülen bir çalışmada da kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek düzeyde duygusal yakınlık ve kabul algısı yaşadıkları, ancak aidiyet puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı bildirilmiştir. Bu da bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Sonuç olarak, bu bulgular araştırmanın bağımlı ve aracı değişkenlerini açıklamada cinsiyetin etkisizliğini göstererek, modelin işleyişinde cinsiyetin kontrol değişkeni olarak dikkate alınmasını gereksiz kılmış, daha çok bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve reddin belirleyici rol oynadığını desteklemiştir.

Katılımcıların annelerine ve babalarına yönelik algıladıkları kabul ve red düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizde, yalnızca baba-düşmanlık/saldırganlık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek katılımcılar, kadınlara kıyasla babalarını daha fazla düşmanca ya da saldırgan davrandığını algılamaktadır. Ancak bu farkın etki büyüklüğü küçük düzeydedir. Diğer tüm alt boyutlarda – sıcaklık/şefkat, kayıtsızlık/ihmal, ayırsız reddetme ve genel kabul/red – anlamlı bir cinsiyet farkı gözlenmemiştir. Bu durum, bireylerin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal iklimin, cinsiyetten ziyade ebeveynin bireyle kurduğu bireysel ilişki kalitesiyle şekillendiğini düşündürmektedir. Bu bulgu, Kişilerarası Kabul-Red Kuramı (IPAR Theory) çerçevesinde değerlendirildiğinde anlamlıdır. Rohner (2004), bireyin çocuklukta algıladığı ebeveyn davranışlarının, özellikle duygusal kabul ya da red deneyimlerinin, gelişimsel süreçler üzerinde belirleyici etkisi olduğunu vurgular. Ancak bu algıların, bireyin cinsiyetinden ziyade, ebeveynin davranış örüntüleri ve aile dinamikleriyle ilişkili olduğunu ifade eder. Nitekim, Çelik ve Gençdoğan'ın (2018) çalışmasında da benzer şekilde, ebeveyn red algılarında anlamlı cinsiyet farklılıklarına rastlanmamıştır.

Bununla birlikte, erkek katılımcıların baba figüründen daha fazla saldırganlık algılamaları, ataerkil toplum yapılarında erkek çocuklara yönelik daha otoriter ve mesafeli ebeveyn yaklaşımlarının bir yansıması olabilir. Kağıtçıbaşı (2007)'nin kültürel psikoloji perspektifinden bakıldığında, bu farklılık toplumsal cinsiyet rollerinin çocuk yetiştirme pratiklerine etkisini yansıtabilir. Mascaro ve arkadaşlarının (2017) çalışması, babaların kızlarına yönelik daha fazla şefkat ve ortak duygusal paylaşımlar gösterdiğini, erkek çocuklara karşı ise daha rekabetçi ve mesafeli bir tutum sergilediğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, baba-düşmanlık alt boyutunda erkeklerin daha yüksek algı göstermesi, babanın erkek çocukla kurduğu rol ve davranış biçimine işaret edebilir.

Mevcut araştırma bulguları, literatürde sunulan cinsiyet ve ebeveyn algılarıyla ilgili teorik ve ampirik çalışmaları destekler niteliktedir. Özellikle erkeklerin babasıyla ilgili algılarında daha fazla düşmanlık algılaması, hem Parental Acceptance-Rejection Theory hem de Seçim Teorisi kapsamında yorumlanabilir. Genel olarak çocukların ebeveynlerinden ne algıladığı, hangi cinsiyette olduğundan çok, ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin doğası ve bireyin bu ilişkiden ne anlam çıkardığı ile belirlenmektedir.

Sonuç olarak, cinsiyete dayalı anlamlı farkların yok denecek kadar az olması, çalışmanın temel modelindeki değişkenler (algılanan ebeveyn kabul-red, sevgi ve ait olma ihtiyacı, aidiyet) arasında cinsiyetin belirleyici bir faktör olmadığını; ilişkisel ve

bağlamsal etkenlerin daha baskın olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Seçim Teorisi'nin (Glasser, 1998) bireyin içsel ihtiyaçlarına ve kişisel deneyimlerine vurgu yapan yaklaşımıyla da örtüşmektedir.

5.2 Yaşa Göre Psikososyal Değişkenlerin İncelenmesine Yönelik Tartışma

Katılımcıların yaşları ile çalışmada yer alan psikososyal değişkenler (genel aidiyet, sevgi ve ait olma ihtiyacı, algılanan ebeveyn kabul-red alt boyutları) arasındaki ilişkiler incelendiğinde yaş değişkeni ile hiçbir psikososyal değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu bulgu, genç yetişkinlik döneminin geniş yaş aralığına rağmen, bireylerin aidiyet duyguları, sevgi ve ait olma ihtiyaçları ve ebeveynlerine ilişkin duygusal algılarının yaşla birlikte belirgin biçimde değişmediğini ortaya koymaktadır. Bu da genç yetişkinlik sürecindeki psikososyal deneyimlerin sadece kronolojik yaşa değil; bireyin yaşam öyküsüne, bağlanma deneyimlerine ve sosyal çevresine daha çok bağlı olduğunu düşündürmektedir.

Arnett (2000) tarafından ortaya konan beliren yetişkinlik kuramında da, bu dönemin bireyler arasında heterojen yaşantılarla şekillendiği ve kronolojik yaşın bireysel farklılıkları açıklamada sınırlı kaldığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda elde edilen bulgular, bireylerin yaşamlarında aidiyet, sevgi ve ebeveyn bağlanması gibi temel psikolojik ihtiyaçların yaşla değil, çok daha karmaşık sosyal-psikolojik etkenlerle şekillendiğini desteklemektedir. Benzer şekilde, Baumeister ve Leary (1995) tarafından ortaya atılan "aidiyet kuramı", bireylerin yaşamlarının her döneminde kabul görme ve bağ kurma ihtiyacına vurgu yapar. Bu ihtiyacın sürekliliği, yaş değişkeninin bu duygular üzerindeki etkisini sınırlayabilir. Ancak alanyazında yaşın psikososyal değişkenler üzerindeki rolünü vurgulayan çalışmalar da bulunmaktadır. Gao ve arkadaşları (2020), yetişkinlerde aidiyet ihtiyacının yaşla birlikte sabit kalabildiğini ancak sosyal desteğin niteliği ve yaşanma biçiminin farklılık gösterebildiğini belirtmiştir. Ayrıca “aidiyet – yaş etkileşimli değil, sosyal bağların kalitesiyle belirleniyor” sonucuna ulaşılmıştır. McGregor ve ark. (2022) da ileri yaşlarda günlük sosyal bağlanmaların aidiyeti etkilediğini, ancak yaşın doğrudan aidiyet hissi üzerinde doğrudan belirleyici olmadığını göstermiştir. Pardede ve Gausel (2020) çalışması, aidiyetin sadece fizyolojik bir ihtiyaç değil, sosyal kimlik ve duygusal paylaşım ihtiyaçlarıyla doğrudan ilgili olduğunu vurgulamıştır. Bu ihtiyaçlar yaşla değişmez; yalnızca ifade yolları farklılaşabilir.

Bu çalışmada sonuç olarak, araştırma bulguları yaş faktörünün aidiyet, sevgi ve ebeveyn kabul-red algıları üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını; bu yapıların daha çok bireysel ve çevresel koşullarla şekillendiğini göstermektedir.

5.3 Eğitim Düzeyine Göre Aidiyet Duygusu, Ait Olma İhtiyacı ve Ebeveyn Kabul Red Algısına Yönelik Tartışma

Katılımcıların eğitim düzeyine göre aidiyet ve temel psikolojik ihtiyaç düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Özellikle lise mezunlarının, lisans ve lisansüstü mezunlara kıyasla daha düşük düzeyde kabul edilme-içerilme, genel aidiyet ve sevmeye-ait olma ihtiyacı deneyimlediği; buna karşılık daha yüksek düzeyde reddedilme-dışlanma yaşadığı görülmüştür. Bu farklılıkların etki büyüklükleri küçük ile orta düzey arasında yer almakta olup, anlamlı ancak sınırlı etkilere işaret etmektedir. Bu sonuçlar, bireylerin eğitim düzeyinin yalnızca bilişsel ve mesleki değil, aynı zamanda psikososyal gelişim üzerinde de etkili olabileceğini göstermektedir. Hagerty ve ark. (1992) tarafından geliştirilen aidiyet modeline göre, bireyin aidiyet deneyimi, hem sosyal kabul hem de anlamlı ilişkiler kurabilme becerisine bağlıdır. Eğitim düzeyi yükseldikçe, bireylerin sosyal çevreleri genişlemekte, iletişim ve ilişki kurma becerileri gelişmekte ve bu da aidiyet duygusunu pekiştirebilmektedir. Aynı zamanda daha yüksek eğitim düzeyi, bireyin öz-yeterlilik ve kontrol hissini artırarak temel psikolojik ihtiyaçların (örneğin sevgi, ait olma, değerli hissetme) karşılanmasına katkı sağlayabilir. Alanyazındaki pek çok çalışma da bu bulgularla örtüşmektedir. Örneğin Yıldırım ve Tanrıverdi (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin aidiyet duygularının, eğitim seviyesi düşük bireylere kıyasla daha yüksek olduğu ve bunun bireyin sosyal entegrasyonu ve özgüveni üzerinde olumlu etkiler yarattığı belirtilmiştir. Savaş ve Bozkurt (2019) da eğitim düzeyi arttıkça bireyin yaşam doyumu, psikolojik iyi oluşu ve sosyal destek algısının yükseldiğini, bu faktörlerin de aidiyet duygusunu beslediğini göstermiştir.

Bu bulgular Glasser'ın Seçim Teorisi bağlamında da anlamlıdır. Seçim Teorisi'ne göre bireylerin davranışları, beş temel psikolojik ihtiyacı karşılamaya yöneliktir: hayatta kalma, sevgi ve ait olma, güç, özgürlük ve eğlence. Eğitim düzeyi, özellikle sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılanması açısından bireyin çevresel fırsatlarını ve öznel yeterlilik

algısını etkileyebilir. Düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin, bu ihtiyaçlarını karşılamada daha sınırlı kaynaklara sahip olması, dışlanmışlık ve değersizlik duygularını artırabilir.

Ayrıca bulgular toplumsal eşitsizliklerin bireylerin psikososyal deneyimleri üzerindeki etkisine de işaret etmektedir. Eğitim düzeyinin bir statü göstergesi olarak sosyal kabul ve içsel değer algısı üzerinde belirleyici olduğu; dolayısıyla aidiyet ve sevgi–ait olma ihtiyacının sosyo-kültürel bağlamdan bağımsız düşünülmemeyeceği sonucuna varılabilir.

Araştırma bulguları, katılımcıların eğitim düzeylerine göre hem anne hem de baba figürlerine yönelik kabul–red algılarında anlamlı farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur. Genel olarak, lise mezunu bireylerin, hem annelerine hem de babalarına yönelik daha yüksek düzeyde red algısı ve bazı alt boyutlarda daha düşük düzeyde kabul algısı geliştirdikleri saptanmıştır.

Anne figürüne yönelik olarak lise mezunlarının, lisans ve lisansüstü mezunlara kıyasla daha fazla düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal ve ayrımsız reddetme algıladıkları; aynı zamanda daha yüksek düzeyde şefkat algısı bildirdikleri görülmektedir. Bu çelişkili durum, anne–çocuk ilişkisinin çok yönlü doğasına işaret eder. Nitekim Kişilerarası Kabul Red Kuramı (IPARTheory) bağlamında, bireyler aynı ebeveynden hem kabul hem de red algılayabilirler (Rohner, 2004). Bu, duygusal ambivalansın ve bağlanma sürecindeki karmaşık deneyimlerin bir yansıması olabilir.

Baba figürüne yönelik olarak ise, özellikle düşmanlık/saldırganlık ve ayrımsız reddetme boyutlarında lise mezunlarının daha olumsuz algılar geliştirdiği görülmektedir. Baba–kabul/red puanlarında anlamlılık bulunsa da, post-hoc testlerde anlamlı grup farkı çıkmamıştır. Bu durum, baba figürünün daha mesafeli ve statik algılanmasından kaynaklanabilir.

Kaya (2017), lise mezunu bireylerin ebeveynlerinden daha fazla duygusal ihmal ve reddedilme algıladığını; lisans ve üzeri eğitim almış bireylerde ise sıcaklık, anlayış ve destek algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Demir ve Koyuncu (2020) ise, eğitim düzeyi yüksek bireylerin hem kendilik farkındalıklarının hem de ebeveynlerine yönelik duygusal düzenleme becerilerinin daha güçlü olduğunu, bunun da kabul algısını artırdığını göstermiştir.

Bu bulgular, Glasser’ın Seçim Teorisi perspektifinden de değerlendirildiğinde anlamlıdır. Sevgi ve ait olma ihtiyacı, bireyin hem çocukluk hem de yetişkinlik döneminde en temel ihtiyaçlarından biridir. Eğitim düzeyi, bireyin çevresini anlama, duygusal ifadeleri yorumlama ve ilişkileri yeniden yapılandırma becerileriyle doğrudan

ilişkilidir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, bireyin ebeveynlik davranışlarını daha nesnel değerlendirme ve bu davranışları içselleştirme kapasitesinin arttığı söylenebilir.

Öte yandan, düşük eğitim düzeyi, bireyin geçmiş yaşantılarını daha çok duygusal zemin üzerinden değerlendirmesine neden olabilir. Bu durum, özellikle olumsuz deneyimlerin (örneğin ilgisizlik, eleştirelilik, cezalandırıcılık) daha yoğun hatırlanmasına ve red algısının daha baskın hissedilmesine yol açabilir.

Sonuç olarak, bireyin eğitim düzeyi yalnızca bireysel gelişimi değil; aynı zamanda ebeveyn figürleriyle kurulan ilişkilerin yeniden değerlendirilmesini de etkilemektedir. Bu durum, ebeveyn kabul–red algılarının yaşam boyu değişebileceğini ve gelişimsel faktörlerin bu süreçte belirleyici olduğunu göstermektedir.

5.4 Çocuk Sahipliğine Göre Aidiyet Duygusu, Ait Olma İhtiyacı ve Ebeveyn Kabul Red Algısına Yönelik Tartışma

Yapılan analizler, katılımcıların çocuk sahibi olup olmamalarının; aidiyet duygusu, kabul edilme–reddedilme algısı ve sevmeye–ait olma ihtiyacı üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını göstermiştir. Bu durum, genç yetişkinlerin ebeveynlik deneyimlerinin, temel psikolojik ihtiyaçları ile doğrudan ilişkili olmayabileceğini düşündürmektedir.

Seçim Teorisi bağlamında, bireyin temel ihtiyaçları — özellikle sevgi ve ait olma ihtiyacı — çocuk sahibi olmakla değil, bu ihtiyacın ilişkiler içinde ne ölçüde doyurulduğu ile ilişkilidir (Glasser, 1998). Çocuk sahibi olmanın, bireyin aidiyet duygusunu doğrudan artırmadığı bu bulgularla da desteklenmiştir. Ayrıca, bu bulgular Baumeister ve Leary'nin (1995) "ait olma gereksinimi" kuramıyla da tutarlıdır. Ait olma duygusu, sosyal ilişkilerin sürekliliği ve duygusal yakınlıkla ilgilidir. Yani çocuk sahibi olmak, eğer bireyin bu ilişkisel ihtiyaçlarını karşılamıyorsa, aidiyet düzeyinde artış sağlamayabilir. Bununla birlikte istatistiksel olarak anlamlı olmayan küçük farklara bakıldığında, çocuk sahibi olmayan bireylerin reddedilme–dışlanma puanlarının biraz daha yüksek olduğu, çocuk sahibi bireylerin ise kabul edilme–içerilme ve aidiyet puanlarının biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, her ne kadar anlamlı olmasa da, ebeveynliğin sosyal rol ve sorumluluklar aracılığıyla bireyin toplumsal konumunu ve ilişkisel bağlarını güçlendirebileceğine işaret etmektedir. Ancak bu etkinin yeterince güçlü olmadığı ve bireyden bireye değişebileceği anlaşılmaktadır. Öte yandan, bazı araştırmalar çocuk sahibi olmanın bireylerin yaşam anlamı, sosyal statü ve toplumsal kabul algısı üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmektedir. Yıldırım ve Genç (2021), çocuk sahibi bireylerin aidiyet ve anlam arayışı düzeylerinin daha yüksek olabileceğini belirtmiştir. Ancak aynı

çalışmada bu etkinin bireylerin eş, arkadaş ve topluluk bağlarıyla da benzer biçimde oluşabileceği vurgulanmıştır. Yani aidiyetin yalnızca biyolojik ya da sosyal ebeveynlikle açıklanması indirgemeci bir yaklaşım olabilir.

Sonuç olarak, bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında ebeveynlik statüsünden çok, ilişkilerin niteliği, destek sistemleri ve geçmiş bağlanma deneyimleri belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle, çocuk sahibi olmanın tek başına bir aidiyet veya sevgi kaynağı olmadığı, bu duyguların daha derin sosyal bağlar aracılığıyla geliştiği söylenebilir.

Katılımcıların çocuk sahibi olup olmamalarına göre ebeveyn figürlerine yönelik kabul-red algılarında anlamlı farklılıklar incelendiğinde, anne figürüne ilişkin alt boyutlarda çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu, bireylerin annelerine yönelik geliştirdiği kabul ya da reddetme algılarının, yaşam döngüsündeki ebeveynlik rolünden etkilenmediğini göstermektedir. Bu durum, anneyle kurulan ilişkinin çocuklukta oluşan temel bağlanma deneyimlerine daha güçlü şekilde dayandığını düşündürmektedir (Bowlby, 1988).

Buna karşılık, bazı çalışmalar çocuk sahibi bireylerde ebeveyn kabul-red algısının daha olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Köse ve Gençdoğan (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, çocuk sahibi olan bireylerin kendi ebeveynlerine yönelik daha olumlu algılar geliştirdiği ve özellikle anne kabul puanlarının daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Araştırmacılar, bu durumu bireyin ebeveyn rolüne girdiğinde kendi ebeveynine dair algılarının yeniden yapılanması ve empati düzeyinin artmasıyla açıklamaktadır.

Baba figürüne yönelik algılarda ise çocuk sahibi olma durumuna göre dört alt boyutta anlamlı fark saptanmıştır. Çocuk sahibi olmayan bireyler, babalarından daha fazla reddedilme ve daha az sıcaklık algılamaktadırlar. Alt boyutlara göre; Baba-Sıcaklık/Şefkat alt boyutunda çocuk sahibi olmayanların daha düşük sıcaklık algıladığı, Baba-Kayıtsızlık/İhmal alt boyutunda: çocuk sahibi olmayanların daha fazla ihmal algıladığı, Baba-Ayrımsız Reddetme alt boyutunda: çocuk sahibi olmayan bireylerin red algısının daha yüksek olduğu ve Baba-Kabul/Red (toplam) boyutta ise : Yine çocuk sahibi olmayan bireylerin babadan daha fazla red algıladıkları gözlenmiştir.

Araştırma bulguları, Rohner ve Veneziano'nun (2001) çalışmalarıyla da uyumludur. Bu araştırmacılar, babadan algılanan sevgi ve kabulün, çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki etkisinin annenin etkisi kadar güçlü olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle baba-çocuk ilişkisinin güvenli ve şefkat temelli olmaması durumunda,

bireylerde kendi babalık rolleriyle ilgili tereddütler oluşabileceği belirtilmiştir. Bu durum, araştırmadaki çocuk sahibi olmayan bireylerin babaya yönelik daha yüksek red algısıyla da örtüşmektedir.

Bu bulgular, çocuk sahibi olmanın bireyin babasına yönelik duygu ve algılarında bazı dönüşümlere neden olabileceğini düşündürmektedir. Baba olmanın deneyimlenmesi, bireyin kendi babasına dair algılarını daha şefkatli veya bağışlayıcı bir biçimde yeniden yapılandırmasına zemin hazırlayabilir. Bu durum, Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramında yer alan "üretkenlik" (generativity) kavramıyla da ilişkilidir. Kişi, yeni kuşağa bakım verme sorumluluğu aldıkça, geçmiş deneyimlerine daha bütüncül ve empatik bir gözle yaklaşma eğilimindedir (Erikson, 1963).

Ayrıca, babalarla yaşanan duygusal mesafeler ve ihmal algılarının, bireylerin çocuk sahibi olduktan sonra kendi ebeveynlik tarzlarıyla yüzleşmeleri sürecinde daha açık bir biçimde fark edilebileceği, bu yüzden çocuk sahibi olmayan bireylerin henüz bu farkındalığı geliştirmemiş olabileceği de değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, baba figürüne ilişkin kabul–ret algıları çocuk sahibi olma durumundan etkilenmekte; bu durum bireyin geçmiş bağlanmalarını yeniden değerlendirmesine olanak sunmaktadır. Ancak bu etki, anne figüründe gözlemlenmemektedir; bu da anneyle olan bağın daha erken ve köklü yaşantılara dayalı olduğunu desteklemektedir.

5.5 Genel Aidiyet, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Ebeveyn Kabul–Red Algıları Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma

Katılımcıların genel aidiyet, temel psikolojik ihtiyaçlar (kabul edilme–içerilme, sevmeye–ait olma ihtiyacı) ve ebeveyn kabul–red algılarına ilişkin puanları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yürütülen analiz sonucunda, tüm korelasyonlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Anne figürüne yönelik algılar bağlamında, sıcaklık/şefkat puanları ile hem kabul edilme–içerilme hem genel aidiyet hem de sevmeye–ait olma ihtiyacı arasında negatif ve orta düzeyde ilişkiler saptanmıştır. Bu sonuçlar, anneden algılanan olumlu ebeveynlik tutumlarının, bireylerin aidiyet ve psikolojik ihtiyaçlarını daha güçlü hissetmeleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal, ayrımsız reddetme gibi reddedici anne tutumları ile aidiyet ve ihtiyaç puanları arasında da anlamlı ancak ters yönlü ilişkiler gözlemlenmiştir. Örneğin, anne

kabul/red ile genel aidiyet ve sevmeye–ait olma ihtiyacı arasındaki korelasyonlar bu eğilimi doğrulamaktadır.

Baba figürüne yönelik algılar açısından da benzer bir örüntü gözlemlenmiştir. Baba sıcaklık/şefkat puanları ile genel aidiyet ve sevmeye–ait olma ihtiyacı arasında orta düzeyde negatif ilişkiler elde edilmiştir. Öte yandan, baba kaynaklı reddedici tutumlar – düşmanlık, ihmal, ayrımsız reddetme– ile aidiyet ve ihtiyaç puanları arasında anlamlı, düşük–orta düzeyde negatif korelasyonlar saptanmıştır. Özellikle baba kabul/red puanları, genel aidiyet ve sevmeye–ait olma ihtiyacı ile anlamlı şekilde ilişkilidir.

Bu bulgular, Kişilerarası Kabul Red Kuramı (IPARTheory) çerçevesinde değerlendirildiğinde anlam kazanmaktadır. IPARTheory, bireyin özellikle ebeveynlerinden algıladığı kabul ya da reddin, yaşam boyu psikososyal işleyişi üzerinde derin etkiler yarattığını ileri sürmektedir (Rohner, 2004). Bu bağlamda, hem anne hem de baba figürlerine ilişkin olumlu tutumların bireyde aidiyet hissini güçlendirdiği, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına katkı sunduğu; buna karşılık reddedici tutumların ise bu süreçleri zayıflattığı söylenebilir.

Özellikle aidiyet duygusu, Baumeister ve Leary’nin (1995) belirttiği gibi temel bir insani güdüdür ve bireylerin sürekli, olumlu, karşılıklı ilişkiler kurma ihtiyacından doğar. Bu nedenle erken dönemde deneyimlenen ebeveyn kabulü ya da reddi, bireyin bu güdüye yönelik duyarlılığını ve başkalarıyla kuracağı ilişkilerdeki güven düzeyini şekillendirir. Deci ve Ryan’ın (2000) Temel Psikolojik İhtiyaçlar Kuramı da bu sonuçları desteklemektedir. Sevmeye ve ait olma, bireyin psikolojik iyi oluşu için vazgeçilmezdir. Özellikle bu ihtiyaçlar erken bakım verenlerle kurulan ilişkiler aracılığıyla karşılanır. Eğer birey, ebeveynlerinden yeterince sevgi, ilgi ve güven almamışsa; sevmeye ve ait olma ihtiyacında yoksunluk yaşaması kaçınılmaz hale gelir. Araştırma bulgularında görülen negatif korelasyonlar, bu yoksunluğun aidiyet duygusuna da zarar verdiğini ortaya koymaktadır. Rohner ve Veneziano (2001), anne ve baba kabulünün her iki ebeveyn açısından da çocukların özsaygı, güven ve sosyal uyum düzeylerini etkilediğini göstermiştir. Özellikle anne figürüne yönelik kabul algısının daha güçlü korelasyonlara sahip olması, annenin bakım sürecindeki merkezi rolüyle açıklanabilir (Bornstein, 2002).

Bulgular, aynı zamanda Glasser’ın (1998) Seçim Teorisi ile de örtüşmektedir. Teoriye göre, bireylerin tüm davranışlarının altında beş temel ihtiyaç yatar; bunlardan biri de “sevmeye ve ait olma” ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç çocuklukta yeterince karşılanmadığında, birey sosyal ortamlarda dışlanma korkusu, ilişkilerde güvensizlik ve aidiyet kurmada zorluklar yaşayabilir.

Bu araştırmanın bulguları hem yerli hem de uluslararası literatürle tutarlı biçimde, ebeveyn kabulünün bireyin aidiyet ve temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaında merkezi bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ebeveynlerden algılanan şefkatli, destekleyici tutumlar, bireylerin daha yüksek aidiyet ve sevmeye ait olma ihtiyacı düzeyleriyle ilişkilidir. Buna karşılık, red algısı bireyin psikolojik ihtiyaçlarının doyurulmasını engellemekte ve sosyal bağlılık zeminini zayıflatmaktadır.

Sonuç olarak, ebeveynlerden algılanan kabul ya da red, bireylerin hem kendilik algılarını hem de sosyal aidiyetlerini yapılandıran temel etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Ebeveyn kabulünün psikolojik iyilik halinin önemli bir belirleyicisi olduğu bu bulgularla bir kez daha doğrulanmıştır.

5.6 Yol Analizi Bulguları: Ebeveyn Kabul–Red Algısının Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Aidiyet Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkilerine Yönelik Tartışma

Yapısal eşitlik modellemesi yoluyla gerçekleştirilen analizler, ebeveyn kabul–red algısının, bireylerin sevmeye ait olma ihtiyacı ve aidiyet duygusu üzerindeki etkilerine dair anlamlı bulgular sunmuştur. Modelde hem doğrudan hem de dolaylı yollar test edilmiş, sonuçlar Seçim Teorisi (Glasser, 1998) ve Kişilerarası Kabul–Red Teorisi (Rohner, 2004) perspektiflerinden değerlendirilmiştir.

Anne Kabul–Red Algısının Etkileri

Anneye yönelik red algısı, bireylerin sevmeye ait olma ihtiyacını güçlü bir şekilde negatif yönde yordamaktadır. Bu ihtiyaç ise, kabul edilme–içerilme boyutunu pozitif yönde, reddedilme–dışlanma boyutunu ise negatif yönde etkilemektedir. Ayrıca, annenin doğrudan etkisi de göz ardı edilemeyecek düzeydedir: Anne red algısı doğrudan olarak daha düşük kabul ve daha yüksek reddedilme algısıyla ilişkilidir.

Bu bulgular, annenin bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarını hem doğrudan hem de dolaylı biçimde etkilediğini ve aidiyet duygusunun iki boyutuna da yön verdiğini göstermektedir. Dolaylı etkiler incelendiğinde ise; annenin red algısının, sevmeye ait olma ihtiyacı üzerinden kabul edilme ve reddedilme üzerindeki etkileri anlamlı bulunmuştur. Bu durum, anneden algılanan red düzeyinin bireyin sevmeye ve bağlanma ihtiyaçlarını zayıflatarak daha az kabul ve daha çok dışlanma hissine neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Baba Kabul–Red Algısının Etkileri

Baba figürüne yönelik red algısının sevmeye–ait olma ihtiyacı üzerindeki etkisi anlamlı olmakla birlikte daha düşük düzeydedir. Baba red algısının doğrudan kabul edilme ve reddedilme üzerindeki etkileri ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak dolaylı etkiler anlamlıdır: Baba red algısının sevmeye–ait olma ihtiyacı aracılığıyla kabul edilme ve reddedilme üzerinde dolaylı etkileri mevcuttur. Bu bulgular, baba red algısının da bireylerin aidiyet deneyimini şekillendirdiğini ancak bu etkinin büyük ölçüde dolaylı yollarla gerçekleştiğini göstermektedir.

Modelin Açıklayıcılığı

Yapısal eşitlik modeli, kabul edilme–içerilme değişkeninin %47’sini, reddedilme–dışlanmanın %41’ini ve sevmeye–ait olma ihtiyacının %36’sını açıklamaktadır. Bu oranlar, modelin oldukça güçlü bir yapıyı temsil ettiğini ve özellikle anne figürünün etkisinin baskın olduğunu göstermektedir.

Yorum ve Kuramsal Değerlendirme

Bulgular, Glasser’ın Seçim Teorisi’nde tanımlanan temel psikolojik ihtiyaçlardan “sevmeye ve ait olma”nın, bireyin sosyal bağlanmaları ve aidiyet hissinin merkezinde yer aldığını desteklemektedir. Aynı zamanda, Kişilerarası Kabul Red Kuramı (IPARTheory) çerçevesinde, bireyin çocuklukta ebeveynlerinden algıladığı red ya da kabulün yaşam boyu ilişkilerde yankı bulduğu ve bu algıların bireyin sosyal kabullenme deneyimleriyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, hem anne hem de baba kaynaklı red algısının bireylerin aidiyet hissini zayıflattığı, sevmeye ve ait olma ihtiyaçlarını olumsuz etkilediği; ancak bu etkilerin anneler söz konusu olduğunda daha yoğun ve çok yönlü olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda, ebeveyn tutumlarının bireyin sosyal ve duygusal gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkileri bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları, bireylerin yaşamlarının erken dönemlerinde algıladıkları ebeveyn kabul–red tutumlarının, onların sevmeye ve ait olma ihtiyacı ile aidiyet duygusu üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler yarattığını göstermiştir. Bu etkiler özellikle anne figürü açısından daha güçlü gözlemlenmiştir.

- Aidiyet, sevgi–ait olma ihtiyacı ve ebeveyn kabul–red algılarında kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

- Baba–düşmanlık/saldırganlık alt boyutunda anlamlı fark saptanmış, erkeklerin bu algısının kadınlardan yüksek olduğu görülmüştür.

- Yaş ile çalışmadaki hiçbir psikososyal değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

- Lise mezunlarının, lisans ve lisansüstü mezunlara kıyasla daha düşük kabul edilme–içerilme, genel aidiyet ve sevgi–ait olma ihtiyacına sahip olduğu; buna karşılık reddedilme–dışlanma puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

- Anne ve baba figürlerine yönelik kabul–red algılarında da eğitim düzeyine göre anlamlı farklar saptanmıştır; lise mezunlarının red algısı daha yüksektir.

- Katılımcıların çocuk sahibi olup olmamalarına göre aidiyet, kabul–red algısı ve sevgi–ait olma ihtiyacı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

- Anne sıcaklık/şefkat puanları, aidiyet ve sevgi–ait olma ihtiyacı ile pozitif; reddedici tutumlar ise bu değişkenlerle negatif ilişkilidir.

- Baba sıcaklık/şefkat puanları da benzer şekilde pozitif ilişki göstermiş, reddedici baba tutumları negatif ilişki sergilemiştir.

- Anneye yönelik red algısı, sevgi–ait olma ihtiyacını negatif yönde yordamakta; bu ihtiyaç, kabul edilme–içerilme algısını artırmakta ve reddedilme–dışlanma algısını azaltmaktadır.

- Anne red algısının kabul ve red algısı üzerindeki doğrudan etkileri anlamlıdır.

- Baba red algısının sevgi–ait olma ihtiyacı üzerindeki etkisi anlamlı ancak daha düşüktür; kabul ve red algısı üzerindeki etkileri dolaylı yoldan gerçekleşmektedir.

Elde edilen bu bulgular doğrultusunda aşağıda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir:

6.1 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırma bulguları, bireylerin yaşamlarının erken dönemlerinde algıladıkları ebeveyn kabul–red tutumlarının, sevmeye ve ait olma ihtiyacı ile aidiyet duygusu üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler yarattığını, bu etkinin özellikle anne figürü açısından daha güçlü olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda uygulayıcılara yönelik öneriler:

-Ebeveynlerin çocuklarıyla koşulsuz kabul, sıcaklık ve güven temelinde ilişkiler kurmaları, çocukların psikososyal gelişimi açısından kritik önemdedir. Özellikle boşanmış ailelerde her iki ebeveynin de kabul edici tutum sergilemesi, aidiyet gelişimini destekler. Rehberlik ve danışmanlık programlarında ebeveynlik tutumları, bağlanma stilleri ve duygusal duyarlılık eğitimine yer verilmelidir.

-Psikolojik danışma süreçlerinde danışanların ebeveyn tutumlarına ilişkin algıları yaşam öyküsü bağlamında değerlendirilmelidir. Aidiyet eksikliği, reddedilme korkusu ve sevgi ihtiyacının karşılanmaması gibi sorunlarda, erken dönem bağlanma deneyimleri üzerinde durulmalıdır. Seçim Teorisi, Kişilerarası Kabul–Red Kuramı ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar Kuramı terapötik çerçeve olarak kullanılabilir. Aile terapilerinde baba–çocuk ilişkisini güçlendirmeye odaklanılabilir.

-Okullar, öğrencilerin aidiyet duygusunu güçlendiren uygulamalara (danışman öğretmen sistemi, grup rehberliği, sosyal etkinlikler) ağırlık vermelidir. Psikolojik danışmanlar, ilişki temelli rehberlik programları geliştirmeli ve özellikle erken çocuklukta ebeveyn eğitim seminerlerini yaygınlaştırmalıdır.

6.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

-Gelecek çalışmalarda yalnızca anne–baba figürleri değil, öğretmen, akran ve romantik partner gibi diğer bağlanma figürleri de incelenerek aidiyetin çok boyutlu yapısı araştırılmalıdır.

-Nitel araştırmalarla bireylerin sevmeye ve ait olma ihtiyaçlarını nasıl deneyimledikleri ve ebeveyn tutumlarını nasıl anlamlandırdıkları derinlemesine keşfedilebilir.

-Boylamsal araştırmalarla ebeveyn kabul–red algılarının uzun vadeli etkileri ortaya konmalı, farklı kültürel ve sosyoekonomik bağlamlarda çalışmalar yapılarak evrensel çıkarımlar elde edilmelidir.

-Farklı yaş grupları, cinsiyetler ve yaşam evreleri karşılaştırılarak aidiyet ve sevmeye–ait olma ihtiyacının yaşam boyu değişim dinamikleri incelenebilir.

7 KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum.
- Akgün, E., ve Özdemir, M. (2022). Cinsiyetin psikolojik ihtiyaçlar üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 12(3), 142–158.
- Akgün, E., ve Özdemir, Y. (2022). Algılanan ebeveyn reddi ile yalnızlık ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkide psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyinin aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 12(66), 55–73.
- Aktu, Y. (2016). Levinson'un kuramında ilk yetişkinlik döneminin yaşam yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 8(2), s. 162-177. doi:<https://doi.org/10.18863/pgy.12690>
- Alkan, A., ve Doğanay, A. (2020). Erken yetişkinlikte sosyal beceri, psikolojik esneklik ve aidiyet ilişkisi: Aile içi duygusal destek algısının rolü. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 957–981.
- Alp, Z. (2024). *Gerçeklik terapisi temelli duygu düzenleme programının ilkökul öğrencilerinin duygu düzenleme becerileri ve duygusal zekaları üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık.
- Alptekin, D. (2011). *Toplumsal aidiyet ve gençlik: Üniversite gençliğinin aidiyeti üzerine sosyolojik bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Amato, P. R., ve Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 110(1), 26–46.
- Anant, S. (1966). The need to belong. *Canadian Psychiatric Association Journal*, 11(6), s. 421 - 426. doi:<https://doi.org/10.1177/070674376601100607>
- Armsden, G. C., ve Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), s. 427 - 454. doi:<https://doi.org/10.1007/BF02202939>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), s. 469-480. doi:<https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>

- Arslan, G. (2018). Algılanan ebeveyn kabul-red düzeylerinin psikolojik iyi oluş ve aidiyet üzerindeki etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 400–407.
- Aydoğdu Karaaslan, I., ve Elmas, A. (2021). Algılanan ebeveyn kabulü, psikolojik iyi oluş ve aidiyet ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1029–1046.
- Baumeister, R. F., ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Baumeister, R. F., ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), s. 497 - 529. doi:<https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Biller, H. B. (1993). *Fathers and Families: Paternal Factors in Child Development*. Greenwood Publishing Group.
- Bornstein, M. H. (2002). *Parenting infants*. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting* (Vol. 1, pp. 3–43). Lawrence Erlbaum Associates.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Breunig, F. M., Cunha, T. J., ve de Lima, A. V. (2022). *Sentimento de pertencimento ao ambiente: Uma revisão integrativa*. Estudos de Psicologia.
- Bulut, F. (2024). *Beliren yetişkinlik döneminde, romantik ilişki doyumu, olumlu çocukluk yaşantıları, genel aidiyet düzeyi ve öz-şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Carlin, A. S., Kemper, K., Ward, N. G., Sowell, H., Gustafson, B., ve Stevens, N. (1994). The effect of differences in objective and subjective definitions of childhood physical abuse on estimates of its incidence and relationship to psychopathology. *Child Abuse ve Neglect*, 18(5), s. 393-399.
- Chen, X., Rubin, K. H., ve Li, D. (1997). Relation between academic achievement and social adjustment: Evidence from Chinese children. *Developmental Psychology*, 33(4), 518–525.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2 b.)*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma, psikoterapi: Kuram ve uygulamaları*. (T. Ergene, Çev.) Ankara: Mentis Yayıncılık.

- Çakır, S. (2019). *Gerçek ve psikolojik doğum sırasına göre genel aidiyet, öz-anlayış, kendini affetme, başa çıkma tutumları ve problem alanlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), s. 227-268. doi:https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Demir, M., ve Koyuncu, S. (2020). Ebeveyn Kabul Red algısının bireyin psikolojik sağlamlık düzeyine etkisi: Eğitim düzeyinin rolü. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 40(1), 45–62.
- Dienst, F., Forkmann, T., Schreiber, D., ve Höller, I. (2023). Attachment and need to belong as moderators of the relationship between thwarted belongingness and suicidal ideation. *BMC Psychology*, 11, 50. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01080-y>
- Duru, E. (2007). Genel aidiyet ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), s. 33 - 41.
- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton ve Company.
- Eroğlu, N., ve Gülbahar, M. (2020). Yetişkin bireylerde sevmeye ve ait olma ihtiyacı ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 338–353. <https://doi.org/10.19126/suje.746274>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics (4 b.)*. Sage Publications.
- Gao, J., Zheng, P., Jia, Y., Chen, H., Mao, Y., Chen, S., ... ve Dai, J. (2020). Mental health problems and social media exposure during COVID-19 outbreak. *PLoS ONE*, 15(4), e0231924. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231924>
- Garcia, F., Serra, E., Garcia, O. F., Martinez, I., ve Cruise, E. (2015). A third emerging stage for the current digital society? Optimal parenting styles in Spain, the United States, Germany, and Brazil. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(3), 3060–3079.
- George, D., ve Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update (10 b.)*. Pearson.
- Glasser, W. (1965). *Reality Therapy: A New Approach to Psychiatry*. Colophon Books.

- Glasser, W. (1985). *Take Effective Control of Your Life*. Harper ve Row.
- Glasser, W. (1989). *Reality therapy: A new approach to psychiatry*. Harper ve Row.
- Glasser, W. (1998). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*. Harper Perennial.
- Glasser, W. (1998). *Choice Theory: A New Psychology of Personal Freedom*. HarperCollins.
- Glasser, W. (1998). *Kişisel özgürlüğün psikolojisi*. (M. İzmirli, Çev.) İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Glasser, W. (1999). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*. New York: Harpercollins.
- Glasser, W. (2000). *Reality Therapy in Action*. HarperCollins.
- Glasser, W. (2002). *Unhappy teenagers: A way for parents and teachers to reach them*. New York: Harpercollins.
- Glasser, W. (2005). *Defining mental health as a public health issue*. William Glasser Institute.
- Gustafsson, L. (2021). *Human occupations of early adulthood*. Occupational therapy: Contemporary concepts and lifespan perspectives (s. 537-551). içinde Routledge. doi:<https://doi.org/10.4324/9781003504610-32>
- Gözütok, Ö., ve Arslan, G. (2022). Genç yetişkinlerde ebeveyn kabul-red algısı ve psikolojik ihtiyaçların karşılanması: Sosyal aidiyetin rolü. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 139–158.
- Gümüş, N., ve Özçetin, Y. S. (2021). Evli bireylerde sosyal destek ve yaşam doyumu: Aidiyet duygusunun aracı rolü. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 41(1), 55–75. <https://doi.org/10.26650/PHD2021-0031>
- Güneşer, S. (2022). *Ailede mahremiyet ile genel aidiyet arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Hagerty, B. M., Judith, L. S., Kathleen, L. P., Bouwsema, M., ve Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. *Archives of Psychiatric Nursing*, 6(3), s. 172-177. doi:[https://doi.org/10.1016/0883-9417\(92\)90028-H](https://doi.org/10.1016/0883-9417(92)90028-H)
- Hagerty, B. M., Williams, R. A., ve Oe, H. (2002). Childhood antecedents of adult sense of belonging. *Journal of Clinical Psychology*, 58(3), s. 291 - 300. doi:<https://doi.org/10.1002/jclp.1143>

- Jones, D. (2001). An Introduction to Choice Theory and Reality Therapy. *International Journal of Reality Therapy*, 20(2), s. 4-9.
- Jones, W. H., ve Carver, M. D. (1991). *The experience of loneliness: Adjustment and coping implications*. Handbook of social and clinical psychology: The health perspective, s. 247 - 266.
- Kagan, J. (1978). The parental love trap. *Psychology Today*, 12(1), s. 55 - 61.
- Karaarslan, H., ve Çağlayan, V. (2019). Üniversite öğrencilerinin aidiyet duygularının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(2), 82–102.
- Karaarslan, İ. A., ve Çağlayan, H. S. (2019). Üniversite öğrencilerinde aidiyet duygusu ile ebeveyn ilişkileri arasındaki bağlantı: Sosyal destek algısının rolü. *Aile ve Toplum*, 15(1), 47–62.
- Karataş, Z., ve Yavuzer, Y. (2024). *Psikolojik Danışma, Psikolojik Danışmada Etik ve Çokkültürlülük*. Z. Karataş, ve Y. Yavuzer (Dü) içinde, Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları Örnek Uygulamalarla Temel ve Güncel Kuramlar (s. 1). Pegem Akademi.
- Kargı, T. (2023). *Seçim Teorisi Temelli Ergenlerde Algılanan Ebeveyn İlişki Ölçekleri Geliştirme Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Kırşehir.
- Kaya, B. (2017). Eğitim düzeyinin ebeveyn kabul-red algısı üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Psikoloji Dergisi*, 12(3), 68–79.
- Khaleque, A., ve Rohner, R. P. (2011). Transnational relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 16(2), s. 103 - 115. doi:<https://doi.org/10.1177/1088868311418986>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling (4 b.)*. The Guilford Press.
- Knafo, A., ve Schwartz, S. H. (2001). Value socialization in families of Israeli-born and Soviet-born adolescents in Israel. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(2), 213–228.
- Köse, A. (2019). Evlilik durumu, yalnızlık ve aidiyet ilişkisi: Üniversite mezunu yetişkinler üzerinde bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 724–741. <https://doi.org/10.15869/itobiad.546225>

- Köse, A., ve Gençdoğan, B. (2018). *Ebeveyn Kabul-Red Algısı ve Empati Arasındaki İlişki: Ebeveyn Olma Durumu Etkili Bir Değişken mi? Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 122–135.
- Kıvılcım, P. (2019). *Genel aidiyetin sosyal görünüş kaygısı ve sosyal duygusal yalnızlık ile arasındaki ilişkide biçimlendirici rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Lan, L., ve Wang, X. (2023). Parental rejection and adolescents' learning ability: A multiple mediating effects of values and self-esteem. *Behavioral Sciences*, 13(1), 143. <https://doi.org/10.3390/bs13020143>
- Lansford, J. E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on Psychological Science*, 4(2), 140–152.
- Lansford, J. E., Malone, P. S., Castellino, D. R., Dodge, K. A., Pettit, G. S., ve Bates, J. E. (2006). Trajectories of internalizing, externalizing, and grades for children experiencing divorce. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 292–301.
- Levinson, D. J. (1996). *The seasons of a man's life*. Ballantine Books.
- Li, Y., Sueb, R., ve Hashim, K. S. (2025). The relationship between parental autonomy support, teacher autonomy support, peer support, and university students' academic engagement: The mediating roles of basic psychological needs and autonomous motivation. *Frontiers in Psychology*, 16, 1503473. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1503473>
- Litwack, L. (2007). Research review: Dissertations on reality therapy and choice theory -1970-2007. *International Journal of Reality Therapy*, 27(1).
- Malone, G. P., Pillow, D. R., ve Osman, A. (2012). The general belongingness scale (GBS): Assessing achieved belongingness. *Personality and Individual Differences*, 52(3), s. 311 - 316. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.10.027>
- Mascaro, J., Rentscher, K. E., Rilling, J. (2017). *Child gender influences paternal behavior, language, and brain function*. Behavioral Neuroscience.
- Maslow, A. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), s. 370-396. doi:<https://doi.org/10.1037/h0054346>
- McGregor, L. M., Hayes, J. F., Bloomfield, M. A. P., ve Jones, P. B. (2022). *Social belonging and mental health: A meta-analytic review of the relationship across the lifespan*. *Journal of Affective Disorders*, 309, 175–187. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.04.081>

- Moeller, R. W., Seehuus, M., ve Peisch, V. (2020). Emotional intelligence, belongingness, and mental health in college students. *Frontiers in Psychology, 11*, 93. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00093>
- Mtshweni, B. V. (2024). Sense of belonging and academic persistence among undergraduate university students: The chain mediation effect of emotional and academic adjustment. *Journal of Psychology in Africa, 34*(2), 176–183. <https://doi.org/10.1080/14330237.2024.2335868>
- Murdock, N. L. (2022). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları Olgu Sunumu Yaklaşımıyla (2 b.)*. (F. Akkoyun, Dü., F. Akkoyun, İ. Anlı, Z. Karataş, A. Şirin, G. Yüksel, H. Yazıcı, . . . A. E. Çoban, Çev.) Nobel Akademik Yayıncılık.
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press.
- Pardede, S. A., ve Gausel, N. (2020). The role of social connectedness in reducing feelings of rejection and promoting belongingness. *Scandinavian Journal of Psychology, 61*(6), 897–905. <https://doi.org/10.1111/sjop.12672>
- Rising, D. G., ve Rohner, R. P. (2020). *Reddedilmenin Yaralarını Sarmak: Klinik Uygulama İçin Danışan Yönergeleri Uygulama Kitapçığı*. Rohner Research Publications. (S. Gürmen, S. Uçar, B. Kökçü, D. Eralp, L. Hanöz, ve M. Adaçağlar, Çev.) USA.
- Rohner, R. (2004). The parental "acceptance-rejection syndrome": Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist, 59*(8), s. 830 - 840. doi:<https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. (2016). Introduction to interpersonal acceptance–rejection theory (IPARTheory) and evidence. *Online Readings in Psychology and Culture, 6*(1). doi:<https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P. (2004). The Parental “Acceptance-Rejection Syndrome”: Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist, 59*(8), 830–840. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P. (2004). The parental “acceptance–rejection syndrome”: Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist, 59*(8), s. 830 - 840. doi:<https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P., Khaleque, A., ve Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos, 33*(3), s. 299 - 334. doi:<https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.299>

- Rohner, R. P., ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance–rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16–47.
- Rohner, R. P., ve Khaleque, A. (2003). Reliability and validity of the Parental Acceptance–Rejection Questionnaire: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(6), 649–664.
- Rohner, R. P., ve Veneziano, R. A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, 5(4), 382–405.
- Rohner, R. P., ve Veneziano, R. A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, 5(4), 382–405.
- Salahur, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algılamış oldukları ebeveyn kabul veya reddinin yetişkin bağlanma biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Savaş, B., ve Bozkurt, H. (2019). Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi oluş düzeyinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 134–151.
- Şahin, E., ve Deniz, M. E. (2016). *Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve aile içi iletişim ile aidiyet duygusu arasındaki ilişki*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32, 120–136.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6 b.)*. Pearson Education.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6 b.)*. Pearson.
- Tan, E. (2019). *Aidiyet duygusu ile erken dönem bağlanma stilleri arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri üzerinde bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Tanrıkulu, S., ve Yıldız, M. (2018). Yetişkin bireylerde sosyal bağlılık düzeylerinin yaşam doyumu ile ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(51), 17–34. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.448931>
- Viteri, C., ve Chen, L. (in press). Parental rejection and emotional reactivity: The mediating role of self-esteem. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies*, 6(5), 1–9. <https://doi.org/10.61838/kman.jayps.6.5.15>

- Wentzel, K. R. (1999). Social-motivational processes and interpersonal relationships: Implications for understanding motivation at school. *Journal of Educational Psychology*, 91(1), s. 76-97. doi:<https://doi.org/10.1037/0022-0663.91.1.76>
- Wubbolding, R. E. (2015). *Gerçeklik Terapisi, Psikoterapi Kuramları Dizisi 7*. Okuyan Us Yayınları.
- Yancı, L. (2020). *The mediating role of interpersonal emotion regulation strategies and general belongingness in relation to childhood emotional abuse and meaning in life*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul.
- Yıldırım, A., ve Genç, A. (2021). Ebeveynlik, aidiyet ve yaşam anlamı ilişkisi: Nitel bir değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 1501–1516.
- Yıldırım, M., ve Tanrıverdi, A. (2021). Eğitim düzeyine göre aidiyet algısının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 17(1), 58–76.
- Yıldız, M. A., ve Duy, B. (2014). Aile işlevselliği ile öz-duyarlık, aidiyet ve yaşam anlamı arasındaki ilişkiler. *Kırkçüoğlu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 25–40.
- Yılmaz, A., ve Arkan, B. (2020). Yetişkin bireylerde aidiyet duygusu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(74), 856–864. <https://doi.org/10.17719/jisr.2020.3973>
- Zimmer-Gembeck, M. J., Webb, H. J., Pepping, C. A., ve Swan, K. (2015). *A prospective study of young adults' social connectedness, social support, and psychological symptoms*. *Personality and Individual Differences*, 89, 205–213.

EK-1 GENEL AİDİYET ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek, insanların diğer insanlarla ilişkilerinde kendilerini nasıl hissettiklerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte bulunan ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, size en uygun seçeneğe (X) işareti koyarak belirtiniz.

**Kesinlikle
Katılmıyorum**
1

2

3

4

5

6

**Tamamen
Katılıyorum**
7

		1	2	3	4	5	6	7
1	İnsanlarla bir arada iken, onlarla birlikte olduğumu hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
2	Ailem ve arkadaşlarımla yakın/samimi bağlarım var.	1	2	3	4	5	6	7
3	Başkaları tarafından kabul edildiğimi hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
4	Aidiyet duygusuna sahibim	1	2	3	4	5	6	7
5	İlişkilerimde ve paylaşımlarımda kendimi diğer insanlara eşit görürüm	1	2	3	4	5	6	7
6	Çevremdeki insanlarla bağlarım olduğumu hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
7	Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmezler	1	2	3	4	5	6	7
8	Kendimi dışlanmış hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
9	Sanki insanlar beni önemsemiyor/umursamıyor gibi hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
10	Diğerlerine bağlanamadığım için onlardan uzak duruyorum	1	2	3	4	5	6	7
11	Kendimi dış dünyadan soyutlanmış hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
12	İnsanlarla birlikteyken kendimi yabancı gibi hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7

EK-2 SEÇİM TEORİSİNE DAYALI TEMEL İHTİYAÇLAR ÖLÇEĞİ

Sevgi ve Ait Olma İhtiyacı Alt Boyutu

	MADDELER	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Kesinlikle Katılıyorum (7)
1	Yanlarında olmadığımda ailemin beni özlediğini hissederim.							
2	Çevremde paylaşımda bulunabileceğim yeterince insan olduğunu bilirim.							
3	Ailemle samimi ilişkiler kurarım.							
4	Çevremdekilerin beni sevmediklerini hissederim.							
5	Önemli konularda çevremdekilerin desteğini alabilirim.							

EK-3 YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ (ANNE)

"Ölçme aracının tam metni uluslararası telif hakları nedeniyle çıkarılmıştır. Ölçeğe erişmek isteyen araştırmacılar Rohner Research Publications ile <https://rohnerresearchpublications.com> adresinden iletişime geçebilir."

Örnek Maddeler:

Adult PARQ: Mother (SF)

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐

EK-4 YETİŞKİN EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ (BABA)

"Ölçme aracının tam metni uluslararası telif hakları nedeniyle çıkarılmıştır. Ölçeğe erişmek isteyen araştırmacılar Rohner Research Publications ile <https://rohnerresearchpublications.com> adresinden iletişime geçebilir."

Örnek Maddeler:

Adult PARQ: Father (SF) Turkish		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
BABAM		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐

EK – 5 GENEL AİDİYET ÖLÇEĞİ İZİN MAİLİ

Merhaba,
Ben Yağmur KOCAOĞLU, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisansustu öğrencisiyim. Algılanan Ebeveyn Kabulünün Genel Aidiyet Duygusu ile Etkileşimi üzerine bir tez yazmayı hedefliyorum. Ölçek formunu benimle paylaşabilir misiniz?
Teşekkür ederim,
İyi çalışmalar.

  7 Ara 2024 Cmt 12:23 ☆ 😊 ↩ ⋮
Alın: ben
Merhaba Yağmur,
Çalışman için ihtiyaç duyduğün ölçek ve ölçekle ilgili makalemi ekli dosya olarak gönderiyorum. Şimdiden iyi çalışmalar dileğiyle...
5 Aralık 2024 17:00, "Yağmur Kocaoğlu" < > yazdı.

2 ek - Gmail tarafından tarandı

EK – 6 SEÇİM TEORİSİNE DAYALI TEMEL İHTİYAÇLAR ÖLÇEĞİ İZİN MAİLİ

Re: Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği Gelen Kutusu

E Ekrem Sedat Şahin Alıcı: ben 15 Kas 2024 Cum 18:16 ☆ 😊 ↩

Merhabalar Yağmur Hanım, Ölçeği mail ekinde gönderiyorum. Kolaylıklar dilerim. Hoşçakalın.

Kimden: "Yağmur Kocaoğlu" ✉

Kime: Ekrem Sedat Şahin

Gönderilenler: 15 Kasım Cuma 2024 15:03:14

Konu: Seçim Teorisine Dayalı Temel İhtiyaçlar Ölçeği

Merhaba,

Ben Yağmur KOCaoğlu, Hasan Kalyoncu Üniversitesinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında lisansüstü öğrenim görmekteyim. Konusunda aile aidiyetinin yer aldığı bir tez yazmayı hedefliyorum ve veri toplama aşamasında sizin ölçeğiniz gibi bir ölçek arayışındayım. Ölçek formunu paylaşabilir misiniz? Teşekkür ederim, İyi çalışmalar.

Bir ek • Gmail tarafından tarandı

EK – 7 EBEVEYN KABUL RED ÖLÇEĞİ İZİN MAİLİ

Hello,
My name is Yağmur KOCAOĞLU, and I am pursuing a graduate degree in Guidance and Psychological Counseling at Hasan Kalyoncu University. I aim to write a thesis that includes the concept of family belonging and am currently searching for a scale like yours during the data collection phase. Could you please share the scale form?

Thank you in advance.
Best regards

RE: Adult Parental Acceptance-Rejection Scale Thank you for your payment

Rohner, Ronald P.

Alıcı: ben, Fatos, Ebru, Behire

26 Ara 2024 Per 20:42

☆ 😊 ↩ ⋮

Türkçe diline çevir

Hello Yagmur,

Thank you for your prompt response and payment. Attached are the files you requested. After collecting data from respondents, to score the measures, go to <http://parscore6.appspot.com> and using a Gmail account (we are hosted on the Google cloud), register your project. Answer all questions in affirmative. You will then be ready to score. Use the following protocol to enter item scores:

Human Development and Family Sciences, Unit 1058
University of Connecticut
Storrs, CT 06269-1058 USA
860.486.0073 phone
860.486.3915 FAX
email: ron.p.rohner@uconn.edu

Ronald P. Rohner, former President of ISIPAR, is a recipient of the American Psychological Association Award for Distinguished Contributions to the International Advancement of Psychology. He also received the Outstanding International Psychologist Award from the USA for 2008, the Henry David International Mentoring Award, and the Jean Lau Chin Award for Outstanding Psychologist in International Leadership (2023). In 2020 he received the Lifetime Achievement Award from the Society for Cross-Cultural Research. View Rohner's TEDxUCONN talk "They Love Me, They Love Me Not—And Why It Matters" at www.youtube.com/watch?v=6ePXxeQrfsQ.

6 ek - Gmail tarafından tarandı

EK – 8 ETİK KURUL KARARI

17.02.2025-74874

 HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ	T.C. HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI
TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI NO
05.02.2025	2025-2

Sayı : E-97105791-050.04-74874
Konu : Etik Kurul Hk.

Çalışmanın Türü	Yüksek Lisans Tezi
Konu	Anket Uygulama
Başlık	"Genç Yetişkinlerde Ebeveyn Kabulü ve Reddi Algısının Aidiyet Duygusu Üzerindeki Rolü: Seçim Teorisi Perspektifi"
Yürütücü / Danışman	Doç. Dr. Cemre ERTEN TATLI
Yazar	Yağmur KOCAOĞLU
Karar	Olumlu

Prof. Dr Mehmet Lutfi YOLA
Etik Kurul Başkanı

Prof.Dr. Muhammet Fatih HASOĞLU
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Bülent Bahri KÜÇÜKERDOĞAN
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Enver BOZKURT
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Kezban BAYRAMLAR
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Mahmut Serhat YENİCE
Etik Kurul Üyesi

Prof.Dr. Mazlum ÇELİK
Etik Kurul Üyesi

8 ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Yağmur KOCAOĞLU
Uyruğu : Türk

EĞİTİM

Derece	Adı	Bitirme Yılı
Üniversite	: İstanbul Kültür Üniversitesi	2019
Yüksek Lisans	: Hasan Kalyoncu Üniversitesi	2025
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2021	Yavuzeli İmam Hatip Ortaokulu	Okul Psikolojik Danışmanı

YAYINLAR:

- Akademik Başarı ve Bağımlılık Tanı Türlerine Dayalı Dijital Oyun Bağımlılığı Riskinin Bulanık Mantık İle Sınıflandırılması / 11. Uluslararası Göbeklitepe Bilimsel Araştırma Kongresi
- Okul Psikolojik Danışmanlarının Yapay Zeka Kullanımına Yönelik Algı ve Deneyimleri / 16. Uluslararası İstanbul Bilimsel Çalışmalar Kongresi